

Fókuszban a nem pénzügyi közzététel

Az NFRD hatása a magyar közérdeklődésre számot
tartó gazdálkodók közzétételi gyakorlatára

Budapest, 2025

Szerző:
Lippai-Makra Edit

Lektor:
Lakatos László Péter

ISBN 978-963-638-711-2
DOI 10.62133/SALDO.FKNF8965

Kiadja a SALDO Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt.
Budapest, XIII. Mór u. 2-4.
Felelős kiadó: Sarkadi-Nagy András, a SALDO Zrt. vezérigazgatója

---

©A SALDO Kiadó valamennyi kiadványa szerzői jogvédelem alatt áll.
E kiadvány bármely részének sokszorosítása, bármilyen adatrendszerben való tárolása (papír; elektronikus stb.) a kiadó előzetes írásbeli engedélye nélkül TILOS!

Tartalomjegyzék

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	6
ELŐSZÓ	7
BEVEZETÉS	9
A téma aktualitása	9
1. A NEM PÉNZÜGYI KÖZZÉTÉTEL ELMÉLETI HÁTTERE	13
1.1 Definíciós nehézségek	14
1.2 Közzététellel kapcsolatos elméletek.....	17
1.2.1 Érdekhordozói elmélet (<i>Stakeholder theory</i>)	17
1.2.2 Megbízó-ügynök elmélet (<i>Agency theory</i>)	18
1.2.3 Jelzéselmélet (<i>Signalling theory</i>)	20
1.2.4 Legitimitáselmélet (<i>Legitimacy theory</i>).....	20
1.2.5 Intézményi izomorfizmusok	22
2. A NEM PÉNZÜGYI KÖZZÉTÉTEL.....	23
2.1 A nem pénzügyi közzététel folyamata.....	23
2.2 A közzététellel kapcsolatos elméletek összevetése és kapcsolatuk az ösztonzókkal.....	30
2.3 A nem pénzügyi közzététel szabályozása	31
2.3.1 A 2014/95/EU irányelv a nem pénzügyi jelentéstételről.....	32
2.3.2 Tartalomra vonatkozó előírások	33
2.3.3 Személyi hatály.....	37
2.3.4 A nem pénzügyi közzététel magyar szabályozása	38
3. A NEM PÉNZÜGYI KÖZZÉTÉTEL ELEMZÉSÉNEK MÓDSZERTANA.....	45
3.1 A nemzetközi kutatásokban használt módszertan feltérképezése	45
3.2 A nem pénzügyi jelentések hitelességére irányuló kutatások.....	49
3.3 A nem pénzügyi jelentések minőségének vizsgálata	51
3.4 A tartalomelemzés módszertana	52
4. A NEM PÉNZÜGYI KÖZZÉTÉTELRE KÖTELEZETT MAGYAR VÁLLALATOK BESZÁMOLÁSI GYAKORLATÁNAK EMPIRIKUS VIZSGÁLATA	53
4.1 A primer kutatás alapelvei	53
4.2 A vizsgált vállalkozások köre	54

4.3 A motiváció és a közzétételi stratégia vizsgálata	58
4.3.1 Motiváció	59
4.3.2 Jelentéstételi gyakorlat.....	61
4.3.3 Jövőkép	63
4.3.4 Az interjúkutatás eredményei	63
4.4 A közzétételi gyakorlat vizsgálata	65
4.4.1 Elméleti modell a reálszektor nem pénzügyi közzétételének vizsgálatára.....	67
4.4.2 Alapvető megközelítés.....	68
4.4.3 A vizsgálat körébe tartozó gazdálkodók tulajdonságai	71
4.4.4 A kódolás menete	72
4.4.5 A reálszektor közzétételi intenzitásának vizsgálata	74
4.4.6 A regressziós modell bemutatása a reálszektor vizsgálata kapcsán.....	77
4.4.7 A pénzügyi szektor közzétételi gyakorlata.....	81
4.4.8 A közzétételi gyakorlat vizsgálatának összefoglalása	89
5. ÖSSZEGZÉS.....	99
5.1 Az empirikus vizsgálat eredményeinek összefoglalása	100
5.2 A kutatás korlátairól	101
5.3 Javaslatok.....	102
5.3.1 Javaslatok a nem pénzügyi közzététel szabályozói számára.....	103
5.3.2 Javaslatok a nem pénzügyi jelentést készítő szervezeteknek	104
5.4 Kitekintés.....	105
FELHASZNÁLT IRODALOM	107
MELLÉKLETEK	117
1. melléklet Tételek közzétételi intenzitása a reálszektorban	117
2. melléklet OLS regresszió eredménye.....	120
3. melléklet A 14. táblázatban bemutatott Ridge-regresszió MATLAB 2020a szoftverben futtatott scriptje.....	121
4. melléklet A 4.4.6. fejezetben bemutatott vizsgálat során elvetett eredmények (Ridge-regresszió).....	124
ÁBRÁK JEGYZÉKE	
1. ÁBRA A nem pénzügyi közzététel folyamatábrája	24
2. ÁBRA Az elméletek és ösztönzők közötti kapcsolatok	30
3. ÁBRA A Kombinált Indexek alakulása 2016-2018	95
4. ÁBRA A kutatás alapján megfogalmazható jó gyakorlat a vállalatok nem pénzügyi közzétételéhez.....	104

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. TÁBLÁZAT	<i>Nem pénzügyi jelentések különböző elnevezései a szakirodalomban ...</i>	16
2. TÁBLÁZAT	<i>A közzétételi jelenségek és a kapcsolódó izomorfizmusok .....</i>	31
3. TÁBLÁZAT	<i>Társadalmi, környezeti és etikai tételek megjelenése a szabályozásban....</i>	40
4. TÁBLÁZAT	<i>Nemzetközi felmérések módszertani összefoglalása .....</i>	48
5. TÁBLÁZAT	<i>A nem pénzügyi közzétételre kötelezettek listája és a vizsgált kritériumok ..</i>	57
6. TÁBLÁZAT	<i>A közzétételre ható motivációs tényezők vizsgálata .....</i>	60
7. TÁBLÁZAT	<i>A jelentéstételi gyakorlat vizsgálata .....</i>	61
8. TÁBLÁZAT	<i>A nem pénzügyi információk közzétételének jövőképe .....</i>	63
9. TÁBLÁZAT	<i>A kérdések és a kapott válaszok összefoglalása .....</i>	64
10. TÁBLÁZAT	<i>A tartomelemzéssel vizsgált dokumentumok .....</i>	66
11. TÁBLÁZAT	<i>A reálszektorba sorolt gazdálkodók vizsgált dokumentumainak jellemzői .....</i>	70
12. TÁBLÁZAT	<i>A vizsgált vállalkozások összetétele .....</i>	71
13. TÁBLÁZAT	<i>Nem pénzügyi tételek az empirikus vizsgálatához .....</i>	73
14. TÁBLÁZAT	<i>A reál szektorba sorolt gazdálkodók nem pénzügyi közzétételének intenzitása .....</i>	75
15. TÁBLÁZAT	<i>A Ridge-regresszió eredményei .....</i>	79
16. TÁBLÁZAT	<i>A pénzügyi szektorba sorolt gazdálkodók vizsgált dokumentumainak jellemzői .....</i>	82
17. TÁBLÁZAT	<i>A pénzügyi szektorba sorolt vizsgált szervezetek jellemzői .....</i>	83
18. TÁBLÁZAT	<i>A magyar bankok közzétételi intenzitása.....</i>	84
19. TÁBLÁZAT	<i>A külföldi bankok közzétételi intenzitása .....</i>	85
20. TÁBLÁZAT	<i>A külföldi biztosítók közzétételi intenzitása.....</i>	86
21. TÁBLÁZAT	<i>A Pénzügyi szektor nem pénzügyi közzétételi intenzitása .....</i>	88
22. TÁBLÁZAT	<i>Az összes vizsgált vállalat nem pénzügyi közzétételi intenzitása .....</i>	90
23. TÁBLÁZAT	<i>A magyar vállalatok nem pénzügyi közzétételi intenzitása .....</i>	92
24. TÁBLÁZAT	<i>A külföldi anyavállalattal rendelkező vállalatok nem pénzügyi közzétételi intenzitása .....</i>	93
25. táblázat	<i>2016-ban is legalább közepes nem pénzügyi közzétételi intenzitással rendelkező vállalatok .....</i>	97
26. TÁBLÁZAT	<i>2016-ban legfeljebb alacsony nem pénzügyi közzétételi intenzitással rendelkező vállalatok .....</i>	98

Rövidítések jegyzéke

BÉT:	Budapesti Értéktőzsde
Big4:	Így nevezik szakmai környezetben a négy nagy nemzetközi könyvvizsgáló céget (PwC, Deloitte, KPMG, EY)
CDP:	Carbon Disclosure Project https://www.cdp.net/en
CDSB:	Climat Disclosure Standards Board. https://www.cdsb.net/
CSRD:	Corporate Sustainability Reporting Directive – 2022/2464 EU irányelv a vállalatok fenntarthatósági közzétételi kötelezettségéről
DJSI:	Dow Jones Sustainability Index
NFRD:	Non-financial Reporting Directive – Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU irányelve a 2013/34/EU irányelvnek a nem pénzügyi és a sokszínűséggel kapcsolatos információknak bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok általi közzététele tekintetében történő módosításáról
ENSZSDG:	Egyesült Nemzetek Szervezete Fenntartható Fejlődési Célok – UN SDG: United Nations Sustainable Development Goals
ESG:	Environmental Social and Government – környezeti, társadalmi és irányítási
EU:	Európai Unió
GRI:	Global Reporting Initiative https://www.globalreporting.org/
IIRC:	International Integrated Reporting Council https://integratedreporting.org/
KPI:	Key Performance Indicator, kulcsindikátor
MSCI:	MSCI Inc. mint értékelőügynökség
MSCI Index:	mint MSCI Inc. tőzsdeindexe
NGO:	Non-governmental organization
NPJ:	Nem pénzügyi jelentés
NPJS:	Nem pénzügyi jelentéstételi standard – NFRS: Non-financial Reporting Standard
NPK:	Nem pénzügyi közzététel – NFR: Non-financial reporting
SASB:	Sustainability Accounting Standard Board https://www.sasb.org/
SBTI:	Science Based Targets Initiative. https://sciencebasedtargets.org/
SI:	Sustainability Index – fenntarthatósági index
TCFD:	Task Force on Climate-related Financial Disclosures

Előszó

A „Fókuszban a nem pénzügyi közzététel” című könyv egyedülálló és hiánypótló mű. A nem pénzügyi közzététel hazai és nemzetközi kutatása egy viszonylag fiatal, de rendkívül fontos terület, ahol az elmúlt években egyre nagyobb figyelem irányul a vállalatok fenntarthatósági teljesítményére és társadalmi felelősségvállalására. Lippai-Makra Edit szerző e könyvben az alapoktól kezdve építette fel kutatásait, amelyeket most Olvasóival is megoszt.

A kötet nemcsak azért fontos, mert rendszerezetten tárgyalja a nem pénzügyi közzététel elméleti alapjait, hanem azért is, mert gyakorlati problémákat és kutatási eredményeket mutat be, amelyek konkrét kapaszkodót nyújtanak a tudományos és szakmai közösség tagjainak. Az empirikus kutatások, módszertanok részletes és szabatos bemutatása és a szabályozási keretek elemzése különösen hasznos lehet azoknak, akik a terület mélyebb megértésére és kutatására törekednek. A téma iránt érdeklődők minden bizonnyal hálásak lesznek azért, ahogyan úttörő módon, fegyelmezetten és tudományos alaposággal nyúlt a témához a Szerző.

Mindenki, aki ezt a könyvet kézbe veszi, egy olyan tudásanyaghoz jut, amelyre bátran építhet a jövőben. A tudományos és szakmai közösség egy olyan művet kap, amely irányt mutat, inspirál és ösztönöz. Biztos vagyok benne, hogy a könyv nemcsak a kutatásban nyújt segítséget, hanem a gyakorlati szakemberek számára is hasznos és értékes forrásként szolgál majd a téma megértéséhez és alkalmazásához.

Lakatos László Péter

Lektor

Bevezetés

Jelen könyv célja, hogy összefoglalva mutassa be a Szerző nem pénzügyi közzététellel kapcsolatos megjelent kutatásainak eredményeit, azért, hogy kiindulási pontot jelenthessen a jövőbeni, hazai, témához kapcsolódó kutatásoknak. A könyv elsődleges célcsoportját tehát azok a kutatók jelentik, akik érdeklődnek a nem pénzügyi közzététel témája iránt. Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a könyv alapját olyan kutatások képezik, melyek empirikus vizsgálatait 2019–2021-ben zajlottak, és főszukban a 2014/95/EU irányelv (NFRD) magyar jogrendbe való implementálása, valamint annak a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók beszámolási gyakorlatára való hatása volt. Az azóta eltelt időben több Európai Unió és hazai jogszabály is hatályba lépett¹ a vállalatok fenntarthatósági közzétételi kötelezettségére vonatkozóan. Ezek ismertetésére ebben a könyvben nem térünk ki. Ugyanakkor reméljük, hogy a könyvben leírtak segítségével lesznek azoknak, akik vizsgálni tervezik az újonnan megjelenő szabályozást és annak hatásait a közzétételi gyakorlatra.

A téma aktualitása

Közismert, hogy a gazdálkodó szervezeteknek beszámolási kötelezettsége van, mely során információt közölnek többek között a vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetükről az érintettekkel². A vállalatok beszámolását, annak tartalmát és formáját jogszabályok írják elő, azonban hatnak rá a gazdasági környezet tényezői is. Az utóbbi évtizedek egyik kiemelkedő globális tendenciája a szervezetek környezeti és társadalmi hatásainak, beágyazottságának, hatékony működésének előtérbe kerülése. A múltorientált szemléletmódot egyre inkább próbálják kiegészíteni jövőbe tekintő szempontokkal. Azaz a múltbeli teljesítmény és a pénzügyi kockázatok mellett egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a jövőbeni kihívások, a vállalatok sérülékenysége, hosszú távú kilátásaik, valamint értékteremtési folyamataik. Napjainkra a fenntarthatóság eszméje egyre szélesebb körben elterjedt, az üzleti életet is mélyen áthatja, az érintettek egyre tudatosabban figyelik a vállalatok gazdasági tevékenységének, működésének társadalmi intézményekre és élővilágra gyakorolt hatásait. **A környezettudatos befektetők, fogyasztók, üzleti partnerek megjelenése másfajta megközelítést és kommunikációt igényel a gazdálkodók részéről a beszámolási gyakorlatuk során is.**

Napjainkban tehát a pénzügyi beszámolási gyakorlat során közzétett információk köre egyre kevésbé fedi le az érintettek növekvő információigényét. Ennek az

¹ Pl.: Taxonómia rendelet (2020/852), CSRD (2022/2464), CSDDD (2024/1760), 2023. évi CVIII. tv. stb.

² Az érintettek, pl. tulajdonosok, hitelezők, vevők, szállítók, munkavállalók stb. lásd. 1.2. alfejezet.

egyik oka az, hogy a pénzügyi beszámolásra vonatkozó szabályok változása csak késleltetetten követi le azokat a gazdasági folyamatokat, illetve feltörekvő trendeket, melyek hatnak a gazdaság szereplőire. Már Heinen 1978-ban publikált modelljében is megjelentek a számviteli szabályozás hiányosságait pótló, kiegészítő kimutatások (Lakatos 2013). Ennek ellenére máig nincs sem tudományos konszenzus, sem egyetemes vállalati gyakorlat arra vonatkozóan, hogy ezek az információk hogyan kerüljenek közzétételre.

A fenti hatásokra a gazdálkodók és a szabályalkotók is reagálnak. Manapság tehát a beszámolási gyakorlat kialakítása igen komplex feladatok összehangolását igényli. Nyilvánvalóvá vált, hogy a pénzügyi szempontok mellett a nem pénzügyi információknak is egyre nagyobb szerepük van. A legújabb trendek az integrált jelentéskészítés elterjedését mutatják, mely során a gazdálkodók nem külön pénzügyi és nem pénzügyi jelentést készítenek, hanem az ezekben közölt tartalmakat összekapcsolják, és hasonló súllyal veszik számításba. Elmondható, hogy nem csupán a közzététel mennyisége és tartalma változik meg, hanem a mikéntje is (Rowe 2015; Zahorodnya 2016).

Azontúl, hogy ez egy nagyon fontos gyakorlati téma, a tudományos közösség is egyre markánsabban fordítja figyelmét a nem pénzügyi jelentések és a bennük közölt információk hasznosíthatósága felé. Sorra jelennek meg új tudományos kutatások az egyes országok nem pénzügyi beszámolási gyakorlatáról. Albu et al. (2017) kutatásukban hangsúlyozzák, hogy fontos az egyes országok beszámolási gyakorlatának tudományos vizsgálata, mely során az egyes nemzetek nyelvein elérhető dokumentumok is elemzésre kerülnek, majd a kapott eredmények nemzetközi kutatói közösség számára történő publikálásával lehetővé válik a különböző országokban megfigyelhető tendenciák összehasonlítása.

A téma aktualitását alátámasztja továbbá, hogy a 2014/95/EU rendelet a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók³ egy részének kötelezővé tette nem pénzügyi jelentések készítését a 2017. üzleti évtől kezdődően. Ezt követően pedig gyakorlatilag évről évre jelentek meg újabb és újabb jogszabályok a témához kapcsolódóan. Tehát a vállalkozások ezen köre szempontjából a nem pénzügyi információk közlése már nem önkéntes. A szabályozás megjelenésével lehetőség nyílik „compliance” típusú, azaz jogszabályi megfelelést vizsgáló kutatások elvégzésére is. A nemzetközi kutatások tapasztalatai szerint a szabályozás bevezetése pozitívan hat a gazdálkodók nem pénzügyi közzétételének intenzitására. A nem pénzügyi közzétételi intenzitás kifejezést a nemzetközi szakirodalomban használt Non-financial Disclosure Intensity magyar megfelelőjeként használjuk. Az intenzitás alatt nemcsak a közölt információk mennyiségét értjük, hanem egy olyan komplex

³ A közérdeklődésre számot tartó gazdálkodókat európai uniós és magyar jogszabályok definiálják. Ilyenek például a tőzsdén jegyzett társaságok, a bankok, a biztosítók. Részletesen bemutatjuk a kapcsolódó szabályozást a 2.3.3. *alfejezetben*.

mérőszámot, mely az információk közlési formáját (szöveg, adat, grafikon stb.) is figyelembe veszi⁴.

A könyv öt fejezetre tagolódik. Az első fejezetben bemutatjuk a témához kapcsolódó legfontosabb fogalmakat, illetve azok értelmezését. Ezt azért tartjuk szükségesnek, mert az általunk vizsgált téma viszonylag új, még a nemzetközi szakirodalomban sem találkozunk egységes fogalomhasználattal. A szakirodalmi áttekintésben kitérünk arra, hogy milyen elméletekkel támasztható alá a vállalatok közzététele, és ezek az elméletek hogyan kapcsolódnak a nem pénzügyi közzétételhez (NPK). A második fejezetben ismertetjük az NPK folyamatát, mely során kiemelt figyelmet fordítunk a motivációs tényezők (ösztönzők) tisztázására, valamint a kapcsolódó standardok bemutatására. Kísérletet teszünk a közzététellel kapcsolatos elméletek és az ösztönzők közti összefüggések feltárására, bemutatására. A harmadik fejezetben bemutatjuk a nemzetközi szakirodalom vizsgálata során feltárt módszereket és eredményeket, melyek alapján lefolytattuk a vizsgálatunkat. A negyedik fejezet tartalmazza az elvégzett empirikus kutatást, mely során a motivációs tényezőket interjúkkal, a közzétételi gyakorlatot pedig tartalomelemzéssel vizsgáltuk. A tartalomelemzés során kapott számszerűsített adatok lehetőséget teremtettek statisztikai vizsgálatok lefolytatására is. Az ötödik fejezetben az eredmények közlése mellett kitérünk a kutatás korlátaira, valamint az elvégzett kutatás alapján javaslatokat fogalmazunk meg a szabályalkotók számára a hatékonyabb szabályozás érdekében, illetve a vállalkozások számára a nem pénzügyi közzététel jó gyakorlatára vonatkozóan.

---

⁴ Lásd. 3.3., 3.4. és 4.4.2. alfejezetek.

1. A nem pénzügyi közzététel elméleti háttere

A bevezetőben felvázolt trendek hatására elmondható, hogy az érintettek felé történő beszámolás mára igen komplex feladatok összehangolását igényli. Az információigény megváltozott, olyan témákra is kiterjed, amelyek korábban nem képezték részét a beszámolási gyakorlatnak. A környezettudatos fogyasztók, befektetők, üzleti partnerek megjelenése másfajta megközelítést és kommunikációt igényel a gazdálkodók részéről. 1992 és 2005 között kevesebb mint 50-ről 1906-ra nőtt a nem pénzügyi jelentések száma; a leginkább előremutató törekvések az Egyesült Államokban, az Egyesült Királyságban, Japánban és Franciaországban jellemzőek, de a fejlődő országokban is tetten érhetők (Songini – Pistoni 2015). A vállalatok úgy reagáltak a megváltozott környezetre, hogy közben egyre komplexebb és egyre nagyobb terjedelmű kiegészítő tartalmakat tettek közzé.

Nem csupán a közzététel mennyisége és tartalma változik meg, hanem a mi-kéntje is (Rowe 2015; Zahorodnya 2016). Albu et al. (2017) szerint a közép-kelet-európai régió országaiban eleve a pénzügyi beszámolási infrastruktúra jelentős fejlődésére volt szükség, így a fenti kihívásokra adható válaszok megtalálása kulcsfontosságú a hatékony tőkepiac működtetéséhez. A negyedik ipari forradalom küszöbén újradefiniálják a számvitel szerepét (Zahorodnya 2016). Ahogyan azt már a bevezetőben is említettük, ennek leginkább az az oka, hogy a pénzügyi beszámolásra vonatkozó szabályok változása nem követte le azokat a gazdasági folyamatokat, illetve feltörekvő trendeket, melyek hatnak a gazdaság szereplőire. A trendek a teljes körű közzététel, és a folyamatos, érintettekkel folytatott kommunikáció felé mutatnak.

A nem pénzügyi beszámolás terjedése felé vezető úton nagyon fontos lépés volt a 2014/95/EU irányelv (NFRD) hatálybalépése. A 2017-es üzleti évtől kezdődően az irányelv nem pénzügyi jelentés közzétételét írja elő az 500 főnél többet foglalkoztató, közérdeklődésre számot tartó gazdálkodóknak, melyben az alábbiakról kell beszámolniuk:

„a vállalkozás fejlődésének, teljesítményének, helyzetének és tevékenységei hatásának megértéséhez szükséges mértékben legalább az alábbi, környezetvédelmi, szociális és foglalkoztatási kérdésekre, az emberi jogok tiszteletben tartására, a korrupció elleni küzdelemre és a megvesztegetés kérdéseire vonatkozó információkat tartalmazó nem pénzügyi kimutatást: a) a vállalkozás üzleti modelljének rövid leírása; b) a vállalkozás által az e kérdésekkel kapcsolatban követett politikák leírása, utalva az alkalmazott átvilágítási eljárásokra; c) e politikák eredményei;

d) a vállalkozás műveleteivel, többek között – indokolt esetben és az arányosságra is figyelemmel – üzleti kapcsolataival, termékeivel vagy szolgáltatásaival összefüggésben az e kérdésekkel kapcsolatos legfőbb kockázatok, amelyek valószínűleg hátrányos hatásokkal járhatnak e területeken, és e kockázatok vállalkozás általi kezelésének módja; e) azon kulcsfontosságú, nem pénzügyi jellegű teljesítmény-mutatók, amelyek lényegesek az adott üzleti tevékenység szempontjából” (Európai Parlament és Tanács 2014, 4.o.).

Mielőtt ismertetnénk a közzététellel foglalkozó elméleteket, bemutatjuk a témához kapcsolódó alapfogalmakat és azok értelmezési lehetőségeit.

1.1 Definíciós nehézségek

A bevezetésben említett beszámolási gyakorlatban bekövetkezett változásokhoz az akadémiai szektornak is igazodnia kell. Egy folyamatosan változó terület esetében, ahol nemcsak a vállalkozások jelentéstételi gyakorlata van változóban, hanem a jogszabályi környezet is, változnak a definíciók, új fogalmak jönnek létre, melyek értelmezése még nem egységes. Ezért tartjuk fontosnak, hogy a könyv elején bemutassuk a közzététellel kapcsolatos definíciós nehézségeket.

Először azt kell tisztáznunk, hogy mit értünk közzététel alatt. A vállalatok számára számos eszköz áll rendelkezésre az érdekeltek tájékoztatására, mint például a számviteli beszámolók, konferenciák, elemzői prezentációk, befektetői kapcsolatok, időközi jelentések, sajtóközlemények vagy a honlapok. A közzététel fogalmát a számvitel szakirodalma úgy fogalmazza meg, mint a nyilvánosság tájékoztatását a cég pénzügyi kimutatásairól (Ağca – Önder 2007), illetve, mint a kvantitatív és egyéb pénzügyi és nem pénzügyi gazdasági információk közlését (Owusu-Ansah 1998). Lakatos (2013) úgy magyarázza a közzététel fogalmát, mint azt a folyamatot, amely során a számviteli szabályozást, mint iránymutatást alkalmazva előállítanak egy produktumot – amely a tradícióktól és a földrajzi elhelyezkedéstől függően lehet pénzügyi kimutatás, éves beszámoló vagy például éves jelentés –, melyet elérhetővé tesznek azoknak a személyeknek, akik a benne foglalt információt meg szeretnék ismerni.

A vállalati adatok nyilvánosságra hozatalának két formáját különböztetjük meg: a kötelező és az önkéntes közzétételt (Hassan – Marston 2010). **A kötelező közzététel olyan információkat tartalmaz, amelyeket valamilyen szabályozás⁵ ír elő a vállalkozás számára. Az önkéntes közzététel pedig minden olyan információt, melyet a vállalkozás a kötelező információkon felül közöl** (Shehata 2014). Meek et al. (1995) szerint az önkéntes közzététel egy szabad vá-

⁵ Ilyen szabályozás lehet például egy törvény, egy rendelet vagy egy számviteli standard stb.

lasztás a vállalati vezetők részéről számviteli és egyéb adatok közzétételére vonatkozóan, annak céljából, hogy az éves jelentések felhasználóinak releváns információkat biztosítson a pontosabb döntések meghozatalához, továbbá olyan adatokat közöljön, amelyeket valamilyen testület javasolt (Hassan – Marston 2010). Az önkéntes és kötelező közzétételt nehéz egyértelműen elkülöníteni egymástól, hiszen ez csak az adott szabályozási környezet ismeretében ítéltető meg. **Ugyanazon információ közzélése adott országban belül is lehet az egyik vállalkozás számára önkéntes, egy másik számára pedig kötelező.** A közzététel célja, hogy világos képet fessen az érdekelteknek a vállalkozás működésének hosszú távon való fenntarthatóságáról, csökkentse az információs aszimmetriát, valamint a vezetők és a tulajdonosok közötti konfliktusokat (Shehata 2014).

A könyv témája szempontjából jelentőséggel bír továbbá az információk, illetve jelentések megkülönböztetése a pénzügyi és nem pénzügyi jelzőkhöz kapcsolódóan. A nem pénzügyi jelentés, illetve a nem pénzügyi információ definiálása azért ütközik nehézségekbe, mert egy kizáró definícióról, egy gyűjtőfogalomról van szó. Napjainkban még nincs általánosan elfogadott meghatározása: a szakirodalomban megjelenő meghatározások egy része a pénznemben való mérhetőség kritériumával választja el a pénzügyi és a nem pénzügyi információkat (Haller et al. 2017).

Véleményünk szerint ezt a megközelítést még pontosítani kell, mert például a környezetvédelmi költségek összege pénzben kifejezhető, mégis többlet-információtartalommal bír a hagyományos pénzügyi mutatókhoz képest. A definíciók egy másik csoportja a számviteli szabályozásokon túlmutatóan megjelenített információkat veszi nem pénzügyinek (INTOSAI WGEA, 2013). Ezzel a megközelítéssel az a probléma, hogy a szabályozások folyamatosan változnak, fejlődnek és egyre több, korábban önkéntesen közzétett információt emelnek be a kötelező elemek közé. A fentiekből látható tehát, hogy nehéz pontos és időtálló meghatározást adni. Kutatásunk során **minden olyan információt nem pénzügyinek tekintünk, amelyet a hagyományos értelemben vett számviteli okmányokban megjelenítendőként felül tesz közzé a vállalkozás, a beszámoló és a kapcsolódó jelentés formájától függetlenül.** Ez a meghatározás Robb et al. (2001) definíciójához áll legközelebb, akik a négy pénzügyi kimutatáson (mérleg, eredménykimutatás, cash-flow kimutatás, saját tőke változások kimutatása) kívül eső információkat sorolják ide.

Azért tartjuk fontosnak azt, hogy a definícióban kiemeljük a közlés formájától való függetlenséget, mert a vállalkozások jelenlegi gyakorlata azt mutatja, hogy rengeteg különböző féle jelentést adnak ki. A közzététel leggyakrabban valamely standard alapján készül el (pl. GRI, IIRC, SASB), de számos esetben a standardoktól függetlenül valósul meg. A szakirodalomban és a vállalati gyakorlatban is többféle elnevezés fordul elő (1. táblázat).

1. TÁBLÁZAT *Nem pénzügyi jelentések különböző elnevezései a szakirodalomban*

Angol megnevezés	Rövidítés	Magyar megfelelő	Szerzők
Non-financial report	NFR	Nem pénzügyi jelentés	Stolowy – Paugam 2018; Haller et al. 2017
Sustainability report	SR	Fenntarthatósági jelentés	INTOSAI WGEA 2013; Berthelot et al. 2012; Zsóka – Vajkai 2018
Environmental Social and Governance report	ESG report	ESG jelentés	Mion – Loza Adauí 2019
Integrated Report	IR	Integrált jelentés	Mervelskemper – Streit 2017
Corporate Social Responsibility Report	CSR report	CSR jelentés	Matuszak – Rózańska 2017; Flammer 2012
Corporate Environmental Sustainability Report	CESR	–	Ortas et al. 2015

Forrás: Saját szerkesztés

A fentiek alapján tehát a könyvben nem pénzügyi jelentés alatt bármilyen beszámolót vagy jelentést értünk, mely nem pénzügyi információt tartalmaz. Nem pénzügyi közzétételnek pedig a fenti információk nyilvánosságra hozatalára használt dokumentumot tekintjük, típusától és terjedelmétől függetlenül. Azért tartjuk fontosnak ezt kiemelni már a könyv elején, mert ezen definíciók alapján tudjuk az empirikus kutatás során meghatározni a vizsgálandó dokumentumok körét. Azért van szükség az értelmezés ilyen széleskörű meghatározására, mert a magyar jogszabályi előzmények alapján a (melyeket a 2.3. fejezetben mutatunk be) várható, hogy egyes, leginkább környezetvédelemmel kapcsolatos információkat a beszámoló részét képező kiegészítő mellékletben, illetve tőzsdén jegyzett cég esetében az üzleti jelentésben fogjuk megtalálni. A könyvben – kis egyszerűsítéssel – a nem pénzügyi szóösszetétel szinonimájaként használjuk a fenntarthatósági, illetve az ESG kifejezéseket is.

A dolgozatban az **érdekhordozók, érdekelték, érintettek** kifejezés alatt a Freeman által először 1984-ben publikált értelmezést értjük. Az érdekhordozók, stakeholderek azok az érintett gazdasági szereplők, illetve csoportosulások, amelyek befolyásolhatják a vállalkozást céljainak elérésében, illetve amelyekre hatással lehet a vállalkozás (Freeman 2010). Általánosságban az érintett kifejezést használjuk, ettől ott térünk el, ahol az idézett szakirodalom vagy az empirikus kutatás során elemzett interjúleirat, illetve vállalati jelentés ettől a szóhasználatától eltér.

A témához kapcsolódó alapvető definíciók ismertetését követően bemutatunk néhány, a kutatás szempontjából legrelevánsabb, közzététellel kapcsolatos elméletet.

1.2 Közzététellel kapcsolatos elméletek⁶

A vállalkozások közzétételével kapcsolatban több elmélet született (Lakatos 2013), melyek közül a nem pénzügyi közzétételhez leginkább az alábbiakban bemutatandó elméletek köthetők (Ortas et al. 2015; Manes-Rossi et al. 2018). **Azért tartjuk fontosnak ezen elméletek bemutatását, hogy megértsük a vállalatok beszámolási gyakorlatára ható motivációs tényezőket.** Az ösztönzők megismerése kiemelten fontos a nem pénzügyi közzététel vizsgálata esetében, mert egyszerre hatnak a vállalkozásokra a kötelező szabályok és a környezetükből érkező hatások, melyek befolyásolják a közzétételi stratégiájukat.

1.2.1 Érdekhordozói elmélet (Stakeholder theory)

Az érdekhordozók érdeke, hogy minél több információt szerezzenek a vállalkozásról (Lakatos 2013). Érdekhordozók a részvényesek (tulajdonosok), hitelezők, menedzsment (vezetők), munkavállalók, ügyfelek, beszállítók, állam, kormányzati szervek, közérdekű csoportok, érdekvédelmi szervezetek (Roberts 1992; Baricz 1994). Ezen érdekhordozók között érdekellentétek merülhetnek fel. Elsősorban a jövedelemkivonás (részvényesek) versus jövedelem-visszatartás probléma során (hitelezők), ahol az érdekhordozók saját érdekeiket kívánják előtérbe helyezni. Másodsorban az adatok közzétételében (kisrészvényesek, hitelezők, kormány) és azok visszatartásában (meghatározó részvényesek, menedzsment) is ellentét húzódik az érdekeltek között. Bár azt mindenképpen meg kell említeni, hogy az egyes érdekeltek különböző helyzetekben különböző módon reagálnak, így eltérhetnek a korábban említett cselekvésektől (Lakatos 2013).

Az érdekhordozói elmélet a szervezettel kapcsolatban álló társadalmi szereplőkkel foglalkozik. Ez esetben a társaságok nemcsak a részvényesek érdekeit veszik figyelembe, hanem törekszenek a többi érdekhordozó érdekeinek kiszolgálására is (An et al. 2011). Roberts (1992) szerint az érdekhordozói elmélet kifejezést először Ansoff 1965-ös művében használta, aki azt állította, hogy a társaságok arra törekszenek, hogy képesek legyenek a különböző érdekeltek igényeknek való megfelelés során egyensúlyi helyzetbe kerülni.

An et al. (2011) szerint a vállalkozások tagjai a tág társadalmi rendszernek, amelyben működnek, és így elszámoltathatónak kell lenniük a különböző érdekcsoportokkal szemben, melynek fontos eszköze a pénzügyi és nem pénzügyi információ közzététele is. Az elszámoltathatóság véleményük szerint a vállalkozás azon felelőssége, hogy nyilvánosságra hozza teljesítményét, pénzügyi helyzetét,

⁶ Jelen alfejezet alapja a könyv szerzőjének alábbi elsőszerzős publikációja: Lippai-Makra E. – Rádóczy Z., 2021. A vállalkozások közzétételi gyakorlatának elméleti megközelítése = Theoretical Aspects of Accounting Disclosure. Köz-gazdaság, 16 (2), 196–206.

finanszírozási és befektetési döntéseit, valamint, azt, hogy működése megfelel a szabályoknak. Az elszámoltathatóság oka, hogy a vállalkozások olyan tevékenységet folytatnak, melyek, illetve melyek hatásai az érdekeltek számára fontosak.

Mindez a könyv témája szempontjából azért fontos, mert az érdekhordozói elmélet köthető össze leginkább az érintettek információigényével, ami egy alapvető ösztönzője a nem pénzügyi közzétételnek. Erről bővebben a 2.2. fejezetben lesz szó.

1.2.2 Megbízó-ügynök elmélet (Agency theory)

A megbízó-ügynök elmélet, nemcsak a mikroökonómia egyik alapvető kérdése, hanem a vállalatgazdaságtanban is fontos szerepet játszik. Lényegét tekintve a gazdasági érdekeltség témakörébe tartozik és piaci hibát, valamint negatív externalitást jelöl (Bodó 1996). Elsősorban a tulajdonosok és a menedzsment szétválasztásával, valamint a kockázatviselés, döntéshozatal és irányítási funkciók szétválasztásával foglalkozik (Jensen – Meckling 1976). Általánosan megfogalmazva egy olyan szerződéses kapcsolatot jelent, amelyben egy vagy több egyén (a megbízó) egy vagy több személyt (ügynököt) alkalmaz, annak céljából, hogy az bizonyos intézkedéseket végezzen el a javára, és ez az intézkedés döntéshozatali hatáskörrel is jár.

Mindennek az alapja tehát egy szerződéses kapcsolat (Jensen – Meckling 1976; Lambert 2001). Mivel mindkét fél önérdek által motivált, gazdasági szempontból racionális személynek számít, így döntéseik a preferencia, a meggyőződés és az információk függvényében változhatnak (Lambert 2001; Boučková 2015). Az ügynöki kapcsolat problémája tehát az, hogy az ügynök magatartása során a saját hasznának maximalizálásával foglalkozik, ami nem biztos, hogy megfelel a megbízó céljainak, így nem annak érdekében jár el. Ugyanis az elmélet maga is azon az elven alapul, hogy a vezetőt az önérdek vezérli, tehát opportunista módon cselekszik a vagyonának növelése érdekében (Jensen – Meckling 1976; An et al. 2011; Boučková 2015).

Akerlof (1976) szerint a megbízó-ügynök elméletet az információs aszimmetria, erkölcsi veszély és a kedvezőtlen kontraszelekció jellemzik. Tehát a megbízó által alkalmazott ügynök céljai sokszor nem esnek egybe a megbízó céljaival. Mind az ügynök, mind pedig a megbízó a saját hasznát igyekszik maximalizálni, azonban ez a törekvés gyakran csak egymás rovására valósítható meg. Az eltérő célok gyakran információs aszimmetriával párosulnak, azaz a megbízó lényegesen kevesebb információval rendelkezik az elvégzendő feladat pillanatnyi állapotáról és a feladatot érintő külső körülményekről. Az eltérő célok és az információs aszimmetria kölcsönös bizalmatlanságot eredményez a megbízó és ügynöke között (Kaliczka – Naffa 2010). Ilyen kapcsolat alakul ki a menedzsment és a tulaj-

donosok között, a hitelező és a részvényes között, valamint a menedzsment és az alkalmazottak között (Jensen – Meckling 1976).

A megbízó-ügynök elmélet esetünkben abban realizálódik, hogy a vállalkozásban a vállalati vezetés és a tulajdonosok köre kettéválik. A beszámoló összeállítását a menedzserek végzik (ügynökök), amely alapján a tulajdonosok (megbízók) értékeli a teljesítményüket (Jensen – Meckling 1976; Lakatos 2009; Mohl 2013). Ebben a kapcsolatban a bennfentes vezetők információs többlettel, előnyökkel rendelkeznek, így a tulajdonosok nem tudják pontosan értékelni a meghozott döntéseket. Az ügynök, vezető így kihasználja a cselekvéseinek megfigyelhetetlenségét, azért, hogy saját személyes érdekeit helyezze előtérbe (Barako 2007). A két fél között fellépő ellentétes érdekek generálják az ügynöki költségeket. Valamint további maradványvesztés alakulhat ki, ha a tulajdonosok döntéseivel ellentétesen a vezetők a saját jólétüket kívánják maximalizálni. Így az ügynöki költségek tulajdonképpen a monitoring, a kötési költségek és a maradványvesztés (Jensen – Meckling 1976, Shehata 2014).

A megbízó-ügynök elméletből kialakuló probléma enyhítésére szolgálhat az optimális szerződés, mivel elősegíti azt, hogy a két fél érdekei közeledjenek, igazodjanak egymáshoz. Továbbá egy független igazgatótanács jelenléte, ami a fékek és ellensúlyok rendszerének elemeként tekinthető, és megoldást jelenthet a vállalaton belül (Healy – Palepu 2001). Mindemellett az intenzívebb kommunikáció is egy további eszköz lehet a probléma enyhítésére, mert a közzétételi intenzitás növelésének hatására az ügynöki költségek csökkennek (García-meca et al. 2005; Barako 2007; White et al. 2007). Mindez azt a célt is szolgálja, hogy meggyőzzék a külső érdekelteket arról, hogy a vezetők optimálisan járnak el (Watson et al. 2002). A magas szintű közzététel egyrészt csökkentheti az opportunist magatartást (pl. bennfentes kereskedelem), a pontosabb nyomon követhetőség és az átláthatóság növekedése miatt (Li et al. 2008), másrészt csökkentheti a tőkeköltséget, hiszen a befektetők és hitelezők bizalma nő (Singh – Zahn 2008). A teljes körű közzététel azonban kivitelezhetetlen szabályozás nélkül (Shehata 2014). Ezt felismerve foglalkozik az Európai Unió is egyre inkább a közzététel szabályozásával, kiadva a 2014/95/EU rendeletet a közérdeklődésre számot tartó vállalkozások nem pénzügyi jelentéstételi kötelezettségéről, illetve a hozzá kapcsolódó módszertani iránymutatót (Európai Bizottság 2017), valamint folyamatban van az Európai Unió nem pénzügyi közzétételi standardjának kidolgozása is.

Mindez a könyv szempontjából azért fontos, mert a nem pénzügyi közzététel éppen erre az információs aszimmetriára jelenthet megoldást azzal, hogy a vállalkozások még több területet érintő információkat tesznek közzé. Ezzel is elősegítve azt, hogy az érintettek minél teljesebben meg tudják ítélni az adott vállalkozás tevékenységeit, hatásait és kockázatait.

1.2.3 Jelzélmélet (Signalling theory)

A kontraszelekció elkerülése, a jó minőség biztosítása érdekében a szereplőknek érdekükben áll jelezni a valódi minőséget az érintettek felé (Akerlof 1976). Természetesen a folyamat csak úgy tartható fenn, ha a jelzésre fordított kiadások alacsonyabbak, mint az így elnyert bevételnövekedés (Szántó 2009). Habár a jelzélméletet eredetileg Spence (1973) a munkaerőpiac viselkedésének magyarázatára fejlesztette ki, Ross (1977) azonban az önkéntes közzététel témaköréhez kapcsolta. Spence (1973) a munkaadók és munkavállalók közötti információs aszimmetriát vizsgálta, azon belül is azt, hogy a munkavállalók hogyan tudják képességeiket, szándékukat és felkészültségüket jelezni azáltal, hogy a jelentkezés során rátermettségüket és végzettségüket bizonyító dokumentumokat használnak. Morris klasszikus modelljében a kiváló minőségű termékeket forgalmazó vállalkozónak jelzéssel kell élnie, ahol bizonyítja saját terméke jobb minőségét és így magasabb árát (Morris 1987 in An et al. 2011). Általános üzleti környezetben ez azt jelenti, hogy a vállalkozás vezetői sokkal több információval rendelkeznek a vállalkozás működéséről (kockázat, életképesség, nyereség), mint a befektetők. Az információs aszimmetria miatt a befektetők nem tudják megkülönböztetni a vállalkozások minőségét. Azaz jelzések küldése hiányában az átlag feletti minőségű vállalkozások kevesebb lehetőséghez jutnak, így veszteségük keletkezik, míg az átlag alatti minőségű vállalkozások többletnyereséget realizálnak (Morris 1987 in An et al. 2011).

Az információs aszimmetria kiküszöbölése érdekében a vállalkozások olyan információkat közölnek az érdekhordozókkal, melyek jelzik, hogy ők jobbak társaiknál. Így próbálják vállalkozásukat vonzóbbá tenni a befektetők szemében, és jó hírnevet kialakítani magukról (Campbell et al. 2001; An et al. 2011; Shehata 2014). Számos eszköz létezik arra, hogy pozitív képet mutasson magáról a vállalkozás, ebből az egyik leghatékonyabb az, ha a kedvező számviteli információkat közzéteszi az érdekeltek számára (Watson et al. 2002; An et al. 2011).

Mindez a könyv témája szempontjából azért fontos, mert a nem pénzügyi közzététel során a vállalkozások több olyan eszközzel élnek, amelyeket a fenti elmélet alapján jelzésként tudunk azonosítani. Ilyen jelzés lehet – a teljesség igénye nélkül – az adott gazdálkodó ENSZ Fenntartható Fejlődési Célokhoz (ENSZ SDG) való hozzájárulásának szerepeltetése a jelentésben, az egyes fenntarthatósági értékelő ügynökségek értékelései, vagy akár a jelentés valóságosságának könyvvizsgálattal való alátámasztása.

1.2.4 Legitimitáselmélet (Legitimacy theory)

A legitimitáselmélet fogalmát Suchman (1995) alapozta meg, definíciója alapján „*a legitimitás egy általános észlelés vagy feltételezés, miszerint egy entitás cselekedetei*

kívánatosak vagy megfelelőek a normák, értékek, hiedelmek és definíciók társadalmilag felépített rendszerében” (Suchman 1995, 574. o.).

A szervezeti legitimitásemélet szerint egy szervezet csak a társadalom által alkotott keretek között tud működni (Pereira Eugénio et al. 2013), mivel nincs joga létezni anélkül, hogy összeegyeztetné értékeit a társadalommal, amelybe beépülve működik (Maigness 2006). A társadalom különféle érdekcsoportjai akkor tartják az adott vállalkozást legitimnek, illetve engedélyezik annak működését, ha a közössége által diktált normákat betartja és megfelel a társadalom elvárásainak (Deegan 2002, An et al. 2011). Így maga az elmélet párhuzamba állítható a társaság és a társadalom közötti társadalmi szerződéssel (Maigness 2006). Ez a szervezeti legitimitás nem állandó, hiszen a társadalmi változásoknak köszönhetően módosul, amelyhez a társaságoknak alkalmazkodniuk kell (Maigness 2006; An et al. 2011).

A közzététel a társadalmi érdekek kielégítését segítő információkkal szolgál a felhasználók számára, így az elméletet integrálták a számviteli szakirodalmába, annak magyarázatára, hogy a vállalati vezetők mikor, mit és hogyan kommunikálnak a külső környezetükkel (Maigness 2006). Maga az elmélet a társadalom preconcepcióján alapul, így a vezetőknek olyan információkat kell közölniük, amelyek megváltoztathatják a felhasználók véleményét a szervezetről (Cormier – Gordon 2001). Mindez arra ösztönzi a vállalati vezetőket, hogy további környezeti és társadalmi információt szolgáltatassanak, valamint a szervezet legitimitását fenntartsák, illetve növeljék. Ezzel az elmélettel is magyarázható tehát a szervezetek környezeti, társadalmi és irányítási információinak közzététele (Deegan – Gordon 1996) azáltal, hogy az érdekeltek jobban meg tudnak győződni a vállalkozás pénzügyi és nem pénzügyi teljesítményéről (Xia 2016). Tehát a vállalkozások a társadalom és a média figyelmének nyomására nyilvánosságra hoznak bizonyos társadalmi és környezeti információkat, amelyek egy olyan stratégiához vezetnek, amelynek hatására a társadalom felfogása megváltozik a szervezet legitimitásával kapcsolatban, így könnyebben értik meg a vállalati identitást és ismerik meg a márkát (Hooghiemstra 2021). Ezen társadalom által elvárt normák a szabályozásokban is megjelennek.

A legitimitásemélet a könyv témája szempontjából kiemelten fontos, hiszen alátámasztja a kötelező ösztönzők, azaz a szabályozás vizsgálatának fontosságát. De nemcsak a szabályozás hozható kapcsolatba a legitimitásemélettel, hanem akár a jelentések könyvvizsgálata vagy egyéb szervezetek, mint például a Science Based Target Initiative értékítélete a vállalkozás nem pénzügyi teljesítményét illetően⁷.

⁷ Lásd. később, a 2. fejezetben.

1.2.5 Intézményi izomorfizmusok⁸

A fent ismertetett négy elmélet, leginkább a közzétételi motivációk eredőjét magyarázza. Azaz azt magyarázzák, hogy egy-egy szervezet miért alakít ki bizonyos gyakorlatokat. Ezen gyakorlatok hasonulásával kapcsolatban egyes szerzők az intézményi közgazdaságból ismert izomorfizmusokat szokták alátámasztó elméletként ismertetni (Stefanescu 2022; Pizzi et al. 2023). Három intézményi izomorfizmust különböztethetünk meg DiMaggio – Powell (1983) munkája alapján. Az első a **kényszerítő izomorfizmus** (coercive isomorphism), amelyet általában politikai erőkből vezetnek le, és jellemzően állami beavatkozásokhoz, valamint az erőforrásokat biztosító személyek, intézmények kényszerítő erejéhez kötnek. A kényszerítő izomorfizmus formális típusához szokták sorolni a jogszabályi kötelezettségeket. A második az **utánzó izomorfizmus** (mimetic isomorphism), mely során azt figyelhetjük meg, hogy egyes szervezetek másolják más szervezetek sikeresnek tartott gyakorlatát. A harmadik pedig a **normatív izomorfizmus** (normative isomorphism), mely során a szervezetek hasonló gyakorlatait a közös szakmai alap és professzionalizmus magyarázza.

A közzététellel kapcsolatos elméletek összefüggéseit a 2.2. *alfejezetben* ismertetjük, míg a következő fejezetben a nem pénzügyi közzététel folyamatát mutatjuk be.

---

⁸ Jelen alfejezet alapja a könyv szerzőjének alábbi publikációja: Tóth B. – Lippai-Makra E., 2024. Az intézményi izomorfizmusok megjelenése a számviteli innovációkban: A köz- és a magánszféra tapasztatai. *Gazdaság és Pénzügy*, 11 (3), 322–344.

2. A nem pénzügyi közzététel

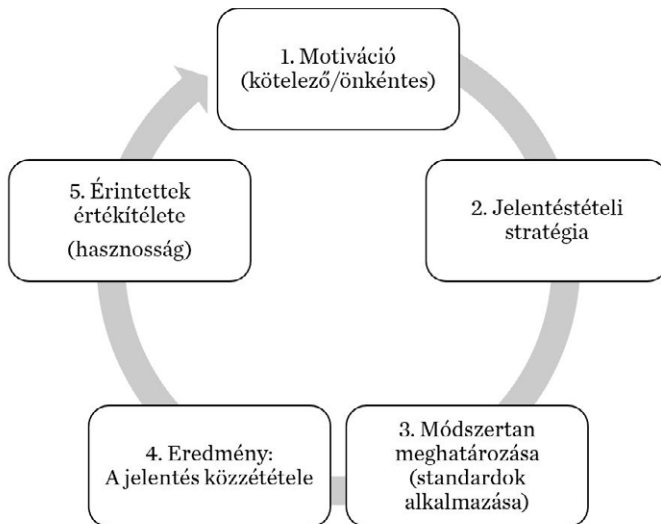
Ahhoz, hogy vizsgálni tudjuk a magyar vállalkozások nem pénzügyi közzétételének gyakorlatát, fel kell térképezzük azokat a folyamatokat, illetve döntési pontokat, melyek összessége kialakítja az egyes cégek nem pénzügyi közzététellel kapcsolatos stratégiáját.

2.1 A nem pénzügyi közzététel folyamata

Az alábbiakban bemutatjuk a nem pénzügyi közzététel folyamatát, vizsgálati lehetőségeit, valamint a kapcsolódó standardokat. A jelentéstétel folyamatát 5 lépésre osztjuk (1. ábra).

- **1. lépés: A motivációs tényezők észlelése, azonosítása.** Ezeket a tényezőket nevezzük ösztönzőknek, melyeket tovább bonthatunk kötelező és önkéntes ösztönzőkre.
- **2. lépés: A jelentéstételi stratégia kialakítása** az ösztönzők hatására. A vállalkozás döntést hoz arról, hogy milyen területekről fog információkat közölni.
- **3. lépés: Jelentéstételi standard kiválasztása.** Ennek a lépésnek a nehézségét az okozza, hogy több ilyen standardot használnak világszerte, és még a szabályozás sem köteleződik el egyik alkalmazása mellett sem.
- **4. lépés: A jelentés közzététele.** Miután meghatározták a jelentés tartalmát és formáját, elkészítik és publikálják azt.
- **5. lépés: Visszacsatolás.** A kiadott jelentést az egyes érintettek közvetlenül vagy közvetetten értékelik. Ezen értékelések adják a visszacsatolást a jelentéstevőnek, ami további motivációt jelent a közzététel folytatására, illetve a közzétételi stratégia finomhangolására.

1. ÁBRA A nem pénzügyi közzététel folyamatábrája

Forrás: Kovács – Lippai-Makra (2022)

Megközelítésünk alapján a fenti lépések közül a 3. és 4. lépést tartalomelemzéssel lehet vizsgálni. Ennek a módszertannak több előnye van. Egyrészt az, hogy nem igényel személyes kapcsolatot a vizsgálandó alannyal, mivel a publikus jelentések az internetről letölthetők – bár a magyar szabályozás szerint az üzleti jelentést csak a tőzsdei társaságoknak kell a honlapjukon közzétenni. Másrészt a tartalomelemzés során a kvalitatív adatok számszerűsíthetők, így lehetőséget adnak statisztikai módszerek alkalmazására. Hátránya azonban, hogy a motivációkra és a miértekre nem derül fény. Az 1., 2. és 5. lépések vizsgálatára olyan kvalitatív módszertanok alkalmazhatók, melyek lehetőséget teremtenek az alanyokkal való kommunikációra, mint például az interjú. Ennek nehézsége, hogy időigényes kutatási forma, valamint az alanyok együttműködésére és személyes találkozó szervezésére van szükség. Előnye azonban, hogy mélyebb megértést tesz lehetővé, a motivációk feltárhatók, illetve segítségével olyan információk gyűjthetők, amelyek a publikus jelentésekből nem derülhetnek ki.

Kutatásunk során az ösztönzőket interjúk kutatással, a nem pénzügyi közzététel gyakorlatát pedig tartalomelemzéssel mértük fel.

A továbbiakban tárgyaljuk a vállalkozások motivációját, ösztönzőit arra vonatkozóan, hogy tegyenek-e közzé nem pénzügyi információkat. Ezeket az ösztönzőket két nagy csoportra osztjuk:

- A kötelező ösztönzőkre, azaz a jogszabályokra.
- Valamint az önkéntes ösztönzőkre.

Bár a nem pénzügyi információk közzététele korábban önkéntes alapon történt, idővel a szabályalkotók is felismerték a terület fontosságát. Többek között a fenntarthatóság eszméjére építve, valamint az összehasonlíthatóság igényére is reagálva adta ki az Európai Unió a 2014/95/EU irányelvet, amely bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok számára előírja, hogy a beszámolójuk részeként tegyenek közzé nem pénzügyi jelentést (Európai Parlament és Tanács 2014). A fenti irányelvet a tagországok beépítették a saját jogrendszerükbe. **A magyar számviteli törvény a fent említett irányelv alapján a 2017-es üzleti évtől kezdődően a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók számára úgynevezett nem pénzügyi kimutatás elkészítését és közzétételét írja elő.** A szabályozást a 2.2. fejezetben ismertetjük részletesen.

A vállalkozásokat nem csak a kötelező szabályok ösztönzik arra, hogy nem pénzügyi információkat tegyenek közzé. Önkéntes ösztönzőnek nevezünk minden olyan, nem jogszabályon alapuló tényezőt, melyeket a vállalkozások figyelembe vesznek akkor, amikor meghatározzák azon információk körét, melyeket közölnék a nem pénzügyi jelentésükben. Az egyik ilyen önkéntes ösztönző a különböző érintetti csoportok információigénye többek között a vállalatok tevékenységéről, teljesítményéről és hatásairól. Valamint vannak olyan nemzetek közötti szervezetek, illetve egyezmények, amelyekhez a vállalkozások önkéntesen csatlakozhatnak. Ilyenek az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai⁹, amelyeket többéves kormányközi egyeztetés után fogadtak el és hirdettek ki 2015-ben. A kapcsolódó dokumentum 17 fenntartható fejlődési célt tűz ki, amelyeket 2030-ra szeretnének megvalósítani. Az elfogadott célok egy olyan keretrendszert alkotnak, amely lefedi a fenntartható fejlődés társadalmi, gazdasági és környezeti aspektusait is. Ki kell emelni, hogy a keretrendszer a célkitűzések elérését nemcsak az államok intézkedéseitől várja, hanem azt valamennyi releváns szereplő (például az üzleti vállalkozások, civil szervezetek stb.) együttműködésével kívánja elérni (Szennay – Szigeti 2019). A KPMG International (2017) jelentésében már jelezte azt a trendet, hogy egyre több vállalkozás építi be stratégiájába az SDG-ket, és előrejelzésük szerint a következő években a nem pénzügyi jelentéstételre is egyre nagyobb hatással lesznek, hiszen az érintettek már nemcsak a múltbeli teljesítményekről igényelnek információkat, hanem a vállalkozások jövőbeni hatásáról és az SDG-k teljesítéséhez való hozzájárulásáról is. Erre a trendre reagáltak a standardalkotók is, akik a fenti céloknak való megfelelést elkezdték beépíteni a keretrendszereikbe. Több kutatás vizsgálta a közzétételi motivációt. Az eredmények rámutatnak arra, hogy a vállalkozásoknak miért éri meg a nem pénzügyi jelentéstétel. Mivel ezen információk köre igen széles, sok szerző csak egyes témákat vizsgál, mint például a környezeti információk, a szellemi tőke vagy a társadalmi hatások. A fentiek mind a nem pénzügyi információk közé sorolhatók (Stolowy – Paugam 2018). Ortas et al. (2015) az eszközarányos nyereség

⁹ Sustainable Development Goals (SDG): <https://ensz.kormany.hu/agenda-2030> Letöltve: 2021.10.02.

és a nem pénzügyi közzététel mértéke között talált pozitív kapcsolatot. Flammer (2012) szerint a vállalatok környezeti felelősségvállalásáról szóló közzététele pozitívan hatott a részvényárfolyamra. Junior (2019) a fenntarthatósági jelentéstétel és a tőkeáttétel között talált pozitív kapcsolatot. Ho et al. (2012) a szellemi tőke közzétételének hatását vizsgálták az első nyilvános részvénykibocsátásra (IPO-Initial Public Offerings) a hongkongi tőzsdén jegyzett vállalatok esetében. Az empirikus eredményeik azt mutatják, hogy szignifikáns pozitív kapcsolat van a szellemi tőke közzététel és az első nyilvános részvénykibocsátás során mutatott befektetői bizalom szintje között. **A fenti kutatások alátámasztják azt az állítást, hogy a vállalkozásoknak előnyökkel jár a nem pénzügyi közzététel.**

A vállalatok érzékelik az ösztönzőket, melyek hatására meghatározzák, hogy mely témákat fogják bemutatni a nem pénzügyi közzététel során, ezt a folyamatot neveztük a közzétételi stratégia kialakításának.

A következő lépésben azt kell meghatározniuk, hogy milyen formában közlik az információkat. Napjainkban több nem pénzügyi közzétételi standard¹⁰ közül választhatnak, melyek különböző területeket hangsúlyoznak ki. Azért tartjuk fontosnak ezen standardok dolgozatban történő bemutatását, mert jelentős szerepet játszanak a közzétételi gyakorlatban, így ezek ismerete a vizsgálatunk lefolytatásához elengedhetetlen. Az alábbiakban bemutatjuk a legszélesebb körben használt nem pénzügyi közzétételi standardokat, melyek azért jöttek létre, hogy a vállalatok beszámolóí egységes formát öltsenek, lehetőséget teremtve az egyes vállalkozások nem pénzügyi információinak összehasonlítására, illetve ugyanazon vállalkozás különböző üzleti éveire vonatkozó információk összehasonlítására.

A globalizáció, a multinacionális vállalatok megjelenése és a nemzetközi tőke mozgások miatt a számviteli rendszerek harmonizációja már az 1970-es évektől megkezdődött, és az elmúlt évtizedek alatt kialakult egy ma már globális standardnak tekinthető szabályrendszer: a nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok rendszere (International Financial Reporting Standards – IFRS) (Kovács 2016). Ahogyan korábban kialakult ez a „közös nyelv”, amelyen a gazdálkodók kommunikálni tudnak a világ különböző pontjain lévő érintettekkel, úgy alakulnak ki napjainkban a fent említett trendek hatására a nem pénzügyi jelentéstételi standardok, melyek közül azonban még nem látható, hogy melyik lesz az egyeduralgó.

- A GRI (Global Reporting Initiative¹¹) a legtöbb vállalkozás által használt jelentési standard (KPMG 2017), amelyet 1997-ben Hollandiában hoztak létre. A GRI abban segíti a szervezeteket, hogy hogyan tudnak átlátható módon beszámolni a fenntarthatósággal kapcsolatos olyan témákról, mint például a klímaváltozás, emberi jogok, vállalatirányítás és a társadalmi jólét. A GRI Fenntarthatósági Jelentés Standardokat úgy fejlesztették ki, hogy minden ér-

¹⁰ NPKS angolul Non-financial Reporting Standards – NFRS

¹¹ <https://www.globalreporting.org/> Letöltve: 2019.09.30.

dekelt csoport információigényét figyelembe vették. 2016 októberében jelent meg a legfrissebb GRI Standard, amely a korábbi, GRI G4 iránymutatásokra épül, azonban annál flexibilisebb a struktúrája, átláthatóbbak a követelményei, és egyszerűbb nyelvezetet használ. A legújabb GRI standardok lehetővé teszik a szervezeteknek, hogy ne csak a gazdasági, társadalmi és környezeti hatásaikról számoljanak be, hanem láthatóvá tegyék a fenntartható fejlődéshez való hozzájárulásukat is.

- Az SASB (Sustainability Accounting Standard Board¹²) Foundationt 2011-ben alapították, amelynek küldetése, hogy olyan ipárgspecifikus közzétételi standardokat dolgozzanak ki, amelyek megkönnyítik a vállalatok és a befektetők közti kommunikációt azáltal, hogy standardizálják a szervezetek környezeti, társadalmi és irányítási információik közzétételét. Az SASB standardjait leginkább az USA-ban alkalmazzák.
- Az International Integrated Reporting Council¹³ (IIRC) a szabályozók, befektetők, vállalatok, standard készítőik, a számviteli szakma, az akadémiai szektor és az NGO-k globális koalíciója. A koalíció előmozdítja az értékteremtésről szóló kommunikációt, mint az integrált vállalati jelentések fejlődésének következő lépését. Az IIRC küldetése, hogy integrált jelentéstételt és gondolkodást hozzon létre a mainstream üzleti gyakorlatban. Az IIRC elképzelése az, hogy a tőkeelosztást és a vállalati magatartást a pénzügyi stabilitás és a fenntartható fejlődés szélesebb céljaihoz igazítsa az integrált jelentésen, valamint az integrált gondolkodás kialakításán keresztül. A fenti szervezeteken kívül vannak még olyan standardalkotók, akik a nem pénzügyi információk csak egy részének közzétételével foglalkoznak. Ezen szervezetek fókuszában általában a fenntarthatóság témaköre áll. Ezek közül kettőt mutatunk be.
- A CDP¹⁴ (Carbon Disclosure Project) Global egy nemzetközi nonprofit szervezet, melyet 2000-ben alapítottak. A szervezet célja, hogy összeállítsa a világ legnagyobb, legátfogóbb adatbázisát a vállalkozások és a városok környezeti hatásairól annak érdekében, hogy információkkal segítsék a befektetőket, a vállalatokat, a városokat, valamint a nemzeti és nemzetek feletti szabályalkotókat abban, hogy döntéseiket a fenntarthatóság eszméjének megfelelően hozhassák meg. Arra ösztönzi a befektetőket, a vállalatokat és a városokat, hogy tegyenek lépéseket egy valóban fenntartható gazdaság felépítésére, környezeti hatásaik mérésével, megértésével és közzétételével. Véleményük szerint a klímaváltozással kapcsolatos információk közzététele hozzájárul az

¹² <https://www.sasb.org/governance/> Letöltve: 2019.09.30.

¹³ <https://integratedreporting.org/> Letöltve: 2019.09.30.

¹⁴ <https://www.cdp.net/en> Letöltve: 2019.09.30. Nem kifejezetten közzétételi standard kibocsátó, hanem a vállalatok által kitöltött kérdőív alapján értékelést adó szervezet. Tekintettel azonban arra, hogy nagy mértékben befolyásolja azt, hogy a szervezetek mit és hogyan tesznek közzé a fenntarthatósági teljesítményükről, ezért általában a standardok között tárgyalják.

éghajlatváltozás és a környezeti károk negatív hatásainak csökkentéséhez. Tevékenységüket a széles körű érintetti (befektetők, fogyasztók, állampolgárok) érdekek figyelembevételével végzik. A CDP együttműködő partnere mind az IIRC-nek, GRI-nek, valamint az SASB-nek is.

- A TCFD¹⁵ (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) az FSB (Financial Stability Board) éghajlattal kapcsolatos pénzügyi beszámolási munkacsoportjaként 2015-ben jött létre. Célul tűzték ki az önkéntes, következetes éghajlati vonatkozású pénzügyi kockázatok közzétételének módszertani kidolgozását annak érdekében, hogy a befektetők, hitelezők, biztosítók és más érdekelt felek számára azok elérhetőek legyenek. A munkacsoport vizsgálja az éghajlatváltozással kapcsolatos fizikai, felelősségvállalási és átállási kockázatokat, valamint azt, hogy milyen iparági sajátosságok vannak a közzétételben. Ajánlásaik segítik a vállalkozásokat annak megértésében, hogy a pénzügyi piacok mit várnak el a közzétételtől, és arra ösztönzik őket, hogy jelentéseiket a befektetők igényeihez igazítsák.

A fenti standardalkotók bemutatása során láthatjuk, hogy bár hasonló témakörrel foglalkoznak, mégis eltérő a fókuszuk. Más és más megközelítéseket alkalmaznak a témakörök prioritizálásakor, illetve különböző érdekelti csoportok információigényét helyezik előtérbe. Talán ez utóbbi a CDP és a TCFD esetében a legszembetűnőbb, ugyanis utóbbi fókuszában egyértelműen a befektetők állnak, és a klímakockázatra elsősorban mint lehetséges pénzügyi kockázatra tekintenek. Ezzel szemben az előbbi nemcsak vállalatok, hanem városok és országok, illetve régiók hatásait is vizsgálja a klímaváltozásra, a teljes érintetti kör tekintetében. Ez a különbség összhangban áll a befektetők kockázatvezérelt és értékvezérelt típusokra való bontásával. Továbbá fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy a standardalkotó szervezetek reagáltak arra a trendre, hogy a vállalatok jelenteni kívánnak az ENSZ Fenntartható Fejlődési Célok eléréséhez való hozzájárulásukról. Ezért több szervezet¹⁶ közösen dolgozik azon, hogy a vállalati jelentések hogyan tudják a legmegfelelőbben tükrözni azt, hogy mely Fenntartható Fejlődési Célok relevánsak a társaság üzleti modelljében, ezzel lehetővé téve mind a társaságok, mind a befektetők számára, hogy azokra a Fenntartható Fejlődési Célokra összpontosíthassanak, amelyek leginkább befolyásolják az adott vállalkozás pénzügyi teljesítményét.

A jelentéstételi stratégia kialakítása és a használni kívánt standard kiválasztását követően a vállalkozás elkészíti jelentését. A jelentést az érdeklődő érintettek elolvassák, értékelik, és közvetve vagy közvetlenül visszajeleznek a vállalkozásnak, azaz megjelenik a visszacsatolás folyamata. A vállalatok vagy a nem pénzügyi jelentésükben vagy a honlapjukon külön erre a célra fenntartott elérhetősegeket tesznek köz-

¹⁵ <https://www.fsb-tcfd.org/> Letöltve 2019.10.01.

¹⁶ A GRI, az IIRC, a SASB és a CDP.

zé, amelyek használatával az érintettek visszajelzést küldhetnek, vagy kérdéseket tehetnek fel a nem pénzügyi információkkal kapcsolatban. A közvetett visszajelzés alatt azt értjük, hogy az érintettek követik a fenntarthatósági értékelő ügynökségek értékeléseit az egyes vállalatok nem pénzügyi teljesítményéről, és ezen értékeléseket figyelembe veszik a döntéseiknél.

A nem pénzügyi információk iránt érdeklődő befektetők két nagy csoportra oszthatók.

- A kockázatvezérelt befektetők a vállalat teljes kockázati profiljának felmérése céljából vizsgálják a nem pénzügyi információkat.
- Az értékvezérelt befektetők nemcsak a pénzügyi megtérülést veszik figyelembe a befektetéseik megítélésakor, hanem a számukra fontos értékek megjelenését is (McLachlan – Gardner 2004). Az utóbbiakat nevezik felelős befektetőknek¹⁷ is.

A nem pénzügyi információk sokfélesége, valamint a hozzájuk kapcsolódó jelentések hossza és összetettsége, továbbá ennek a folyamatosan bővülő adathalmaznak az értékelése és feldolgozása egyre nagyobb kihívást jelent az érintetteknek. Erre az igényre reagálva jöttek létre a pénzügyi piacon már jól ismert hitelminősítő intézetek mintájára, a fenntarthatósági értékelő ügynökségek¹⁸, valamint a fenntarthatósági témaspecifikus indexek¹⁹, és a tematikus befektetési alapok²⁰.

A vállalkozások rendelkezésére több olyan eszköz is áll, melynek segítségével a közzétett információk hitelességét, illetve valóságosságát alátámaszthatják, így növelve az érintettek bizalmát. Az egyik ilyen eszköz a jelentések könyvvizsgálata, melyet a nem pénzügyi jelentések esetében az ISAE 3000-es standard²¹ alapján végzik. A másik ilyen eszköz a csatlakozás egy klímavédelmi szervezethez²². A vállalatok benyújtják az üvegházhatású gázokkal kapcsolatos kibocsátáscsökkentési céljaikat az adott szervezethez, amelyeket klímatudományi szakemberek minősítenek. Ezt követően a vállalat évente be tud számolni arról, hogy hogyan teljesíti a kitűzött célokat. Ezzel teszik a vállalásaikat tudományosan alátámasztottá, hitelessé, így növelve az érintettek bizalmát.

Mielőtt rátérnénk a szabályozás részletes ismertetésére, azelőtt összefoglaljuk a közzététellel kapcsolatos elméletek és a bemutatott ösztönzők közötti kapcsolatot.

¹⁷ RI – responsible investors, SRI – socially responsible investors

¹⁸ sustainability rating agencies ill. ESG rating agencies Pl. MSCI, Sustainalytics, CDP

¹⁹ Pl. DJSI, CEERIUS

²⁰ Pl. OTP Klímaváltozás 130/30, AEGON MEGATREND

²¹ International Standard on Assurance Engagements

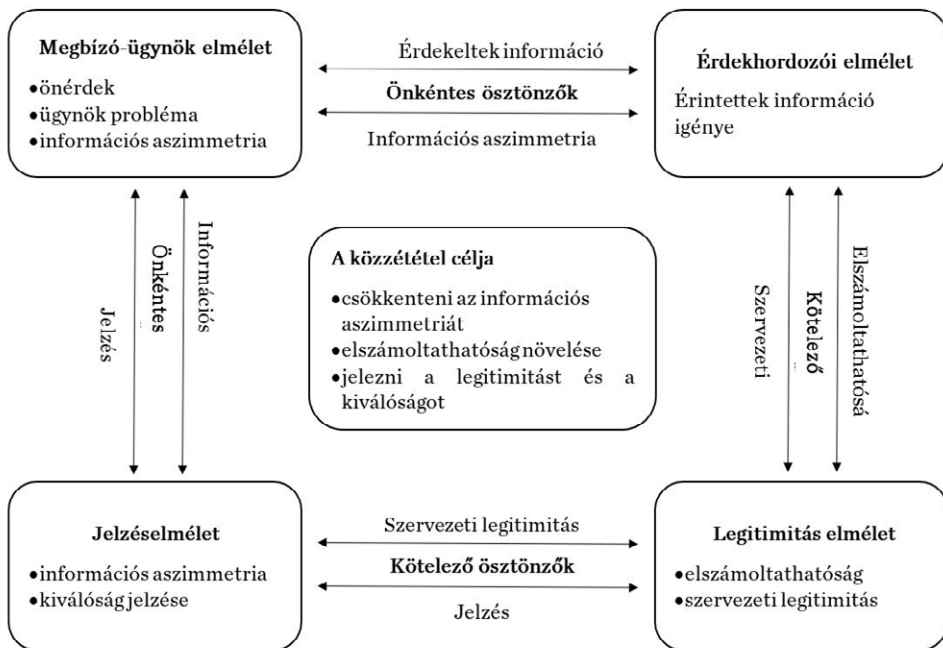
²² Mint például az SBTI Science Based target Initiative <https://sciencebasedtargets.org/> Letöltve: 2019. 03.22.

2.2 A közzététellel kapcsolatos elméletek összevetése és kapcsolatuk az ösztönzőkkel

Az alábbiakban bemutatjuk a korábban felvázolt négy, a közzététellel kapcsolatos elmélet közötti összefüggéseket, és kapcsolatukat az ösztönzőkkel (2. ábra). Majd pedig összekötjük azokat az 1.3.5. alfejezetben bemutatott izomorfizmusokkal.

Az érdekhordozói elmélet tulajdonképpen kibővíti az ügynök-megbízó elméletet azért, hogy nemcsak a tulajdonosokra, hanem az összes érdekelt félre vonatkozóan állapítja meg az információközlés szükségességét, illetve az elszámoltathatóságot (An et al. 2011). Az érdekhordozói elmélet és a legitimitásemélet a társadalmi, közösségi kapcsolatokra összpontosít és kulskérdése az elszámoltathatóság az érdekeltek és a társadalom felé (Li 2008). A jelzésemélet a pozitív információk közzétételével, jelzésével csökkenti az információs aszimmetriát, ami a kulskérdése a megbízó-ügynök elméletnek is. A legitimitásemélet szerint a vállalkozásoknak jelzéssel kell élniük a társadalom felé, hogy bizonyítsák a társadalmi normák és elvárásoknak való megfelelésüket, amelyhez a jelzésemélet által kínált eszközöket alkalmazzák (An et al. 2011).

2. ÁBRA Az elméletek és ösztönzők közötti kapcsolatok

Forrás: An et al. (2011) alapján saját szerkesztés

Ezek alapján a közzététel motivációja tulajdonképpen a társaságok vezetése és a különböző érdekhordozók közötti információs aszimmetria csökkentése, az érdekeltekkel szembeni elszámoltathatóság biztosítása és a szervezeti legitimitás és kiválóság jelzése a társadalom felé (An et al. 2011). A kötelező ösztönzők leginkább a legitimitás és az érdekhordozói elmélethez köthetők. **Fontos kiemelni, hogy a szabályozások hatására nemcsak azon érintettek információigényére reagálnak a vállalkozások, akik direkt vagy indirekt módon hatni tudnak a vállalkozásokra, hanem azon érintettek információs igényeire is, akikre hat a gazdálkodók működése, ők viszont érdemben nem tudnak hatni a gazdálkodókra.** Az önkéntes ösztönzők közül az érdekeltek információigénye közvetve vagy közvetlenül mind a négy elméletben megjelenik. A nemzetközi szervezetekhez, célokhoz való csatlakozás pedig a jelzésemeléttel hozható összefüggésbe, hiszen például a jelentésekben elhelyezett ENSZ célok logójával egyértelműen jelzi a vállalkozás elkötelezettségét a téma iránt, amellyel megkülönböztetheti magát versenytársaitól.

A fenti összefüggések ismertetését követően megvizsgáljuk, hogy hogyan köthetők össze a nem pénzügyi közzététel jelenségei az ösztönzőkkel, a négy közzétételi motivációt magyarázó elmélettel, valamint az intézményi izomorfizmusokkal. (2. táblázat)

2. TÁBLÁZAT A közzétételi jelenségek és a kapcsolódó izomorfizmusok

Jelenség	Ösztönző	Elmélet	Izomorfizmus
Információigény	Önkéntes	Érdekhordozói	Normatív
Információs aszimmetria	Önkéntes	Megbízó ügynök	Normatív
Önkéntes standardok	Önkéntes	Legitimitás	Utánzó izomorfizmus
Minősítések, ENSZ SDG	Önkéntes/Kötelező	Jelzés	Normatív/Kényszerítő
Szabályozás megjelenése	Kötelező	Legitimitás	Kényszerítő

Forrás: Lippai-Makra et al. (2024) és Tóth – Lippai-Makra (2024) alapján saját szerkesztés

A jelenségek közül a minősítések értékelése, illetve besorolása bizonyul a legnehezebbnek, tekintettel arra, hogy a vállalatoknak nincs minden esetben ráhatásuk arra, hogy egy szervezet értékelést adjon ki róluk. Továbbá nehéz elválasztani a normatív és a kényszerítő izomorfizmust is.

2.3 A nem pénzügyi közzététel szabályozása

Az alábbiakban bemutatjuk a 2014/95/EU irányelvet (NFRD), a hozzá kapcsolódó módszertani útmutatót, illetve ezen szabályok beépítését a magyar számviteli szabályozásba.

2.3.1 A 2014/95/EU irányelv a nem pénzügyi jelentéstételről

Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU irányelve bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok számára előírja, hogy a beszámolójuk részeként tegyenek közzé nem pénzügyi jelentést. **Ebben a jelentésben ki kell térjenek a környezeti, társadalmi és etikai politikáikra, eredményeikre és kockázataikra.** Az alábbiakban felsoroljuk, hogy mely dokumentumokon alapul az irányelv (Európai Parlament és Tanács 2014):

- 2013/34/EU irányelv: Pénzügyi kimutatásokról és beszámolókról;
- Európai Parlament a 2013. február 6-i Vállalati társadalmi felelősségvállalás: elszámoltatható, átlátható és felelősségteljes üzleti magatartás, valamint fenntartható növekedés állásfoglalás;
- Vállalati társadalmi felelősségvállalás: a társadalmi érdekek előmozdítása és a fenntartható és inkluzív fellendüléshez vezető út című állásfoglalás;
- Az ENSZ Rio +20 konferenciája A jövő, amit akarunk című zárónyilatkozatának 47. cikke;
- 2013/36/EU irányelv: Hitelintézetek prudenciális felügyeletéről.

A továbbiakban bemutatjuk, melyek azok a fő vezérfonalak, melyek alapján az Európai Bizottság meghatározta, hogy milyen tényezőkről kell beszámolniuk a vállalkozásoknak (Európai Parlament és Tanács 2014). Azért fontos ezen elvek bemutatása, mert a primer kutatás során a közzétételt e szabályozáshoz igazodva vizsgáljuk.

- A társadalmi és környezetvédelmi információk vállalkozások általi közzétételének fontosságát hangsúlyozza a fenntarthatósági kockázatok beazonosítása, továbbá a befektetői és fogyasztói bizalom növelése szempontjából.
- A nem pénzügyi információk közzététele a hosszú távú profitabilitásnak a társadalmi igazságossággal és a környezetvédelemmel való összekapcsolása révén valóban létfontosságú a fenntartható globális gazdaság felé való elmozdulás érdekében.
- A nem pénzügyi információk közzététele segíti a vállalkozások teljesítményének és társadalomra gyakorolt hatásának mérését, nyomon követését és irányítását.
- A bizottság célja az irányelvvvel az, hogy a vállalkozások fejlesszenek ki a legjobb gyakorlattal kapcsolatos modelleket, és mozdítsák elő a pénzügyi és nem pénzügyi információk integrálását szolgáló intézkedéseket, figyelembe véve a már létező keretekkel kapcsolatban szerzett tapasztalatokat.

Az irányelvben nemcsak azt határozzák meg, hogy milyen főbb pontokon keresztül kell bemutatniuk tevékenységük társadalmi, környezeti és etikai hatásait, hanem azt is, hogy milyen nem pénzügyi beszámolási standardok alkalmazásával tehet eleget a vállalkozás ennek a beszámolási kötelezettségének. Az irányelvben és

az iránymutatásban több mint 20 ilyen standardot sorolnak fel, de azok használatára nem kötelezik a gazdálkodókat.

A jelentés tartalmára vonatkozó előírásokat részletesen a 2.3.2. fejezetben, a szabályozás személyi hatályát pedig a 2.3.3. és a 2.4.4. fejezetben mutatjuk be.

2.3.2 Tartalomra vonatkozó előírások

Az Európai Bizottság iránymutatása a nem pénzügyi beszámolókhöz módszertani iránymutatást ad a nem pénzügyi információkkal kapcsolatos beszámolási kötelezettséghez (Európai Bizottság 2017). Az iránymutatás kiemeli, hogy a nem pénzügyi beszámoló közzététele hozzájárul a vállalkozások stabilabb növekedéséhez, növeli a bizalmat az érdekeltek körében. A dokumentum a lehetséges érdekelteket a 9. oldalon sorolja fel. Érdekelteknek tekinthetők többek között a befektetők, a munkavállalók, a fogyasztók, a beszállítók, az ügyfelek, a helyi közösségek, az állami hatóságok, a veszélyeztetett csoportok, a szociális partnerek és a civil társadalom képviselői. Az iránymutatás kiemeli, hogy a vállalkozásoknak *„olyan releváns és hasznos információkat kell közzétenniük, amelyek a fejlődésük, teljesítményük, helyzetük és tevékenységeik hatásának megértéséhez szükségesek”* (Európai Bizottság 2017, p. 2.).

A Bizottság 21 nemzeti, uniós, illetve nemzetközi beszámolási keretet vizsgált meg az ajánlás összeállításához. Nevesíti többek között a már 2014/95/EU irányelvben is megjelölt Globális jelentéstételi kezdeményezést²³, a nemzetközi integrált beszámolási keretet²⁴, az éghajlatváltozással kapcsolatos információk közzétételére vonatkozó normákkal foglalkozó testületet²⁵, a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet ISO 26000 standardját, valamint a fenntarthatósági beszámolási standardokkal foglalkozó testületet²⁶. **A főbb elvek között kiemeli, hogy a vállalkozás tevékenységének hatásait mind az előnyös, mind a hátrányos hatások tekintetében egyértelműen és elfogulatlanul be kell mutatni, hogy az érdekeltek valós képet kaphassanak a vállalkozásról.** A vállalkozásoknak azokat a lényeges információkat kell bemutatniuk, melyek fontosak a fejlődésük, teljesítményük, helyzetük és hatásuk szempontjából. Az információk lényegességének szempontjából a következő tényezőket kell figyelembe venniük (Európai Parlament és Tanács 2014):

- Üzleti modell, stratégia, legfőbb kockázatok
- Fő ágazati kérdések
- Az érdekelt felek elvárásai
- A tevékenység hatása
- Közpolitikai és szabályozási tényezők

²³ Global Reporting Initiative – GRI

²⁴ Integrated Report Framework – IIRC

²⁵ Climate Disclosure Standards Board – CDSB

²⁶ Sustainability Accounting Standard Board – SASB

Azt, hogy mit tekintenek lényegesnek, rendszeres időközönként felül kell vizsgálni. A felülvizsgálatot azoknak a vállalkozásoknak kell a leggyakrabban elvégezniük, amelyek dinamikusan fejlődnek, innovatívak, vagy módosítják az üzleti modelljüket. Az információkat a tárgyilagosság, elfogulatlanság és érthetőség elvei mentén kell bemutatni. Az érdekeltek igényeit figyelembe véve kell bemutatni az információkat, úgy, hogy minden rendelkezésre álló és megbízható adatforrást fel kell használni. **Az érdekelteket nem lehet félrevezetni** valótlanításokkal közlésével, lényeges információk elhallgatásával, illetve lényegtelen információk közzétételével. **A nem pénzügyi beszámolóban mennyiségi és minőségi információkat is közzé kell tenni**, a minőségi információk segítségével be kell mutatni a beszámolóban található információk kapcsolódási pontjait a hosszú távú stratégiához, főbb kockázatokhoz és a vállalkozás politikáihoz. Az iránymutatás bátorítja a vállalkozásokat arra, hogy ne csak saját nemzeti nyelvükön tegyék közzé a beszámolót, hanem egy *„elterjedt üzleti nyelven is”* (Európai Bizottság 2017, p. 7.), valamint, hogy grafikonok, diagramok és ábrák segítségével segítsék elő az információk átláthatóságát. **A dokumentum a fő elvek közé sorolja még az átfogó, de tömör közlést, a stratégiai és előre tekintő jelleget, az érdekeltek központba állítását, valamint az összhangot és koherenciát.**

A nem pénzügyi beszámoló tartalmát illetően is több pontot emel ki az iránymutatás. A vállalkozásoknak tömören be kell mutatniuk az üzleti modelljüket, kitérve az üzleti környezetükre, a szervezeti felépítésükre, a működésük szerinti piacokra, a célkitűzéseikre és stratégiájukra, valamint mindazon tényezőkre és tendenciákra, amelyek hatással lehetnek a későbbi fejlődésükre, valamint a tárgyév során bekövetkezett lényeges változásokat. Az iránymutatás kiemeli, hogy: *„a vállalkozásoknak kerülniük kell az olyan lényegtelen reklámjellegű, illetve törekvéseket bemutató közzétételt, amelyek elterelik a figyelmet a lényeges információkról”* (Európai Bizottság 2017, p. 10.). A vállalkozásoknak be kell mutatniuk a nem pénzügyi beszámolóban bemutatott témákkal kapcsolatos politikákat, kockázatkezelési folyamatokat és az eredményeket, valamint az ezekhez tartozó átvilágítási eljárásokat. Az iránymutatás kimondja, hogy *„a vállalkozásoknak lényeges információkat kell közölniük a végrehajtott átvilágítási eljárásokról, ideértve – indokolt esetben és az arányosságra is figyelemmel – a beszállítókra és az alvállalkozói láncokra vonatkozó információkat is”* (Európai Bizottság 2017, p. 11.). Ha a vállalkozásnak nincs az adott területekhez kapcsolódóan kidolgozott politikája, akkor annak hiányát meg kell indokolnia, és a szükséges információkat a politikák hiányában is be kell mutatni a beszámolóban.

Az eredmények tekintetében a vállalkozásoknak be kell mutatniuk a pénzügyi és nem pénzügyi eredményeiket, illetve az azok közti rövid és hosszú távú kapcsolatot. Minden olyan eredményt közzé kell tenniük, amelyek segítik az érdekelteket a vállalkozás előrehaladásának értékelésében, illetve a vállalkozások és ágazatok közti összehasonlításában. Az iránymutatás szerint a vállalkozásoknak a legfőbb kockázataikkal és azok kezelésével kapcsolatban az alábbiakat kell bemutatniuk:

A műveleteikhez, termékeikhez, szolgáltatásaikhoz, üzleti modelljükhöz, pénzügyi teljesítményükhöz ellátási és alvállalkozói láncukhoz, üzleti kapcsolataikhoz, valamint tevékenységük egyéb szempontjaihoz kapcsolódó (Európai Parlament és Tanács 2014):

- legfőbb kockázatokat (rövid, közép és hosszú távú kockázatokat),
- a kockázatok kezelését,
- a kockázatok mérséklését,
- a kockázatazonosítási eljárásaikat,
- a kockázatértékelési eljárásaikat,
- a kockázatokkal kapcsolatos tárgyév során bekövetkezett lényeges változásokat, attól függetlenül, hogy a kockázatok a saját döntéseikből és intézkedéseikből, illetve külső tényezőkből erednek-e.

A lényeges teljesítménymutatók bemutatásával kapcsolatban elvárás, hogy ismert mutatószámokon alapuló, lényegi tájékoztatást nyújtsanak az érintetteknek. A teljesítménymutatók segítségével érthetővé kell tenni a vállalkozás fejlődését, teljesítményét, helyzetét, valamint tevékenységeinek hatását. A vállalkozásról valós képet kell tükrözniük az általános, ágazati, valamint vállalkozásspecifikus fő teljesítménymutatók alapján. A fő teljesítménymutatókat szöveges értelmezésekkel, elemzésekkel lehet kibővíteni, a célból, hogy az érintettek jobban megértsék azokat. **A megfelelően bemutatott teljesítménymutatók javítják a közzététel relevanciáját, hasznosságát, és növelik az átláthatóságot.** Az iránymutatás kibontja a 2014/95/EU irányelvben bemutatott tematikus szempontokat, és példákat is ad arra vonatkozóan, hogy a vállalkozásoknak milyen tényezőkről kell beszámolniuk a nem pénzügyi beszámolójukban. Az alábbiakban ezeket mutatjuk be, témák szerint csoportosítva.

A környezetvédelmi kérdésekkel kapcsolatban a vállalkozásoknak releváns információkat kell közzétenniük a *„műveleti tényleges és potenciális környezeti hatásairól, valamint arról, hogy a jelenlegi és várható környezetvédelmi kérdések hogyan érinthetik a vállalkozás fejlődését, teljesítményét vagy helyzetét”* (Európai Bizottság 2017, p. 14.):

- a környezetszennyezés megelőzését és csökkentését;
- az energiefelhasználás környezeti hatását;
- a közvetlen és közvetett légköri kibocsátásokat;
- a természeti erőforrások (pl. víz, föld) hasznosítását és védelmét, valamint a biológiai sokféleséghez kapcsolódó védelmét;
- hulladékgazdálkodását,
- a termékek, illetve szolgáltatások szállításából, felhasználásából és ártalmatlanításából eredő környezeti hatásokat;
- zöld termékek fejlesztését.

A vállalkozásoknak a társadalmi és foglalkozási kérdésekkel kapcsolatban az alábbi lényeges információk közzététele az elvárás (Európai Parlament és Tanács 2014):

- a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet alapvető egyezményeinek végrehajtása;
- a sokféleségi kérdések, többek között a nemi sokféleség, valamint az egyenlő bánásmód a foglalkoztatás és a munkavégzés terén (ideértve az életkori, nemi, szexuális irányultsági, vallási, fogyatékosági, etnikai és egyéb releváns szempontokat);
- a foglalkoztatási kérdések, ideértve a munkavállalói konzultációt és/vagy szerepvállalást, valamint a foglalkoztatás és munkavégzés körülményeit;
- szakszervezeti kapcsolatok, ideértve a szakszervezeti jogok tiszteletben tartását;
- humántőke-menedzsment, ideértve a szerkezetátalakítás irányítását, az életpálya-menedzselést és a foglalkoztathatóságot, a javadalmazási rendszert és képzést;
- munkahelyi egészség és biztonság kérdései;
- fogyasztói kapcsolatok, ideértve a fogyasztók elégedettségét, a termékek elérhetőségét, valamint azokat a hibásan működő termékeket, amelyek hatással lehetnek a fogyasztók biztonságára;
- a kiszolgáltatott fogyasztókat érő hatások;
- felelős marketing és kutatás;
- közösségi kapcsolatok, ideértve a helyi közösségek társadalmi és gazdasági fejlődését is.

Az emberi jogok tiszteletben tartásával kapcsolatban az alábbi tényezőket kell bemutatniuk (Európai Parlament és Tanács 2014):

- az emberi jogok tiszteletben tartásával kapcsolatos kötelezettségvállalását;
- az emberi jogok tekintetében a vezetésével, munkavállalóival és üzleti partnerivel szemben támasztott elvárásokat;
- az alapvető munkaügyi normákat.

Ezen a területen a vállalkozás nemcsak a saját tevékenységét, hanem az ellátási láncához tartozó más vállalkozásokkal kötött szerződéseiben hogyan kezeli az emberi jogokat.

A korrupció elleni küzdelmet és a megvesztegetést érintő kérdések során a vállalkozásoknak az alábbiakra kell kitérniük (Európai Parlament és Tanács 2014):

- korrupcióellenes politikák, eljárások és standardok;
- a korrupcióval összefüggő kockázatkezelés kritériumai;
- a korrupció és a vesztegetés megelőzésére irányuló belső kontrollfolyamatok és erőforrások;

- a megfelelő képzésben részesült munkavállalók;
- a visszaélések bejelentésére szolgáló mechanizmusok alkalmazása;
- a versenyellenes magatartással kapcsolatos folyamatban lévő vagy lezárt jogi eljárások száma.

Az iránymutatás konkrétan nevesít egyéb tényezőket, melyekről a vállalkozásoknak be kell számolniuk, ezek az alábbiak (Európai Parlament és Tanács 2014):

- Ellátási láncok: olyan az ellátási láncsal kapcsolatos tényezőket kell bemutatni, melyek hatással vannak a vállalkozás fejlődésére, teljesítményére, helyzetére, hatásaira.
- Konfliktusövezetből származó ásványok: *„A vállalkozásokkal szemben – indokolt esetben és az arányosságra is figyelemmel – elvárás, hogy tegyenek közzé releváns információkat az annak érdekében végzett átvilágításról, hogy biztosítsák a konfliktusok által érintett vagy nagy kockázatot jelentő térségekből származó ón, tantál, volfrám és arany felelősségteljes ellátási láncát”* (Európai Bizottság 2017, p. 18.).

Általános elvárás, hogy a fenti témákról a vállalkozás *„világos, valós és átfogó képet adjon, valamint, hogy minden lényeges szempontra terjedjen ki”* (Európai Bizottság 2017, p. 14.). Az iránymutatás szerint a vállalkozások bármely széles körben elismert nemzeti, uniós vagy nemzetközi keretrendszert használhatják ahhoz, hogy bemutassák a nem pénzügyi információikat. Bármely beszámolási keretet, illetve kereteket választja a vállalkozás, azokat meg kell neveznie.

Véleményünk szerint azáltal, hogy a szabályozás az alkalmazható nem pénzügyi közzétételi standardokkal kapcsolatban ilyen megengedő, pont az irányelv egyik elve ellen vét, hiszen ezzel megnehezítik az érintettek számára az egyes vállalkozások jelentéseinek összehasonlítását. A továbbiakban az irányelv személyi hatályát mutatjuk be.

2.3.3 Személyi hatály

Az alábbiakban azt mutatjuk be, hogy az Európai Bizottság 2014/95/EU irányelve szerint mely vállalkozásoknak kell nem pénzügyi jelentést készítenie.

A 3. oldal 14. bekezdése szerint:

„Ezeknek a nem pénzügyi információk közzétételére vonatkozó kötelezettségeknek a hatályát a munkavállalók átlagos létszámára, a mérlegfőösszegre és a nettó árbevételre tekintettel kell meghatározni. Gazdálkodó egységnek minősülő anyavállalkozásaira kell alkalmazni, amelyek munkavállalóinak átlagos létszáma – csoport esetében összevont alapon – meghaladja az 500 főt. Ez nem akadályozhatja meg a tagállamokat abban, hogy az ezen irányelv hatálya alá tartozó vállalkozásokon kí-

vül más vállalkozások és csoportok vonatkozásában is előírják a nem pénzügyi információk közzétételét” (Európai Parlament és Tanács 2014, 3. o.).

A fenti szöveg azonban csak a preambulum, azaz a magyarázat része. A jogszabály pontos szövege a 4. oldalon, a 19. cikk szerint az alábbi:

„Azon közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egységnek minősülő nagyvállalkozásoknak, amelyek mérlegfordulónapjukon túllépik az adott üzleti évben foglalkoztatottak átlagos létszámára vonatkozóan 500 főt előíró kritériumot, a vezetés beszámolójába bele kell foglalniuk a vállalkozás fejlődésének, teljesítményének, helyzetének és tevékenységei hatásának megértéséhez szükséges mértékben legalább az alábbi, környezetvédelmi, szociális és foglalkoztatási kérdésekre, az emberi jogok tiszteletben tartására, a korrupció elleni küzdelemre és a megvesztegetés kérdéseire vonatkozó információkat tartalmazó nem pénzügyi kimutatást” (Európai Parlament és Tanács 2014, 4. o.).

Az alábbiakban azt mutatjuk be, hogy kik a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók az irányelvben hivatkozott európai uniós szabályozás alapján.

„Közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egységek:

- a) amelyekre valamely tagállam joga az irányadó, és amelyeknek átruházható értékpapírjait valamelyik tagállamnak szabályozott piacra bevezették;*
- b) amelyek a hitelintézetek tevékenységének megkezdéséről és folytatásáról szóló, 2006. június 14-i 2006/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 1. pontjában meghatározott hitelintézetek*
- c) a biztosítóiintézetek*
- d) amelyeket a tagállamok a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egységnek nyilvánítanak, például olyan vállalkozások, amelyek a tevékenységük természete, méretük vagy alkalmazottaik száma miatt a közérdek szempontjából jelentősek”* (Európai Parlament és Tanács 2013, 16.o.).

A fentiek alapján tehát az egyes tagállamoknak lehetősége van a *d)* pont alapján bővíteni a szabályozás személyi hatályát. A következő fejezetben azonban bemutatjuk, hogy az irányelv magyar jogrendbe való beépítésekor pont ennek ellenkezője történt meg, ugyanis a magyar jogszabályalkotók szűkítették a nem pénzügyi beszámolásra kötelezettek körét. Először azonban a tartalmi előírások magyar szabályozásban való meghatározását mutatjuk be.

2.3.4 A nem pénzügyi közzététel magyar szabályozása²⁷

Olvasva az irányelv, a hozzá kapcsolódó módszertani útmutató és a magyar számviteli törvény szövegét, arra a megállapításra jutottunk, hogy az objektív összeha-

²⁷ Megjegyzés: Jelen fejezetben ismertetett hazai jogszabályok az empirikus kutatás elvégzésekor hatályban lévő állapotot mutatják be.

sonlíthatóság biztosítása érdekében használnunk kell egy jól megragadható tétel-listát. Az elemzés elvégzéséhez Dumitru et al. (2017) által alkalmazott tétel-listát fogjuk használni, mivel ez a lista jól ráilleszthető a módszertani iránymutatás szövegére, így tudjuk csökkenteni a szövegértelmezés szubjektivitását, hiszen az egyes tételek magyarázata nyilvánosan elérhető az Európai Unió nyelvein a módszertani útmutatóban.

Megfigyelhető, hogy a számviteli törvényben már az irányelv hatálya-ba lépése előtt is előírásra kerültek egyes környezeti és foglalkoztatási kérdések a kiegészítő melléklet, valamint az üzleti jelentés kötelező elemeiként (3. táblázat). A számviteli törvény 94. § (3) bekezdése is szól a környezetvédelemmel és veszélyes hulladékokkal kapcsolatos információk kiegészítő mellékletben való közzétételéről. A 95. § egyes bekezdései pedig az üzleti jelentés tartalmaként írják elő az egyes környezetvédelmi tényezők és egyéb kulcsfontosságú nem pénzügyi jellegű teljesítménymutató közlését (Böcskei 2015).

Valamint a 95/B. § által szabályozott vállalatirányítási nyilatkozat is előírt egyes sokszínűségi politikákkal kapcsolatos iránymutatásokat, azonban azokat csak a gazdálkodó legfőbb irányító testületeivel kapcsolatban fogalmazza meg, míg az irányelv már a teljes foglalkoztatotti körre vonatkozóan írja elő ezeket.

A társadalmi és etikai ügyek bemutatása azonban az irányelv alapján újonnan került be a számviteli törvénybe²⁸, így azok kötelező szerepeltetése a vállalati jelentésekben új kihívást jelent a nem pénzügyi jelentéstétel-re kötelezettek számára. Bár sem az irányelv, sem a számviteli törvény nem részletezi a bemutatandó témaköröket, mégis előírják a környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tisztelben tartására vonatkozó, korrupció- és megvesztegetésellenes politikák eredményeinek bemutatását a vállalkozásoknak²⁹. Véleményünk szerint ezen eredményeket részletezi az Európai Bizottság módszertani útmutatója (3. táblázat).

Összefoglalva tehát elmondható, hogy az NFRD hatálya alatt a vállalkozások abban az esetben is megfelelhettek a jogszabályi előírásoknak a nem pénzügyi jelentések tartalmát illetően, ha nem valamelyik nemzetközi nem pénzügyi beszámolási standardot követték, hanem a fent említett módszertani útmutatót.

²⁸ 95/C. §

²⁹ Sztv. 95/C. § (2) bekezdés c) pontja, valamint az NFRD 19a cikk (1) bekezdés c) pontja

3. TÁBLÁZAT Társadalmi, környezeti és etikai tételek megjelenése a szabályozásban

Dumitru et al. (2017)	2014/95/EU irányelv	EB módszertani útmutatója	Számviteli törvény
I. Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok	19a cikk (1) bekezdés	4.1. fejezetet	95/C. § (2) bekezdés
1. Üzleti modell – rövid leírás	19a cikk (1) bekezdés a) pont	4.1. fejezet a) pontja	95/C. § (2) bekezdés a) pontja
2. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartása, korrupció és megvesztegetésseljes politikák	19a cikk (1) bekezdés b) pont	4.2. fejezet	95. § (4) bekezdés e) pontja és 95. § (5) bekezdés és 95/C. § (2) bekezdés b) pontja
3. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartásához, korrupcióhoz és megvesztegetéshez kapcsolódó fő kockázati tényezők	19a cikk (1) bekezdés d) pont	4.4. fejezet	95/C. § (2) bekezdés d) pontja
4. Nem pénzügyi KPI-k	19a cikk (1) bekezdés e) pont	4.5. fejezet	95. § (3) bekezdés
II. Környezeti ügyek/tényezők	19a cikk (1) bekezdés	4.6. fejezet a) pontja	94. § (1-3) bekezdés
1. Környezetre gyakorolt hatások		4.6. fejezet a) pontja	95. § (5) bekezdés
2. Egészségre és biztonságra gyakorolt hatások		4.6. fejezet a) pontja	94. § (2) bekezdés
3. Megújuló energia használata		4.6. fejezet a) pontja	
4. Nem megújuló energia használata		4.6. fejezet a) pontja	
5. Üvegházhatásúgáz-kibocsátás		4.6. fejezet a) pontja	
6. Vízkivét		4.6. fejezet a) pontja	
7. Légszennyezés		4.6. fejezet a) pontja	
III. Társadalmi és munkavállalói ügyek	19a cikk (1) bekezdés	4.6. fejezet b) pontja	95/C. § (1) bekezdés
1. Nemek közti egyenlőségért tett intézkedések		4.6. fejezet b) pontja	
2. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) alapvető egyezményeinek végrehajtása		4.6. fejezet b) pontja	
3. Munkakörülmények		4.6. fejezet b) pontja	
4. A munkavállalók információhoz és konzultációhoz való jogának tiszteletben tartása		4.6. fejezet b) pontja	
5. Szakszervezethez kapcsolódó jogok tiszteletben tartása		4.6. fejezet b) pontja	
6. Munkahelyi biztonság és egészség		4.6. fejezet b) pontja	
7. Párbeszéd a helyi közösségekkel		4.6. fejezet b) pontja	
8. A helyi közösségek fejlődése és védelme érdekében tett intézkedések		4.6. fejezet b) pontja	
IV. Etikai ügyek	19a cikk (1) bekezdés	4.6. fejezet c) pontja	95/C. § (1) bekezdés
1. Emberi jogok megsértésének megelőzése, a korrupció és megvesztegetés elleni küzdelemhez szükséges eszközök		4.6. fejezet c) pontja	

Forrás: Saját szerkesztés

A fentiek alapján tehát megállapítható, hogy a számviteli törvényben megadott tartalmi követelmények lefedik az irányelvben megadott tartalmi témaköröket.

Ahogy azonban már korábban említettük, a magyar szabályozás szűkíti az irányelvhez képest a nem pénzügyi beszámolásra kötelezettek körét. Ugyanis a 2000. évi C. tv. 95/C. § (1) szerint:

„Az a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodónak minősülő vállalkozás, amelynél
a) az üzleti évet megelőző két – egymást követő – üzleti évben a mérleg fordulónapján a következő három mutatóérték közül bármelyik kettő meghaladta az alábbi határértéket:

aa) a mérlegfőösszeg a 6000 millió forintot,

ab) az éves nettó árbevétel a 12000 millió forintot,

ac) az üzleti évben átlagosan foglalkoztatottak száma a 250 főt, és

b) az adott üzleti évben átlagosan foglalkoztatottak száma meghaladja az 500 főt,
– a környezetvédelmi, a szociális és foglalkoztatási kérdésekre, az emberi jogok tiszteletben tartására, a korrupció elleni küzdelemre és a megvesztegetésre vonatkozó információkat tartalmazó nem pénzügyi kimutatást tesz közzé.”³⁰

Azaz az irányelvben foglaltakkal ellentétesen méretkritériumot nem további vállalatok bevonására használnak, hanem tovább szűkítik a közzétételre kötelezettek körét.

Kutatói szempontból nehézséget okoz a magyar jogszabályok értelmezése a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók köréről. Pedig a szabályozás hatásának vizsgálatához a magyar vállalkozások beszámolási gyakorlatára elengedhetetlenül szükséges, hogy pontosan meg tudjuk határozni, a szabályozás mely vállalkozásokra vonatkozik, és melyekre nem.

A közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó fogalma a magyar jogszabályokban több helyen is megjelenik. A számviteli törvény megadja, hogy melyik jogszabályban található meghatározást alkalmazza a fent nevezett gazdálkodói kör meghatározására. Ez a 2007. évi LXXV. törvény a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről, amelynek vonatkozó részét³¹, valamint az abban található többi törvényi hivatkozást az alábbiakban részletezzük. A teljes körű felmérés biztosítása érdekében a teljes magyar jogszabálygyűjteményt tartalmazó online elérhető Jogtárat használtuk, amelyben szabadszavas keresővel azonosítottuk be az összes vonatkozó szabályozást³². A 2007. évi LXXV. törvény a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről szerint:

³⁰ 2000. évi C. tv. <https://net.jogtar.hu/> jogszabálygyűjteményből Letöltve: 2020.01.10.

³¹ 2007. évi LXXV. törvény 2. § 19. pontjában meghatározott fogalom

³² <https://net.jogtar.hu/> Letöltve: 2020.03.01.

„2. § 19. Közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó:

a) az a gazdálkodó, amelynek átruházható értékpapírjait az Európai Gazdasági Térség valamely államának szabályozott piacán kereskedésre befogadták,

b) minden olyan, az a) pont hatálya alá nem tartozó gazdálkodó, amelyet jogszabály közérdeklődésre számot tartónak minősít.” (hatályos 2007.06.26-tól)

A 2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szerint:

„6. § 62. * közérdeklődésre számot tartó hitelintézet: az e törvény szerinti hitelintézet, kivéve az MNB, az MFB Magyar Fejlesztési Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság és a Magyar Export-Import Bank Zrt.,” (Beiktatva 2013.12.23-tól, de ekkor még évi 500 milliárd Ft mérlegfőösszeg fölött minden nyilvános részvénytársasági formában működő hitelintézetre vonatkozott. A jelenlegi szöveg 2015.07.07-től hatályos)

A 2014. évi LXXXVIII. törvény a biztosítási tevékenységről szerint:

„4.§ (1) bek. 65. * közérdeklődésre számot tartó biztosító és viszontbiztosító: az e törvény szerinti biztosító és viszontbiztosító, kivéve a hatodik rész hatálya alá tartozó kisbiztosító és a kölcsönös biztosító egyesület „(a szabályozás él 2014.12.22-től, de ekkor még évi 1,5 milliárd Ft bruttó díjbevétel fölött minden nyilvános biztosítóra vonatkozott. A jelenlegi szöveg 2016.01.02-től hatályos)

A 2001. évi CXX. törvény a tőkepiacról szerint:

„62. § * (1) Közérdeklődésre számot tartó kibocsátónak minősül a szabályozott piacra bevezetett értékpapír kibocsátója.” (2007.12.01-től szabályozza, de ekkor még definíciót nem tartalmaz. A definíció hatályos 2012.01.01-től)

A 2007. évi CXXXVIII. törvény a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól szerint:

„4.§. (2) bek. 100. * közérdeklődésre számot tartó befektetési vállalkozás: az e törvény hatálya alá tartozó befektetési vállalkozás, ide nem értve a 3. §-ban meghatározottakat ...

3. § (1)* A 8. §, a 13. §, a 17. § (3)-(5) bekezdése, a 20/A-20/B. §, a 22. §, a 24-24/G. §, a 26/A. §, a 27-31. §, a 37-39. §, a 97-107. §, a 110/A-110/Q. §, a 121. §, a 123. § (8)-(9) bekezdése, a 123/A. §, a 124-141. §, a 155-170. § és a 172-175. § kivételével a befektetési vállalkozásra előírt rendelkezéseket kell alkalmazni a Magyar Nemzeti Banknak (a továbbiakban: MNB) az MNB tv.-ben meghatározott alapvető feladatain kívül végzett

befektetési szolgáltatási tevékenységére és kiegészítő szolgáltatás nyújtására.” (A törvényben szerepel 2014.01.01-től de ekkor még évi 500 milliárd Ft mérlegfőösszeg fölött minden nyilvános részvénytársaságra vonatkozott. A jelenlegi szöveg 2015.07.07-től hatályos)

A fentiekből látható, hogy nincs egyszerű helyzetben a kutató, ha a fenti jogszabályok alapján értékelné a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók körét. Ezért a jogszabályokon kívül jogértelmezéseket is kerestünk. A Magyar Könyvvizsgáló Kamara álláspontja szerint³³:

„A MFB Magyar Fejlesztési Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság és a Magyar Export-Import Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság a Hpt. és a Hitelintézetek Felügyelete Irányelv alapján ... nem minősül közérdeklődésre számot tartó hitelintézetnek ... ugyanakkor ezen intézmények tőzsdén jegyzett volta miatt közérdeklődésre számot tartó gazdálkodónak minősülnek.”

A kamarával ellentétes álláspontot fogalmaz meg a Denkstatt nemzetközi tanácsadó ügynökség. Véleményük szerint az MNB, MFB és az EXIM Bank nem tartozik a fogalom hatálya alá.³⁴ Mivel a jogértelmezéseket is egymásnak ellentmondónak találtuk, ezért megvizsgáltuk a jogértelmezés általános elveit, és Trócsányi – Schanda (2014) alapján az alábbi megállapításokat tesszük.

A fent idézett jogszabályok a jogalkotási hierarchia azonos szintjén állnak, azonban tartalmuk némileg ellentmond egymásnak. Hangsúlyozzuk, hogy a jogértelmezésre a bíróságok és az Alkotmánybíróság jogosult elsősorban, azonban a jogalkalmazóknak is értelmezni kell munkájuk során az adott jogszabályokat, és ez alapján kell meghozni döntéseiket. Azonos szintű jogszabályok ellentmondásainak értelmezésénél két jogelv alakult ki (Trócsányi – Schanda 2014):

- a) *„lex specialis derogat legi generali”*, tehát a speciális szabály lerontja az általános szabályt. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy ha létezik speciális szabály, akkor az általános helyett azt kell alkalmazni.
- b) *„lex posterior derogat legi priori”*, tehát a későbbi jogszabály lerontja a korábbi. Ez úgy értelmezendő, hogy a későbbi jogszabályok pontosítják, konkretizálják a hatályon kívül nem helyezett korábbi jogszabályt.

A fenti jogelvek szerint az alábbi következtetésekre jutottunk. **Ezeknek a jogszabályoknak az összevetéséből az következik, hogy a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó fogalma nem egzakt, azt mindig abból a szempontból kell**

³³ https://mkvk.hu/hu/szervezet/tagozatok/ptt/tagozatihirek/kozerdeklodes_rotacio_szolgaltatasok_20181105 letöltve 2020.03.10.

³⁴ <https://denkstatt.eu/szolgaltatasaink/nem-penzugyi-jelentesek/?lang=hu> Letöltve: 2020. március. 8.

értelmezni, amit az adott jogszabály szabályoz. Például a könyvvizsgálói tevékenység szempontjából a tágabb személyi hatályt kell irányadónak tekinteni (erre az álláspontra helyezkedik a Könyvvizsgálói Kamara is). **Véleményünk szerint azonban a nem pénzügyi jelentés szempontjait az ágazati jogszabályok, mint speciális szabályok alapján kell megítélni.** A hitelintézeti, a biztosítási, a tőkepiaci jogviszonyokat szabályozó törvény szerint az ott nevesített kivételek, mint speciális szabály, biztosan nem tartoznak az általános fogalom hatálya alá. A jogalkotó kifejezett szándékát mutatja, hogy az MNB-t, az MFB-t, az EXIM Bankot, kisbiztosítókat, kölcsönös biztosítóegyesületeket kivételként nevesíti. **Álláspon-tunk szerint ez azt jelenti, hogy a hitelintézeti, biztosítói és tőkepiaci szerep-lők esetében nem lehet a kivételként nevesített szervezeteket közérdeklődésre számot tartó gazdálkodónak tekinteni (Lex specialis ... elv szerint).** **Az időbeli hatály vizsgálata is a fenti állításunkat támasztja alá.** A jogalkotó – mint fen-tebb megjelöltük – 2007 után, az idő előrehaladtával egyre pontosította a defini-ciót, kivételeket állapított meg. Tehát a későbbi ágazati jogszabályok „lerontják” a 2007. évi LXXV. törvényben megfogalmazott általános definíciót, pontosítják, kivételeket állapítanak meg (Lex posterior ... elv szerint)³⁵. Végül megjegyezzük, hogy a koronavírussal összefüggő 2020. évi (legfrissebb) jogalkotás a beszámolók közzétételére általában halasztást engedett, azonban ez nem vonatkozott a közér-deklődésre számot tartó gazdálkodók beszámolóira³⁶.

A következő fejezetben a nem pénzügyi közzététel elemzésének módszertanát ismertetjük.

³⁵ Egyébként a 2007 utáni jogalkotás a taxatív beiktatott kivételek ellenére szélesítette a személyi hatályt, hiszen eltörölte a korábbi, viszonylag magas árbevételi, illetve mérlegfőösszeg minimum kritériumot.

³⁶ 2020. évi LVIII. tv. 42. § Letöltve: 2021.01.24.

3. A nem pénzügyi közzététel elemzésének módszertana

A szakirodalom feldolgozása során külön hangsúlyt fektettünk azon kutatások feltérképezésére, amelyek kifejezetten a vállalatok nem pénzügyi közzétételi gyakorlatát vizsgálták. Több szempont szerint csoportosítottuk a feldolgozott cikkeket. Külön gyűjtöttük azokat, amelyek az empirikus kutatásunk **módszertani megalapozását** segítették elő. Egy másik csoportot alkottak a **szakszókincs** széles körű feltérképezését elősegítő írások (lásd. 1.2. fejezet). Kiemelten kerestük a nem pénzügyi jelentések **minőségét, hi-telességét**, illetve **formáját** vizsgáló kutatásokat, valamint kitüntetett figyelmet fordítottunk arra, hogy az ENSZ Fenntartható Fejlődési Célok miként jelennek meg az egyes vizsgálatokban. Természetesen a fenti csoportok között vannak átfedések.

3.1 A nemzetközi kutatásokban használt módszertan feltérképezése

Módszertani szempontból vizsgálva azokat a kutatásokat kerestük, amelyek alkalmasak a nem pénzügyi közzététel (NPK) felmérésére, és amelyek reprodukálhatók a magyar gyakorlat vizsgálatára. Egyes kutatások a tartalomelemzés mellett leíró statisztikai eszközöket használtak. Néhány kutatásban pedig a tartalomelemzés helyett külső forrásból (pl. értékelő ügynökségek) megismert mutatószámot alkalmaztak a közzétételi intenzitás leírására. Az alábbiakban az általunk feldolgozott nemzetközi kutatásokat mutatjuk be.

Számos tanulmány vizsgálta a vállalkozások beszámolási gyakorlatát, az irányelvnek való megfelelést, valamint az új szabályozás lehetséges hatásait előre tekintő jelleggel – már a hatálybalépés előtti évekre vonatkozóan is. Dumitru et al. (2017) Lengyelországban és Romániában térképezték fel a vállalati beszámolási gyakorlatot az irányelv rendelkezéseit alapul véve. Kutatásuk fókuszában a hatálybalépés előtti nem pénzügyi közzétételek minősége állt. Mintájuk 20 lengyel és 20 román tőzsdén jegyzett társaságból állt, amelyek köréből kizárták a pénzügyi intézményeket, mint például a bankokat, befektetési alapokat stb. Vizsgálták a 2014-es üzleti évre vonatkozó éves beszámolókat a hozzájuk tartozó üzleti jelentéssel, illetve az integrált jelentésekkel. **Tartalomelemzést használtak, amely során a vizsgált tételek listáját az irányelv és a hozzá kapcsolódó – már említett – módszertani útmutató alapján készítették el.** Összefüggést találtak a közzététel minősége és olyan tényezők között, mint a helyi intézményi jellemzők, a tulajdonosi szerkezet, az iparág és a könyvvizsgáló kiléte. **A tételeket közzétették, ezzel más kutatók számára is lehetővé tették hasonló elemzés elvégzését, más mintán vagy sokaságon.**

Hoffmann, Dietsche és Hobelsberger (2018) a német tőzsdén jegyzett társaságok nem pénzügyi beszámolási gyakorlatát tanulmányozták, összehasonlítva a jelentések minőségét az irányelv követelményeivel. Jelentésrangsorolási módszertant használtak, amelyhez az adatokat az IÖW (Institut für ökologische Wirtschaftsforschung) adatbázisából tudták letölteni. Eredményeik azt mutatják, hogy a fenntarthatósággal kapcsolatos információk minősége és mélysége nagyobb abban az esetben, ha a vállalkozás külön közzétett nem pénzügyi jelentésben adja közre ESG-információit, mint amikor az üzleti jelentésben teszik meg ugyanezt. Ezt a módszertant azért nem tudtuk használni, mert nincs tudomásunk, illetve hozzáférésünk hasonló adatbázishoz, amely a magyar vállalatok nem pénzügyi közzétételét dolgozza fel.

Venturelli et al. (2017) a nem pénzügyi közzététel szintjét vizsgálták Olaszországban. 223 olasz nagyvállalatot vizsgáltak meg, manuális tartalomelemzést végezve, a vizsgált tételek listáját az NFRD alapján készítették el. Öt kategóriát alkottak (üzleti modell, fenntarthatósági politikák, fenntarthatósági kockázatok, legfontosabb teljesítménymutatók és sokszínűség). Az általuk használt tartalomelemzést azért nem tudtuk volna alkalmazni, mert csak a vizsgált kategóriákat adták meg, a jelentésekben keresett tételeket nem. A tartalomelemzést követően minden vállalkozáshoz rendeltek egy nem pénzügyi információs pontszámot³⁷, amely lehetőséget teremtett számukra regressziós modell alkalmazására. Független változóként használtak vállalati méretre utaló változót, valamint dummy változókat, mint például a jelentés könyvvizsgálattal való alátámasztottságát. **Írásuk megerősíti a szabályozás szerepét a nem pénzügyi közzététel intenzitásának javításában.** Az intenzitás alatt nemcsak a közölt információk mennyiségét értjük, hanem egy olyan komplex mérőszámot, mely az információk közlési formáját (szöveg, adat, grafikon stb.) is figyelembe veszi.

Matuszak és Róžańska (2017) tartalomelemzéssel és rangsorolással vizsgálták a lengyel vállalati társadalmi felelősségvállalás (CSR)³⁸ jelentésének mértékét és minőségét, valamint az irányelvnek való megfelelésüket. Mintájukban 150, a varsói tőzsdén jegyzett vállalat szerepel. Nemcsak az éves jelentésekre és a CSR-jelentésekre összpontosítottak, hanem a vállalatok honlapjaira is. Öt kategóriát alkottak (környezetvédelem, munkaügyi gyakorlatok, emberi jogok, a korrupcióellenes közösségi szerepvállalás), majd kialakítottak egy minősítési skálát. Nem tették közzé az általuk keresett tételek listáját, csak kategóriákat, emiatt módszertanuk nem reprodukálható a magyar sokaságon. Eredményeik azt mutatják, hogy a jelentések többsége nem felelt meg az irányelvnek. **Következtetésük az, hogy az irányelvnek növelnie kell a nem pénzügyi közzététel intenzitását a lengyel tőzsdén jegyzett társaságok körében.**

Peršić és Lahorka (2018) értékelték a nem pénzügyi jelentésekben közzétett társadalmi információk minőségét Horvátországban. Mintájukat olyan horvát cégek alkották, amelyeknek több mint 400 alkalmazottjuk van, és jelentéseik online elérhetőek

³⁷ NFI Score

³⁸ Corporate Social Responsibility – CSR

voltak a 2014-es üzleti évről. Tartalomelemzést használtak, amely során 38 jelentést vizsgáltak meg a társadalmi információkra összpontosítva a GRI G4 irányelvek társadalmi kategóriája alapján (emberi jogok, munkaerő, közösség, termék). Az általuk használt módszertant két okból vetették el. Egyrészt a mi célunk a teljes NPK vizsgálata, nem csak a társadalmi aspektusé, másrészt a tételek listája ebben az esetben sem volt elérhető. Eredményeik azt igazolják, hogy a horvát vállalatok bizonyos társadalmi információkat nyilvánosságra hoznak, de az információk megbízhatósága megkérdőjelezhető.

A kutatások sora az irányelv (NFRD) hatálybalépése után is folytatódott. Sierra-Garcia, Garcia-Benau és Bolla-Araya (2018) empirikus elemzést készített 34 spanyol vállalat nem pénzügyi beszámolásáról a 2016-os (az NFRD hatálybalépése előtt) és a 2017-es (az NFRD hatálybalépése után) üzleti évekre vonatkozóan. Tartalomelemzést is alkalmaztak, 5 kategóriát és 27 tételt alkottak az NFRD alapján. A tartalomelemzés alapján egy indexet³⁹ képeztek, melyet aztán függő változóként használtak egy regressziós modellben. A független változók a vállalati méret, a spanyol tőzsde iparági besorolása, valamint két dummy változó volt⁴⁰. Összefüggést találtak az irányelvnek való megfelelés, valamint a vállalat mérete, az iparág és a jelentések formája között.

Mion és Loza Adauí (2019) olasz és német vállalatok fenntarthatósági jelentésének minőségét elemezték. Bár tartalomelemzést alkalmaztak, módszerük eltér a fent említettektől. Kutatásuk fókuszában nem a közzétett információk tételes számbavétele állt. Elemzésük során azt vizsgálták a jelentések és a vállalatok honlapja alapján, hogy a közzétett fenntarthatósághoz kapcsolódó információk mennyire könnyen érhetőek el az érintettek számára, mennyire hitelesek, továbbá mennyire beágyazottak a vállalati stratégiába. Tanulmányukban egy húsz indikátorból álló listát közöltek a fenti területek vizsgálatának céljából. Eredményeik azt mutatják, hogy a vállalati méret és a jelentéstétel kötelezővé tétele jelentősen befolyásolja a fenntarthatósági jelentések minőségét⁴¹.

Az irányelv hatálybalépését követő kutatások elméleti hátterét a legtöbb szerző a legitimitáseméletre alapozza. Ugyanakkor egyes szerzők a **szabályozás hatására egységesedő nem pénzügyi beszámolási gyakorlatot** az intézményi közgazdaságtanból ismert **kényszerítő izomorfizmussal**⁴² magyarázzák (Dumitru et al. 2017; Tiron-Tudor et al. 2019).

Az általunk vizsgált kutatások közül a legtöbb esetben a szerzők első lépésben tartalomelemzést alkalmaztak, amely segítségével a vállalatok nem pénzügyi közzétételi intenzitását ki tudták fejezni egy mutatószámban, amelyet aztán egy többváltozós statisztikai modellben használtak fel (4. táblázat). Ez megerősített minket abban, hogy a tartalomelemzés módszertana alkalmas a téma széleskörű vizsgálatára, továbbá alapot jelenthet egy többváltozós modell felállításához.

³⁹ NFSC: Non-Financial Statement Content

⁴⁰ Az egyik az, hogy van-e fenntarthatósági bizottsága a vállalatnak, a másik pedig az, hogy külön nem pénzügyi jelentést adnak-e ki.

⁴¹ Sustainability Reporting Quality

⁴² Angolul coercive isomorphism.

4. TÁBLÁZAT Nemzetközi felmérések módszertani összefoglalása

Szerzők	Vizsgált országok	Vizsgált üzleti évek	Vizsgált cégek száma	Használt módszertan		Alkalmozott tételista	Kategoriák/tételek száma	Kategoriák megnevezése
				Kvalitatív eszközök	Kvantitatív eszközök			
Dumitru et al. (2017)	Lengyelország és Románia	2014	40	tartalomlemezés – manuálisan	leíró statisztika	saját lista NFRD alapján	4/20	üzleti modell és politikák környezeti tényezők társadalmi tényezők etikai tényezők
Hoffmann et al. (2018)	Németország	2015 vagy 2016	500	jelentés-rangsorolás – IÖW adatbázis alapján	leíró statisztika	IÖW	nem értelmezhető	nem értelmezhető
Venturelli et al. (2017)	Olaszország	2015	223	tartalomlemezés – manuálisan	regresszió	saját lista az NFRD alapján	5/34	üzleti modell fenntarthatósági politikák fenntarthatósági kockázatok legfontosabb teljesítménymutatók sofőrűség
Matuszak – Róžańska (2017)	Lengyelország	2015	150	tartalomlemezés – manuálisan	leíró statisztika	saját lista a lennyelvi számviteli törvény alapján	5/n.a.	környezeti tényezők munkaerő emberi jogok közösségi szerepvállalás korrupció elleni fellépés
Perišić – Lahorka (2018)	Horvátország	2014	38	tartalomlemezés – manuálisan	regresszió	GRI G4 társadalmi kategória	4/n.a.	emberi jogok munkaerő közösség, témék
Sierra-García et al. (2018)	Spanyolország	2016 és 2017	34	tartalomlemezés – manuálisan	regresszió	szervezők saját listája az NFRD alapján	5/27	környezeti tényezők társadalmi tényezők alkalmazottakkal kapcsolatos ügyek emberi jogok, korrupció elleni fellépés
Mion – Loza Adau (2019)	Olaszország és Németország	2017 és 2017	66	tartalomlemezés – manuálisan	regresszió	nem értelmezhető	nem értelmezhető	nem értelmezhető

Forrás: Saját szerkesztés

A nemzetközi kutatások számbavétele során arra jutottunk, hogy a legtöbb nem pénzügyi közzétételt vizsgáló kutatásból kizárják a bankokat és biztosítókat, elsősorban az eltérő iparági sajátosságok miatt, egyes országokban pedig az eltérő szabályozási környezet miatt (Dumitru et al. 2017; Stolowy – Paugam 2018).

Kifejezetten a pénzügyi szektor nem pénzügyi közzétételét vizsgáló kutatást nem találtunk. Ugyanakkor a **zöld pénzügyek** (green finance) témaköre egy kifejezetten feltörekvő terület. Az ezen szektorhoz kapcsolódó szakirodalomban egy másik kutatási irány az uralkodó. Az általunk feldolgozott kutatásokban egy vagy több értékelő ügynökség adatbázisában található **ESG-pontszámokra**⁴³ építik elemzéseiket. Tommaso és Thornton (2020) az európai bankok körében végeztek elemzést, mely során az ESG-pontszámok és a bankok értéke, valamint kockázatai között kerestek összefüggést. Buallay (2019) szintén az európai bankszektor vizsgálatát, 235 bank adataira építve. Az ESG-pontszámok és a nyereségesség, illetve a piaci teljesítmény között kerestek kapcsolatot. Ezen vizsgálatok részletes ismertetésétől eltekintünk, ugyanis a magyar nem pénzügyi közzététel vizsgálatánál nem tudjuk ezeket hasznosítani. Ugyan van hozzáférésünk ESG-pontszámokat is közlő adatbázishoz⁴⁴, azonban csak négy magyar vállalatról közölnek ESG-hez kapcsolódó információkat és adatokat. Ennek magyarázata a magyar tőkepiac, illetve a magyar cégek méretére vezethető vissza, ugyanis az értékelő ügynökségek és a tematikus indexek kínálatába általában csak közepes vagy magas piaci kapitalizációval rendelkező részvénytársaságok kerülnek be.

A fentiek is alátámasztják tehát, hogy a hazai nem pénzügyi közzététel vizsgálatához a tartomelemzés módszertana alkalmas leginkább. Továbbá ki kell még emelnünk Ortas et al. (2015) kutatását, mely során különböző pénzügyi indikátorok és a vállalatok környezeti és fenntarthatósági jelentéstételi intenzitása közti kapcsolatot vizsgálták. Többváltozós modelljükhez nem tartomelemzéssel vagy külső adatbázisból állították elő a közzététellel kapcsolatos mutatószámot, hanem gyakorlatilag az egyes környezeti GRI-indikátorok közzétételét, illetve hiányát használták dummy változóknak.

3.2 A nem pénzügyi jelentések hitelességére irányuló kutatások

A nem pénzügyi információkkal és jelentésekkel kapcsolatban elsősorban **hitelességi és minőségi** kérdések, illetve kételyek merülnek fel.

A vállalkozások rendelkezésére több olyan eszköz is áll, melynek segítségével a közzétett információk hitelességét alátámaszthatják, így növelve az érintettek bizal-

⁴³ Environmental Social and Governance Score, lásd. 1.2. fejezet

⁴⁴ <https://eikon.thomsonreuters.com/index.html> Letöltve: 2020. 09.13.

mát. Az egyik ilyen eszköz a **jelentések könyvvizsgálata**, amelyet a nem pénzügyi jelentések esetében az ISAE 3000-es standard⁴⁵ alapján végeznek. A vállalkozások rendelkezésére állnak további **klíma, illetve környezetvédelmi szakmai hitelesítő szervezetek minősítései**. Az egyik legismertebb ilyen szervezet az SBTI⁴⁶, amely a vállalatok hozzájárulását méri és hitelesíti a párizsi megállapodáshoz. A 2015. évi párizsi megállapodás szerint a világ 195 kormánya vállalta a veszélyes éghajlatváltozás megelőzését azáltal, hogy a globális felmelegedést jóval 2 Celsius-fok alá csökkenti. Ez az egyezmény egy fontos lépés az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés felé. Az SBTI „tudományalapú céljai” világosan meghatározott utat biztosítanak a vállalatok számára a „jövőbiztos” növekedéshez azáltal, hogy meghatározzák, mennyire és milyen gyorsan kell csökkenteniük az üvegházhatású gázok kibocsátását. A vállalatok benyújtják az üvegházhatású gázokkal kapcsolatos kibocsátáscsökkentési céljaikat az SBTI-hez, amelyeket klímatudományi szakemberek minősítenek. Ezt követően a vállalat évente be tud számolni arról, hogy hogyan teljesíti a kitűzött célokat. Ezzel teszik a vállalásaikat tudományosan alátámasztottá, hitelessé, így növelve az érintettek bizalmát. Világszerte már 1696 vállalat csatlakozott a kezdeményezéshez, amelyek közül 912 vállalat európai, azon belül pedig egy magyarországi székhelyű⁴⁷.

A nem pénzügyi jelentések hitelességét kritizálók leginkább az alábbi két jelenséget szokták kiemelni, a zöldre festést (green washing) és a magyar megfelelővel még nem bíró „cherry picking⁴⁸”-et. A zöldre festés azt jelenti, hogy a vállalkozás tevékenységének környezetszennyező hatásai ellenére az általa összeállított jelentéseken pozitívabb képet tud magáról mutatni, mint amilyen a valóságban. A cherry picking jelenség esetében arról beszélhetünk, hogy a nem pénzügyi jelentések formai és tartalmi szabályozásának hiányosságai következtében a vállalatoknak lehetőségük van arra, hogy csak a pozitív képet mutató információkat, indikátorokat publikálják, a negatívakat ne.

Az újonnan megjelenő európai uniós szabályozás mindkét felvetésre reagál. A taxonómiai rendelet a zöldre festés jelenségét kívánja visszaszorítani az egysegies definíciók bevezetésével, valamint azok használatának feltételekhez való kötésével. A cherry picking ellen pedig az új CSRD⁴⁹ lép fel, amelynek hatálybalépésével kötelező lesz az EU beszámolási keretrendszerét használni, amely kizárja annak a lehetőségét, hogy csak a számukra kedvező információkat közöljék a vállalkozások.

⁴⁵ International Standard on Assurance Engagements

⁴⁶ Science Based target Initiative

⁴⁷ 2021-es adat Forrás: <https://sciencebasedtargets.org/companies-taking-action> Letöltve: 2021.01.04.

⁴⁸ A csemegezés magyar kifejezés fedli le leginkább a jelentéstartalmat.

⁴⁹ Corporate Sustainability Reporting Directive, COM/2021/189 final javaslat

3.3 A nem pénzügyi jelentések minőségének vizsgálata

A nem pénzügyi jelentések **minőségének** megítélése összetett kérdés, és **véleményünk szerint mindig az adott érintett szempontjából értékelendő**, hiszen adott jelentés más minőséget fog hordozni egy befektetőnek, egy munkavállalónak, az államnak stb. Általánosságban annyi mondható el, hogy a minőséget befolyásoló tényező lehet az, hogy milyen témaköröket érint a jelentés, azokat milyen részletesen taglalja, illetve milyen formában mutatja be. **A nem pénzügyi jelentések minőségének mérése szubjektív, a nemzetközi szakirodalomban még nincs egységes definíciója** (Beattie 2014; Venturelli et al. 2019; Ottenstein et al. 2021).

A fő kérdés az, hogy ha **egy vállalat több információt tesz közzé, az automatikusan magasabb közzétételi minőséget is jelent-e?** A közzététel mennyiségének és minőségének kapcsolatát a szakirodalomban különbözőképpen ragadják meg a kutatók.

Egyes kutatók⁵⁰ a közzététel mennyiségét dichotóm kódolási sémával mérték, ahol egy adott tétel (információ) megjelenésére a jelentésben 1 pontot adtak, és nem jár további pont abban az esetben, ha az adott tétel megjelenése ismétlődik, illetve, ha nagyobb terjedelemben jelenik meg a vizsgált tétel, mint a kódolás alapegysége (pl. szó, mondat, bekezdés). **Véleményünk szerint minden olyan módszertan, ami meghaladja a fenti dichotóm logikát, már közzététel minőségének vizsgálatát jelenti.** Például Li et al. (2008) kutatásuk során továbbfejlesztették a fenti módszertant azáltal, hogy a vizsgált tételek megjelenési formáját is rögzítették, pontoszták. Az adott tétel szöveges, számszaki és grafikai megjelenítésére is külön-külön pontot adtak, azaz megjelent egyfajta súlyozás a megjelenési formák használatának vizsgálatával. A megjelenési formák vizsgálatakor egyes kutatók eltérő súllyal veszik azokat figyelembe. Dumitru et al. (2017) például kétszeres súllyal veszi figyelembe a számszaki adatokat a szöveges információkhoz képest.

Egy másik lehetséges megközelítése a minőségvizsgának az, ha a kutatók különböző indikátorokat vizsgálnak, mint például az egyes tételek elérhetősége, hitelessége és stratégiai beágyazottsága (Mion – Loza Adauí 2019). Egyes szerzők pedig a két módszertant ötvözik, azaz a tartalom kódolását kiegészítik olyan indikátorok vizsgálatával, mint például az információk háttere, könyvvizsgálata, megbízhatósága és formája.

⁵⁰ Mint például Ragini (2012).

3.4 A tartalomelemzés módszertana

Amint fentebb bemutatjuk, a nem pénzügyi közzététel vizsgálatára a tartalomelemzés a vezető módszertani irány. Az alábbiakban bemutatjuk ezen módszertan sajátosságait. Beattie (2014) szerint az 1990-es évektől kezdve **a tartalomelemzés a számvitelben általánosan használt kutatási módszerre vált** a különböző beszámolók és jelentések vizsgálata esetében. A tartalomelemzés során a **vizsgált szöveget kódolás segítségével számszerűsítik**, így teremtik meg további statisztikai elemzések elvégzését (Krippendorff 1980). A tartalomelemzés lehet **kvantitatív** vagy **kvalitatív** (Elo – Kyngäs 2008). Kvantitatív tartalomelemzés során vizsgálhatják például egy adott kifejezés előfordulási gyakoriságát az adott szövegben, vagy például előre meghatározott témák terjedelmét az adott szövegen belül. Ebben az esetben a vizsgálati egység mértéke (pl. szó, mondat, bekezdés oldal stb.) rögzített. A kvalitatív tartalomelemzés azonban már lehetőséget biztosít a jelentéstartalom vizsgálatára, és akár minőségi jellemzők megragadására, mint ahogyan azt a 3.3. *alfejezetben* bemutatjuk. A kvalitatív tartalomelemzés objektivitását többféleképpen lehet biztosítani. Az egyik lehetőség az, hogy a vizsgálatot több kutató végzi párhuzamosan, és az eredményeiket összehasonlítják. Ha az eredményeik nagyon eltérnek, akkor egyeztetéseket folytatnak, és újra elemzik a szöveget mindaddig, amíg nem kapnak megközelítőleg azonos eredményt (Krippendorff 1980). Egy másik lehetőség az, ha a kódolás alapjául szolgáló tétellista egyértelmű, könnyen beazonosítható elemekből áll, amelyek általános értelmezése közismert vagy definiált (akár jogszabály, akár a listát használó kutató által). A tudományos kutatásokkal szemben alapvető elvárás, hogy azok megismételhetők legyenek, amely ezen módszertan esetében a tétellista közzétételével biztosított (Krippendorff 1980).

Számos szerző érvel a közzétett dokumentumok tartalomelemzése esetén alkalmazott kézi kódolás mellett, illetve a számítógépes kódolással szemben (Beattie – Thomson 2007; Castilla-Polo – Ruiz-Rodríguez 2017). Többen azért a kézi kódolás mellett foglaltak állást, mert ez a szöveg megértéséhez, a cégspecifikus kifejezések értelmezéséhez, a szinonimák és többértelmű szavak kezeléséhez elengedhetetlenül szükséges (Bellora – Guenther 2013; Dumay – Cai 2014). Az emberi kódolás mellett egy további érv, hogy kvalitatív tartalomelemzés esetén a vizsgált egységet nem feltétlenül rögzítik, mert a jelentéstartalom esetenként különböző szövegegyeségekben azonosítható (Babbie 2008).

A tartalomelemzés vállalati közzétételekkel foglalkozó kutatások során való alkalmazhatóságáról Kovács (2024) írt részletesen. A következő fejezetben a témához kapcsolódó elvégzett empirikus kutatásainkat mutatjuk be.

4. A nem pénzügyi közzétételre kötelezett magyar vállalatok beszámolási gyakorlatának empirikus vizsgálata

Jelen fejezetben ismertetjük az elvégzett empirikus kutatás célját, valamint bemutatjuk a vizsgált vállalkozások körét. Ezt követően bemutatjuk a két elvégzett vizsgálatot, amelyek során eltérő módszertant használtunk. A *2. fejezetben* taglalt nem pénzügyi közzététel folyamatának motivációit, a közzétételi stratégiát, valamint az érintettek visszajelzéseit jelentő lépéseit interjúk kutatással tártuk fel. Míg a közzétett jelentésekkel kapcsolatos lépéseket tartalomelemzéssel és a reálszféra esetében egy hozzá kapcsolódó többváltozós modellel vizsgáltuk.

4.1 A primer kutatás alapelvei

A primer kutatás megtervezésekor azt a célt tűztük ki magunk elé, hogy a *2. fejezetben* bemutatott nem pénzügyi közzététel minden lépését vizsgáljuk. Ezen cél eléréséhez, a *3. fejezetben* bemutatott nemzetközi kutatási eredmények vizsgálata alapján, vegyes módszertan alkalmazására van szükség. Hiszen a motivációs tényezők, az érintetti visszajelzések, a visszacsatolási folyamat, valamint a közzétételi stratégia megismeréséhez szükség van a vizsgálni kívánt entitással való kapcsolatfelvételre és kommunikációra. Erre a célra a félig strukturált interjúk elvégzését találtuk a legmegfelelőbbnek. A jelentés formai és tartalmi elemeinek vizsgálatára pedig a tartalomelemzés elvégzését választottuk, amelynek segítségével lehetőséget teremtettünk a kvalitatív információk számszerűsítésére, és ezáltal statisztikai eszközök használatára.

Primer kutatásunk megtervezése során fontosnak tartottuk továbbá, hogy vizsgáljuk az új szabályozás hatását a vállalkozások nem pénzügyi közzétételi gyakorlatára. Ezért a közzétételi gyakorlat vizsgálatakor az irányelv hatálybalépése előtti utolsó évet (2016) és az azt követő két évet (2017 és 2018) elemeztük, összhangban Korca – Costa (2021) javaslatával. Kutatásunk megkezdésekor a 2018-as üzleti évről álltak rendelkezésre a legfrissebb jelentések. Az általunk elvégzett empirikus kutatás két nagy egységre osztható, a motivációk és a jelentéstételi stratégia vizsgálatára (*4.3. fejezet*) és a nem pénzügyi közzététel gyakorlatának vizsgálatára (*4.4. fejezet*). A használt módszertant az adott kutatási egységnél mutatjuk be.

4.2 A vizsgált vállalkozások köre

A kutatás célja a magyar nem pénzügyi közzétételre kötelezett vállalatok jelentéstételi gyakorlatának tudományos vizsgálata. Ezért a vizsgált vállalkozások körének meghatározásakor a 2.3.4. fejezetben már részletesen bemutatott jogszabályok által kötelezettek körét kellett meghatároznunk. A kutatás megkezdésekor azt gondoltuk, hogy ez egy viszonylag egyszerű lépése lesz a vizsgálataunknak. Azonban nem várt nehézségekbe ütköztünk, ugyanis nem találtunk listát, illetve egyértelmű definíciót a magyar közérdeklődésre számot tartó gazdálkodókról. Ezért aztán vállaltuk a vonatkozó magyar és európai uniós jogszabályok tételes feldolgozását, értelmezését abból a célból, hogy a lehető legpontosabban elő tudjuk állítani a vizsgálni kívánt vállalkozások listáját. Nehézséget okozott továbbá, hogy helyenként az Európai Unió által magyar és angol nyelven közzétett joganyagok között, feltehetően a magyar nyelvre való fordítás során bekövetkezett pontatlanságok miatt, ellentmondást találtunk. Ezen esetekben mindig az angol szöveget tekintettük irányadónak. Ez a döntésünk összhangban van a jelentéstételi gyakorlatban alkalmazott szokásokkal. Ugyanis egyes vállalatok angol és nemzeti nyelven is közzéteszik jelentéseiket, és esetleges eltérés esetén az angol verziót jelölik meg irányadóként.

Továbbá fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy vállalatcsoportok esetében az irányelv csoportszintű közzétételt ír elő a nem pénzügyi jelentésre vonatkozóan (Európai Parlament és Tanács 2014), amelynek összeállítási módszertana nem olyan egységes, és nem is szabályozott oly módon, mint a konszolidált pénzügyi beszámolóé (Szabó – Sørensen 2017). Ez azt jelenti, hogy a nem pénzügyi közzététel esetében nincs minden egyes vállalatnak egyedi nem pénzügyi jelentése, amelyet aztán konszolidálnak egy csoportjelentésbe. Sok esetben a magyar leányvállalatok a külföldi anyavállalat által közzétett csoportjelentést teszik közzé. Véleményünk szerint ezen vállalatok vizsgálata torzíthatja a magyar beszámolási gyakorlattal kapcsolatos eredményeinket, hiszen például egy német anyavállalat által előállított csoportjelentésre a német gazdasági, tőkepiaci környezet hat, amely sokkal nagyobb tradíciókkal és eltérő előzmény jogszabályi környezettel rendelkezik, mint a magyar. Ezért a kapott eredményeink értelmezésekor mindenképpen figyelembe kell vennünk ezt a tényezőt.

A közérdeklődésre számot tartó gazdálkodókat a szabályozás négy alcsoportban definiálja. Az első alcsoportba azok a vállalkozások tartoznak, amelyekre az adott tagállam joga az irányadó, és amelyeknek átruházható értékpapírjait az adott tagállamnak szabályozott piacára bevezették. A Budapesti Értéktőzsde hon-

lapjáról⁵¹ letöltöttük a kibocsátók listáját, amelyen a kutatásunk megkezdésekor 64 gazdálkodó szerepelt. Majd az alábbi lépésekkel szűkítettük a vizsgálni kívánt vállalkozások körét:

- Összevontuk az egy cégcsoportba tartozó entitásokat, a már fent említett csoportszintű jelentési szabályozás értelmében (11 vállalkozást soroltunk be az anyavállalatához, és onnantól kezdve a cégcsoport egy entitásként kezeltük).
- Kizártuk a magyar jogszabályok alapján tételesen kizárandó szervezeteket (lásd. 2.3.4. fejezet) (két bank: EXIM bank Zrt. és MFB Zrt.).
- Kizártuk azokat a gazdálkodókat, amelyeknél a munkavállalók átlagos létszáma a vizsgált évekre (2016, 2017, 2018) vonatkozóan nem érte el az 500 főt (2.3.4. fejezet alapján) (40 vállalkozás, amelyekre nem vonatkozik a vizsgált irányelv).

Ezen szűkítéseket követően megkaptuk azt a 11 magyar tőzsdén jegyzett vállalkozást, amelyek az irányelv hatálya alá tartozó gazdálkodók.

A következő lépésben megvizsgáltuk a már említett, a számviteli törvény 95/C. § által megadott vállalati méret alapján szűkítő kritériumokat a létszámra, mérlegfőösszegre és nettó árbevételre vonatkozóan. A jogszabályhoz igazodva a vizsgált üzleti évet megelőző két évre. **Arra az eredményre jutottunk, hogy mind a 11 tőzsdén jegyzett gazdálkodó meghaladja a fenti kritériumokat, így a magyar számviteli törvény alapján is készíteniük kell nem pénzügyi jelentést, mind 2017-re mind 2018-ra vonatkozóan.** Itt jegyezzük meg, hogy az adatok gyűjtésekor figyelemmel kísértük azokat a gazdálkodókat is, melyek csak kis mértékben maradtak az 500 fős foglalkoztatotti kritérium alatt. Azt találtuk, hogy van egy olyan vállalkozás, amely a 2019-es üzleti évben már meghaladja az irányelv kritériumát, viszont a mérlegfőösszege és a nettó árbevétele alapján a számviteli törvény kizárja a nem pénzügyi közzétételre kötelezettek köréből. Azaz a gyakorlatban is bekövetkezik az a szituáció, aminek elméleti lehetőségét a 2.3.4. fejezetben már bemutattunk, tehát a **2019-es üzleti évben van olyan vállalkozás, amely az irányelv személyi hatálya alá esik, de a magyar számviteli törvény azzal ellenétesen mégsem kötelezi nem pénzügyi közzétételre.**⁵²

A közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók második alcsoportját a bankok és befektetési vállalkozások (innenről röviden: bankok) jelentik. Ebben az alcsoportban a sokaság meghatározásához a Crefoport Scholar⁵³ adatbázist használtuk. Az adatbázis segítségével tevékenységi forma és munkavállalói létszámkritérium alapján válogattuk le a vizsgálni kívánt szervezeteket. Majd ezt követően

⁵¹ <https://www.bet.hu/oldalak/kibocsatok> Letöltve: 2020. 01.15.

⁵² Ez a probléma várhatóan megszűnik a jövőben, mivel a 2021 áprilisában közzétett CSRD tervezet alapján a 2023-as üzleti évet követően minden EU-tőzsdén jegyzett vállalatnak kötelező lesz a fenntarthatósági (nem pénzügyi) közzététel.

⁵³ <https://www.crefoport.hu/> Letöltve: 2020.01.15.

itt is elvégeztük az előző alcsoportnál leírt vállalatcsoportokra vonatkozó összevonást.

A fentiek alapján 11 olyan hazánkban működő bankot azonosítottunk, amelyekre vonatkozik az irányelv. Ezekből 7 bank külföldi anyavállalattal rendelkezik. Az első két alcsoportnak van közös metszete. Van ugyanis három olyan bank, amelyek részvényeit a Budapesti Értéktőzsdén jegyzik.

A harmadik alcsoportba a biztosítóintézetek tartoznak. Ennél az alcsoportnál is a Crefoport Scholar adatbázist használtuk. Az adatbázis segítségével tevékenységi forma és munkavállalói létszámkritérium alapján válogattuk le a vizsgálni kívánt szervezeteket. Majd ezt követően itt is elvégeztük az első alcsoportnál leírt, vállalatcsoportokra vonatkozó összevonást.

A fentiek alapján 4 olyan biztosítótársaságot találtunk, amelyek nem pénzügyi közzétételre kötelezettek. Mind a négy gazdálkodó külföldi anyavállalattal rendelkezik.

A negyedik és egyben utolsó alcsoport csak az Európai Unió szabályozásában szerepel. Ahogyan a 2.3.4. fejezetben korábban kifejtettük, tevékenységének természete vagy méret alapján nem határoznak meg a magyar jogszabályok közérdeklődésre számot tartó további gazdálkodói csoportokat. Itt szeretnénk kiemelni, hogy mivel kutatásunk fókuszában a jogszabályoknak való megfelelés, illetve az újonnan bevezetett szabályozás hatásának vizsgálata áll, ezért nem vontunk be olyan vállalkozásokat a vizsgálatba, amelyekre nem vonatkoznak a fenti jogszabályok, azaz kizárólag önkéntes ösztönzők hatására adnak ki nem pénzügyi jelentést.

Összegezve a fentieket tehát arra jutottunk, hogy mind a 2017-es, mind a 2018-as üzleti évre vonatkozóan 23 olyan magyar gazdálkodó van, amely nem pénzügyi közzétételre jogszabály által kötelezett (5. táblázat). Szeretnénk kiemelni, hogy véleményünk szerint a fenti kutatási folyamat során jogszabályi megfelelés alapján végeztünk szűkítéseket. Azaz nem statisztikai mintavételt alkalmaztunk, hanem meghatároztuk azt a sokaságot, amelyre a fenti jogszabályok vonatkoznak.

A következő fejezetekben a közzétételi motivációs tényezőket és a közzétételi stratégiát vizsgáló interjúk kutatásunkat mutatjuk be.

5. TÁBLÁZAT A nem pénzügyi közzétételre kötelezettek listája és a vizsgált kritériumok

Sor-szám	Név	Létszám (fő)			MFŐ (eFt)			NAB (eFt)		
		2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
1	ANY Nyrt.	805	842	888	11 420 772	15 373 582	17 672 853	21 366 017	24 911 120	26 180 920
2	Magyar Telekom Nyrt.	10 357	9 432	9 154	1 207 024 000	1 175 529 000	1 109 661 000	656 342 000	602 651 000	610 851 000
3	MASTERPLAST Nyrt.	645	800	848	57 170 501	60 081 387	68 716 840	83 773 139	80 162 711	88 810 045
4	MOL Nyrt.	27 080	25 290	25 855	3 914 883 000	4 103 786 000	4 231 700 000	4 090 662 000	3 553 005 000	4 130 320 000
5	OPIUS GLOBAL Nyrt.	1 020	1 960	2 011	16 363 629	37 915 827	48 070 992	11 379 150	15 314 717	42 551 766
6	RABA Nyrt.	1 715	1 598	1 541	34 578 869	33 501 987	36 437 867	46 137 795	42 628 737	43 842 346
7	Richter Gedeon Nyrt.	11 465	11 820	12 369	746 994 000	813 877 000	760 865 000	365 220 000	389 690 000	444 356 000
8	WABERER S.I. Nyrt.	5 586	6 250	7 255	440 719 902	513 847 064	680 478 855	522 480 448	572 351 812	674 381 501
Bankok										
9	OTP Bank Nyrt.	35 633			Bankok esetében nem vizsgálandó méretkritérium			Bankok esetében nem vizsgálandó méretkritérium		
10	Takarék Jelzálogbank Nyrt.	811								
11	MKB Nyrt.	1 777								
12	Budapest H. és F. Bank Zrt.	2 911								
13	CIB bank Zrt.	2 097								
14	Citibank E. plc. Mo.-i fiókt.	2 395								
15	ERSTE BANK H. Zrt.	2 917								
16	K&H Zrt.	3 328								
17	Raiffeisen Bank Zrt.	2 326								
18	Sberbank Magyarország Zrt.	658								
19	Unicredit Bank Hungary Zrt.	1 659								
Biztosítók										
20	AEGON Magyarország Zrt.	955			Biztosítók esetében nem vizsgálandó méretkritérium			Biztosítók esetében nem vizsgálandó méretkritérium		
21	Allianz Hungária Bizt. Zrt.	808								
22	Generali Biztosító Zrt.	1 413								
23	Groupama Biztosító Zrt.	1 020								

Forrás: Saját szerkesztés a vállalatok beszámolóí alapján

4.3 A motiváció és a közzétételi stratégia vizsgálata⁵⁴

Mint ahogyan azt már a 2.1. fejezetben bemutatuk, a nem pénzügyi jelentéstétel lépéseinek vizsgálatakor alkalmazhatunk kvalitatív, valamint kvantitatív módszertanokat is. Jelen fejezetben bemutatott kvalitatív kutatásunk során arra keressük a választ, hogy milyen motivációs tényezők húzódnak meg a vállalkozások nem pénzügyi jelentéstétele mögött. Vizsgáljuk továbbá a közzétételi stratégiát, illetve kitértünk a nem pénzügyi jelentéstétel jövőjére. Elemzésünk szakértői interjúk készítéséből és azok feldolgozásából áll: nem pénzügyi közzétételre kötelezett vállalatok vezetőivel, két könyvvizsgálóval, valamint egy intézményi befektető képviselőjével készítettünk félig strukturált interjúkat annak érdekében, hogy a téma több aspektusát is vizsgálhassuk. A nemzetközi szakirodalomban számos hasonló témájú kvalitatív kutatás jelent meg. Egyes szerzők vállalati esettanulmány formájában közöltek eredményeket (Pistoni et al. 2016), mások interjúk vizsgálatokat folytattak (Burke – Clark 2016).

A vállalkozások közzétételi motivációinak feltárására kvalitatív módszertant választottunk, azon belül kvalitatív interjút, mivel célunk a vállalkozások beszámolási gyakorlatának mélyebb megismerése volt. **Olyan motivációs tényezőkre és döntési mechanizmusokra kérdeztünk rá, amelyeket a jelentések elemzésével nem lehet feltárni.** A kutatás megtervezésekor Babbie (2008) iránymutatását vettük alapul. Az interjú során csak a feltárandó témaköröket rögzítettük előre. A kérdések sorrendjét, illetve azok megfogalmazását és az esetlegesen spontán felmerülő kérdéseket így a kapott válaszok mentén tudtuk finomítani (DiCicco-Bloom – Crabtree 2006). A félig strukturált interjú előfeltétele, hogy a kérdezőnek legyenek előzetes ismeretei a feltárni kívánt jelenségekről (Turner 2010; Kallio et al. 2016). Ezen ismereteinkre a szakirodalmi feldolgozás, valamint a korábbi kutatásaink során tettünk szert. Az interjúkról hangfelvételt készítettünk, majd szó szerinti leiratokat, így biztosítva a feldolgozás pontosságát. A válaszok feldolgozását Rabiee (2004) alapján végeztük. A leiratokról másolatot készítettünk, amelyekben kérdésenként különböző színnel jelöltük a válaszokat, aszerint, hogy tartalmilag melyik kutatási kérdéshez kapcsolódnak, majd ezeket rendeztük újabb dokumentumokba. Ez a módszertan lehetőséget teremt arra, hogy az eredeti teljes szövegek megtartása mellett létrejöjjön az adott kérdésekre adott releváns válaszok gyűjteménye. A következő lépésben ezeket a válaszcsoportokat elemeztük, és a legrelevánsabb eredményeket táblázatba rendeztük.

⁵⁴ Jelen alfejezet alapja a könyv szerzőjének alábbi elsőszerzős publikációja: Lippai-Makra E. – Kovács Z. I., 2021. Motivációk a nem pénzügyi információk közzététele mögött – interjúk kutatás a közérdeklődésre számot tartó szervezetek kommunikációjáról. *Marketing & Menedzsment*, 55 (1), 55–65.

A 4.2. fejezetben bemutatott módszertan alapján beazonosított sokaság minden magyar szereplőjét megkerestük, elektronikusan levélben, illetve telefonon. Az elérhetőségeket a társaságok és a Budapesti Értéktőzsde honlapjáról gyűjtöttük ki. A megkeresett vállalkozásból három vállalta a kutatásban való részvételt. Két vállalkozás írásban adott nemleges választ. Egy vállalkozás jelezte, hogy részt venne a kutatásban, de az időpont egyeztetése már nem volt sikeres, további megkereséseinkre már nem adtak választ. Hat vállalkozás pedig egyáltalán nem reagált a megkeresésünkre. Azonban így is elmondható, hogy a 11 BÉT-en jegyzett gazdálkodó egynegyedével sikerült interjút készítenünk. A komplex megközelítésmód érdekében úgy döntöttünk, hogy a témát nem csak a jelentéstevők oldaláról fogjuk vizsgálni. Emiatt interjút készítettünk két olyan könyvvizsgálóval, aki rendszeresen auditál nem pénzügyi jelentéseket, valamint egy intézményi befektető képviselőjével, aki fenntarthatósági szempontú befektetési alapot kezel. Összességében tehát hat interjút készítettünk 2019 folyamán, amelyek elemzését a következőkben ismertetjük.

Az interjú során elhangzott kérdéseket három témakörre bontottuk. Az első kérdéscsoportban a nem pénzügyi jelentéstétellel kapcsolatos motivációkra kérdeztünk rá. A második csoportban a beszámolási stratégiára, illetve a kapcsolódó szereplőkre, míg a harmadik egységben a nem pénzügyi jelentések standardizálhatóságára, illetve a nem pénzügyi közzététel jövőjére.

4.3.1 Motiváció

A szakirodalom feldolgozását követően arra kerestük a választ, hogy a vállalkozások milyen motivációs tényezőket, milyen ösztönzőket említenek meg, valamint, hogy tetten érhető-e a visszacsatolási folyamat az érintettek részéről (6. táblázat).

6. TÁBLÁZAT A közzétételre ható motivációs tényezők vizsgálata

Kérdés	Tapasztalat	Példa
Az Önök cégét vizsgálva látjuk, hogy mennyire elkötelezettek a nem pénzügyi jelentéssel kapcsolatban. Miért? Mik a fő motivációs tényezők?	Stakeholderek, azon belül kiemelten a befektetők	„...másképp pedig a befektetői igények miatt. A befektetőink között van több intézményi befektető, akik kiemelten érdeklődnek a fenntarthatósági információk iránt.”
Kapnak-e visszajelzéseket az érdekeltektől/érintettektől a nem pénzügyi jelentéssel kapcsolatban?	Egyre több visszajelzést kapnak. Nemcsak a befektetőktől, de például a munkavállalóktól, üzleti partnerektől is.	„A legtöbb visszajelzést az értékelő ügynökségektől és az indexektől kapjuk. De egyre több visszajelzést kapunk a befektetőktől is a nem pénzügyi információkkal kapcsolatban. Tipikusan e-mailben, telefonon, vagy személyesen meetingeken.”
A 2014/95/EU irányelv hogyan hatott a cég beszámolási gyakorlatára?	A válaszok vegyes képet mutatnak.	„Már az irányelv előtt is mindenről jelentettünk, tehát korábban is megfeleltünk az EU-irányelvnek.” „A jelentés elkészítése egyértelműen az EU-s direktíva és a ránk vonatkozó számviteli törvény és BÉT-szabályozás miatt készült el.”

Forrás: Saját szerkesztés

A válaszadók egyértelműen a stakeholderek (érintettek) információigényét nevezték meg, mint fő motivációs tényezőt, amely összhangban áll a szakirodalomban feltártakkal. A stakeholderek közül minden válaszadó külön kiemelte a befektetőket, akik információigényének leginkább meg kívánják felelni. A befektetőkön belül kiemelték a felelős befektetőket, a jövőbeni lehetséges befektetőket, valamint az intézményi befektetőket, akik sokszor közvetve, értékelő ügynökségeken, illetve tematikus indexen keresztül értékelik a vállalatok nem pénzügyi információit, teljesítményét. Az összes válaszadó említette a munkavállalókat. Külön beszéltek még a vevőkről, a szállítókról, a médiáról, az NGO-król, a politikusokról, a jogszabályalkotókról, az akadémiai szféráról és az állásra jelentkezőkről. A válaszok tehát összhangban állnak a szakirodalomban találtakkal. Minden válaszadó egyértelműen úgy nyilatkozott, hogy egyre több kérdést, visszajelzést kapnak a nem pénzügyi információkkal kapcsolatban, valamint, hogy ezen megkeresések tapasztalatait igyekeznek a következő jelentésbe beépíteni. **A kapott válaszok azt jelzik, hogy valóban van visszacsatolási elem a jelentéstétel folyamatában, azaz az érintetti visszajelzések közvetlenül is hatnak a vállalkozások jelentéstételi stratégiájára.** Az értékelő ügynökségek és tematikus indexek követése pedig a közvetett visszacsatolást jelzi. A 2014/95/EU irányelv hatásáról a cég beszámolási gyakorlatára azonban már eltérően vélekedtek.

A válaszadók egy része úgy nyilatkozott, hogy már a rendelet hatálybalépése előtt is annak megfelelően jelentettek az önkéntes ösztönzők hatására. Azonban volt olyan céges válaszadó, valamint a könyvvizsgálói interjúk is azt támasztották alá, hogy vannak vállalkozások, amelyeknél inkább a szabályozás jelentett motivációt a nem pénzügyi információk közzétételére. Fontos azonban kiemelni, hogy ez csak a jelentéstételi motivációt jelenti. Ugyanis akár **a fenntarthatóság eszméje, akár a társadalmi felelősségvállalás stb. megjelenhetett már korábban a vállalkozások stratégiájában anélkül is, hogy erről jelentésben nyilatkoztak volna.** Erről az egyik alany így vélekedett: *„Elvek szintjén már a tőzsdei bevezetés előtt is megjelent a fenntarthatóság eszméje a cég működésében, stratégiájában.”* Az ösztönzők témakörét vizsgálva megállapítható, hogy az érintetti igények meghatározó motivációs tényezőt jelentenek. A vállalkozások kiemelt figyelmet fordítanak a befektetők igényeire. A második legtöbbet említett érintetti csoport a munkavállalók voltak, a harmadik pedig a vevők.

4.3.2 Jelentéstételi gyakorlat

A beszámolási gyakorlatot vizsgálva az alkalmazott standardokra, az értékelő ügynökségekre és tematikus indexekre, valamint a jelentés összeállításának módszertani nehézségeire kérdeztünk rá (7. táblázat).

7. TÁBLÁZAT A jelentéstételi gyakorlat vizsgálata

Kérdés	Tapasztalat	Példa
Milyen standardokat, keretelveket, iránymutatásokat stb. használnak a jelentés összeállításához? Mi alapján választották ki ezeket? / Miért pont ezeket választották?	A legelterjedtebb standard a GRI. ENSZ SDG figyelembevétele.	<i>„A GRI olyan teljes körű jelentéstételi keretrendszer, ami a mi szektorunknak is megfelelő.” „Azért a GRI-t választottuk, mert egy nagyon jó NFR-keretrendszernek tartjuk, ...jól mutatja, hogy a piac mire kíváncsi.”</i>
Milyen fenntarthatósági indexeket, illetve értékelő ügynökségeket követnek, tartanak iránymutatónak? (ESG/sustainability rating agencies)	A legismertebbek: MSCI, DJSI, CDP, Sustainanaytics.	<i>„Az indexek és ügynökségek széles skáláját követjük...”</i>
Milyen nehézségekbe ütköznek a fenntarthatósági jelentés összeállításakor?	Az adatok megbízható minőségű előállítása okozza a legtöbb nehézséget.	<i>„Egyértelműen nagy adminisztrációs terhet jelent a jelentés elkészítése a cégünknek. És itt nemcsak magára a jelentés összeállítására gondolok, hanem az adatok megfelelő minőségben történő előállítására. Mérések, az adatok előállítása, a folyamatmérések okoznak leginkább problémát.” „Nehézséget okoz az időhiány, illetve az, hogy a pénzügyi jelentéssel szemben a nem pénzügyi jelentés összeállítása módszertanilag szoftosabb.”</i>

Forrás: Saját szerkesztés

A standardok közül a GRI a legismertebb, ezt támasztották alá a könyvvizsgálói interjúalanyok is. Többek között azért választják a GRI szerinti jelentést, mert indikátoraival széles körű területeket fed le, valamint sok vállalkozás használja, így leginkább ez a standard biztosítja a vállalkozások közti összehasonlíthatóságot. Az interjúalanyok ennél a témakörnél említették az ENSZ Fenntartható Fejlődési Célok megjelenítését a jelentésekben. Ebből az a következtetés vonható le, hogy nehéz különválasztani az ösztönzők és a standardok, keretrendszerek kérdéskörét, hiszen az érintetti igények nemcsak az információk közlésére, hanem az információk megjelenítési formájára, azaz a jelentés típusának kiválasztására is hathatnak. Ugyanez a közvetett oksági kapcsolat figyelhető meg a tematikus indexekkel és értékelő ügynökségekkel kapcsolatban is, hiszen az ügynökségektől kapott jó értékelés, valamint az adott indexbe való bekerülés mind azt szolgálja, hogy az érintettek, kiváltképp a befektetők információs igénye teljesüljön, és minél nagyobb eséllyel válasszák az adott cég részvényeit. Az ügynökségek, illetve indexek közül legtöbbször az alábbiakat említették: MSCI, DJSI, CDP, Sustainanaytics.

Azon válaszadóknál, amelyek évek óta adnak ki nem pénzügyi jelentést, külön részleg foglalkozik a nem pénzügyi jelentések elkészítésével, ezen interjúk esetében nem említették problémaként a riport összeállítását. **Ezzel szemben azonban annál a válaszadónál, ahol az elsődleges jelentéstételi motiváció a jogszabályoknak való megfelelés volt, és még nincs tapasztalatuk a jelentéstételben, explicit módon megjelent a jelentés összeállításának módszertani nehézsége.** Esetükben nemcsak a „Hogyan?” kérdése okozott problémát, hanem a „Ki?” is. **A megbízható adatok előállítása azonban mindhárom vállalatnál megjelent nehézségként, amit azzal indokoltak, hogy az információk előállításához szerteágazó szakértelemre van szükség. Az adatok megbízhatósága felmerült a könyvvizsgálói és az intézményi befektetői oldalról is.** A könyvvizsgálók úgy nyilatkoztak, hogy a nem pénzügyi jelentések könyvvizsgálata során különböző szakértőket kell bevonniuk annak érdekében, hogy az adatok megbízhatóságát meg tudják ítélni. Az intézményi befektető azt közölte, hogy nem közvetlenül vizsgálják a jelentéseket, hanem az értékelő ügynökségek segítségével mérik fel a vállalkozások nem pénzügyi kockázatait.

4.3.3 Jövőkép

Zárókérdésként a nem pénzügyi jelentések jövőjéről kérdeztük az alanyokat (8. táblázat).

8. TÁBLÁZAT A nem pénzügyi információk közzétételének jövőképe

Kérdés	Tapasztalat	Példa
Az ön véleménye szerint a fenntarthatósági jelentések esetében is ki fog-e alakulni egy egységes standard a közeljövőben? (Mint az IFRS a pénzügyi beszámolásban.)	Nem fog kialakulni a téma összetettsége és az eltérő szabályozási környezet miatt.	„Nem, mert túl szerteágazó a terület.” „Véleményem szerint nem lesz egyeduralgó sztenderd az egész világra vonatkozóan, hiszen a nem pénzügyi információk iparág-specifikusak, országspecifikusak, és különböző jogszabályoknak kell megfelelniük a cégeknek. Azaz különböző az iparág, az ország és a jogi környezet.” „Azért vagyok ezzel kapcsolatban szkeptikus, mert ha az ESG-információk természetét nézzük, akkor látható, hogy azok nem feketék vagy fehérek, úgy, mint a pénzügyi adatok.”

Forrás: Saját szerkesztés

Mind a hat válaszadó véleménye egybehangzó volt. **Véleményük szerint nem várható, hogy a nem pénzügyi információk közzététele oly módon standardizált legyen, mint a pénzügyi információké.** Bár az egyes standardalkotók próbálják együttműködésekkel közelíteni a jelentéstételi gyakorlatokat⁵⁵, a szerteágazó iparági jellemzők, valamint a nem pénzügyi információk természete miatt kicsi az esély egy globálisan egyeduralgó standard kialakulására.

4.3.4 Az interjúk kutatás eredményei

Jelen fejezetben az interjúk kutatáshoz kapcsolódó alkalmazott módszertant, a kérdéseket és az arra kapott válaszok összegzését mutattuk be. Az alábbiakban összefoglaljuk a fejezethez kapcsolódó következtetéseinket (9. táblázat).

⁵⁵ <https://www.globalreporting.org/information/news-and-press-center/Pages/GRI-works-with-IIRC-and-leading-companies-to-eliminate-reporting-confusion.aspx> Letöltve: 2020.02.14.
<https://www.globalreporting.org/standards/resource-download-center/linking-gri-and-cdp-how-are-gri-standards-and-cdp-climate-change-questions-aligned/> Letöltve: 2020.02.14.

9. TÁBLÁZAT A kérdések és a kapott válaszok összefoglalása

Kérdéskör	Kérdés	Tapasztalat
Motiváció	Az önök cégét vizsgálva látjuk, hogy mennyire elkötelezettek a nem pénzügyi jelentéssel kapcsolatban. Miért? Mik a fő motivációs tényezők?	Stakeholderek: Kiemelten a befektetők (jelenlegi és potenciális) Továbbá: Munkavállalók (jelenlegi és potenciális) Fogyasztók Üzleti partnerek (pl. szállítók) Média NGO-k Politikusok Jogszabályalkotók Akadémiai szféra
	Kapnak-e visszajelzéseket a stakeholderektől/ érintettektől a nem pénzügyi jelentéssel kapcsolatban?	Egyre több visszajelzést kapnak. Nemcsak a befektetőktől, de például a munkavállalóktól, üzleti partnerektől is, személyesen, írásban vagy telefonon is.
	A 2014/95/EU irányelv hogyan hatott a cég beszámolási gyakorlatára?	A válaszok vegyes képet mutatnak. A megkérdezettek többségénél nem hatott a beszámolási gyakorlatra. Egyes cégeknél viszont a szabályozás az erősebb motivációs tényező.
Jelentéstételei gyakorlat	Milyen standardokat, keretelveket, iránymutatásokat stb. használnak a jelentés összeállításához? Mi alapján választották ki ezeket? / Miért pont ezeket választották?	A legelterjedtebb standard a GRI. Említették továbbá: IIRC, SASB, TCFD. Az ENSZ SDG-k figyelembevétele ennél a kérdésnél jelent meg
	Milyen fenntarthatósági indexeket, illetve értékelő ügynökségeket követnek, tartanak iránymutatónak? (ESG/sustainability rating agencies)	A legismertebbek: MSCI, DJSI, CDP, Sustainalytics Említették továbbá: Ceerius, FTSE4good, ISS-oekom, Trucost.
	Milyen nehézségekbe ütköznek a fenntarthatósági jelentés összeállításakor?	Az adatok megbízható minőségű előállításának okozza a legtöbb nehézséget.
Jövőkép	Az ön véleménye szerint a fenntarthatósági jelentések esetében is ki fog-e alakulni egy egységes standard a közeljövőben? (Mint az IFRS a pénzügyi beszámolásban.)	Nem fog kialakulni, a téma összetettsége és az eltérő iparági, földrajzi és szabályozási környezet miatt.

Forrás: Lippai-Makra – Kovács (2021, 61. o.)

Az elvégzett kutatás alapján elmondható, hogy a kapott válaszok összhangban vannak a szakirodalomban találtakkal. **A közzétételei motivációt vizsgálva arra jutottunk, hogy a vállalkozások első számú ösztönzője az érintettek információigénye: leginkább a befektetői igények hatnak a vállalkozásokra, az interjúkban azonban markánsan megjelentek a munkavállalók és a vevők információigényei is.** Az érintettek visszajelzéseiken keresztül közvetlenül, az értékelő ügynökségek értékeléseiben és tematikus indexek követé-

sén keresztül pedig közvetve hatnak a vállalkozások jelentéstételi stratégiáira. A 2014/95/EU irányelv vállalkozások beszámolási gyakorlatára tett hatását az interjúk alapján nem tudjuk egyértelműen megítélni. A jelentéstételi gyakorlattal kapcsolatban megállapítható, hogy a legismertebb standard a GRI, valamint, hogy a vállalkozások számos értékelő ügynökséget követnek, és azoknak megfelelően jelentenek. **Elmondható továbbá, hogy a megfelelő minőségű adatok előállítása és azok értékelése mind a vállalkozások, mind az érintettek számára nehézséget jelent, melynek legfőbb oka a nem pénzügyi adatok sokszínűsége.** Éppen ez adja a nem pénzügyi jelentéstétel standardizálhatóságának legnagyobb akadályát is, az iparági és szabályozásbeli különbségek mellett.

A következő fejezetben az empirikus kutatásunk második egységét mutatjuk be, az elvégzett tartalomelemzést, valamint a hozzá kapcsolódó többváltozós modellt.

4.4 A közzétételi gyakorlat vizsgálata

Jelen fejezetben a magyar közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók nem pénzügyi beszámolási gyakorlatát vizsgáljuk a 2014/95/EU irányelv tükrében. A 3. fejezetben feldolgozott kutatások alapján a közzétételi gyakorlatot kvalitatív tartalomelemzéssel mérjük fel, amely lehetővé teszi a nem pénzügyi közzététel intenzitásának mérését. A közzétételre kötelezettek körének meghatározását a 4.2. alfejezetben mutattuk be. Kutatásunk során egy újabb döntési ponthoz érkeztünk. El kellett döntenünk, hogy a fenti 23 szervezetet egy halmazként kezelve közösen vizsgáljuk, vagy pedig két csoportra osztjuk. Végül azt a döntést hoztuk, hogy Dumitru et al. (2017), valamint Stolowy és Paugam (2018) kutatásaihoz hasonlóan a pénzügyi szektort (11 bank, 4 biztosító) és a reálszekort (8 gazdálkodó) külön fogjuk vizsgálni. E döntésünk mellett további érünk az, hogy a pénzügyi szektor elkülönítésével a reálszektorban működő gazdálkodók csoportjára fel tudunk állítani egy olyan többváltozós modellt, amelyben változóként szerepelhetnek olyan pénzügyi mutatók, mint például a nettó árbevétel, amely a bankok esetében nem értelmezhető. Ez az elméleti elválasztás azonban csak a többváltozós modell kapcsán jelent különbséget. **A tartalomelemzési módszertannal elvégzett nem pénzügyi közzétételi gyakorlatot felmérő vizsgálatunkat mind a 23 entítésra lefolytattuk.**

Az eredmények ismertetésénél egy másik ismérv alapján is csoportosítottuk a gazdálkodókat. A továbbiakban magyar vállalatként hivatkozunk azokra a vállalkozásokra, amelyeknek nincs külföldi anyavállalata, a BÉT-en jegyzettek, és magyarországi székhellyel rendelkeznek. Külföldi vállalatként pedig azokra hivatkozunk, amelyek külföldi anyavállalattal rendelkeznek⁵⁶. Az alábbiakban bemutatjuk a tartalomelemzésbe bevont dokumentumokat⁵⁷ és azok jellemzőit a vizsgált periódusra vonatkozóan, vállalatonként (10. táblázat). A tartalomelemzés során a kódolás elvégzésekor összesen 8031 oldalt olvastunk el és kódoltunk.

⁵⁶ Lásd. 4.2. alfejezet a vállalatcsoportok nem pénzügyi beszámolási kötelezettsége.

⁵⁷ A kiválasztás szempontjait az 1.2. alfejezetben a ismertettük.

10. TÁBLÁZAT A tartalomlemeléssel vizsgált dokumentumok

Sor- szám	Vizsgált jelentések			Feldolgozott oldalak száma			Használt standardok			Big4 könyvvizsgálta			ENSZ SDG		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1	Éves	Éves	Éves	55	62	64	nincs	nincs	nincs	nincs	igen	igen	nem	nem	nem
2	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	139	232	236	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	nem	igen	igen
3	Éves	Éves	Éves	30	23	30	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem
4	Éves	Éves	Éves	276	284	139	GRI, IIRC	GRI, IIRC	GRI, IIRC, SASB	igen	igen	igen	igen	igen	igen
5	Éves	Éves	Éves	62	78	37	nincs	nincs	nincs	nem	nem	nem	nem	nem	nem
6	Éves	Éves	Éves	25	25	29	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem
7	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	110	106	96	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	nem	nem	nem
8	Éves	Éves + Fennt.	Éves	5	85	92	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem
9	Éves + Fennt.	Éves	Éves	116	108	111	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	igen	igen	igen
10	Éves	Éves	Éves	38	34	36	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem
11	Éves	Éves	Éves	99	103	109	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem
12	Éves	Éves	Éves	67	82	128	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem
13	Fennt.	Fennt.	Fennt.	41	153	149	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	igen	igen	igen
14	Fennt.	Fennt.	Fennt.	107	145	201	GRI, CDP	GRI, CDP, TCFD	GRI, CDP, TCFD	nem	nem	nem	igen	igen	igen
15	Éves	Fennt.	Fennt.	167	23	21	nem	GRI	GRI	nem	igen	igen	nem	igen	igen
16	Fennt.	Fennt.	Fennt.	44	50	51	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	nem	nem	igen
17	Fennt.	Fennt.	Fennt.	190	166	174	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	igen	igen	igen
18	Éves	Éves	Éves	304	198	212	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	nem	igen	nem
19	Éves	Éves	Éves	175	138	145	GRI, IR	GRI, IR	GRI, IR	igen	igen	igen	igen	igen	igen
20	Fennt.	Fennt.	Éves	63	52	448	nem	TCFD	GRI, IR	nem	nem	igen	igen	igen	igen
21	Fennt.	Fennt.	Fennt.	79	90	176	nem	nem	nem	nem	nem	nem	igen	igen	igen
22	Fennt.	Éves	Éves	102	358	360	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	igen	igen	igen
23	Éves	Éves	Éves	34	32	32	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem
				2328	2627	3076									
				8031											

Forrás: Saját szerkesztés

4.4.1 Elméleti modell a reálszektor nem pénzügyi közzétételének vizsgálatára⁵⁸

Ezen kutatási egységünkben kísérletet teszünk néhány olyan vállalatspecifikus független változó meghatározására, melyek **magyarázzák a nem pénzügyi közzététel intenzitását** (Q_i). A fent bemutatott szakirodalom alapján azt feltételezzük, hogy a nagyobb vállalati mérettel rendelkező, nagyobb eszközigényű, magasabb jövedelmezőségű gazdálkodók hajlamosak jelentéseikben intenzívebben beszámolni nem pénzügyi kérdésekről. További dummy változókat is beemeltünk a modellbe, szintén a feldolgozott szakirodalom alapján.

A relatíve kis mintaméret csak korlátozott számú változó használatát teszi lehetővé, ezért a jelentéstétel intenzitásának⁵⁹ (Q_i) leírására kutatásunk során négy különböző változócsoporthat használtunk a méret (S_i), az eszközösszetétel (A_i), a jövedelmezőség (P_i) leírására, valamint jelentéstétel-specifikus dummykat (d_i) alkalmazunk minden egyes vizsgált vállalat esetében (1).

$$Q_i = \text{const.} + \beta_{1:2}S_i + \beta_{3:5}A_i + \beta_{6:8}P_i + \beta_{9:11}d_i + \varepsilon \quad (1)$$

A legjobban illeszkedő modellt kerestük meg **lóverseny (horse-race) megközelítést követve**⁶⁰: ahol a **hibatagok** (ε) megfelelnek a statisztikai követelményeknek (normális eloszlás, nincs autokorreláció), és ahol a legtöbb statisztikailag szignifikáns változócsoporthat található ($p < 0,1$).

Az alábbiakban bemutatjuk, hogy milyen változókkal írtuk le az egyes tulajdonságokat:

- a vállalati méretet (S_i) az alkalmazottak számával (no_i) és a mérlegfőösszeggel (BS_i) írtuk le: $S_i \in (no_i, BS_i)$ (Sierra-Garcia et al. 2018; Mion – Loza Adauí 2019);
- a vállalatok eszközösszetételét (A_i) a befektetett eszközök értékével (FA_i), az immateriális javak értékével (IA_i), illetve az immateriális javak értékének a befektetett eszközök értékéhez viszonyított arányával (ILA_i) írtuk le: $A_i \in (FA_i, IA_i, ILA_i)$ (Ortas et al. 2015);

⁵⁸ A 4.4.1.–4.4.5. *alfejezetek*, azaz a reálszektor nem pénzügyi közzétételének vizsgálata és a hozzá kapcsolódó regressziós modell alapja a könyv szerzőjének alábbi elsőszerzős publikációja: Lippai-Makra, E., Kovács Z. I. and Kiss, G. D., 2022. The non-financial reporting practices of Hungarian listed public interest entities considering the 2014/95/EU Directive. *Journal of Applied Accounting Research*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print.

⁵⁹ Közzététel mennyisége és minősége közti összefüggés, lásd. 3.3. *alfejezet*.

⁶⁰ A számításokat MATLAB 2020a szoftverrel végeztük el. A scriptet a 3. *melléklet* tartalmazza.

- a vállalatok jövedelmezőségét (P_i) a nettó árbevétel (NI_i), az üzemi (üzleti) eredmény értékével (OP_i), illetve az adózás előtti eredmény értékével (OPI) írtuk le: $P_i \in (NI_i, OP_i, PTP_i)$ (Dalal – Thaker 2019);
- a jelentéstétel-specifikus dummy változók (d_i) az alábbi kérdésekre terjednek ki: SI-index (dI_i) (Dumitru et al. 2017), környezeti érzékenység (dS_i) (Barbu et al. 2011; Dumitru et al. 2017), illetve Big4 könyvvizsgálat ($d4_i$) (Dumitru et al. 2017; Manes-Rossi et al. 2018): $d_i \in (dI_i, dS_i, d4_i)$.

A fentiek nyomán az alábbi intuíciókat fogalmazhatjuk meg a modellel kapcsolatban: a nagyobb méret hozzájárulhat az intenzívebb közléshez ($\beta_{1,2} > 0$), valamint a vállalatok eszközigénye⁶¹ intenzívebb közzétételt eredményezhet ($\beta_{3,5} > 0$). Azonban a jövedelmezőséggel kapcsolatban már nehezebb intuíciót meghatározni, hiszen a veszteséges működés növelheti a vállalkozások motivációját az intenzívebb információközlésre, hiszen céljuk lehet a befektetők és hitelezők meggyőzése a stabil működésről ($\beta_{6,8} \sim 0$). A dummy változók a vállalatspecifikus tényezők mintára gyakorolt hatásait testesítik meg, alkalmazásuk a hibatagok normális eloszlását támogatja.

A közzététel intenzitásának (Q_i) meghatározásához kvalitatív tartalomelemzést választottunk manuális kódolással, melynek segítségével számszerűsíteni tudtuk a vizsgált gazdálkodók nem pénzügyi közzétételét. Az alkalmazott tartalomelemzési módszertant Dumitru et al. (2017) munkájára alapoztuk. A kutatás időkeretét (2016–2018) úgy választottuk meg, hogy a szabályozás hatálybalépése előtti egy, és utána következő két üzleti évet vizsgáltuk abból a célból, hogy kimutathatók legyenek a szabályozás hatásai. Az empirikus kutatás megkezdésekor a 2018-as üzleti év beszámolóit és jelentéseit voltak elérhetőek, a 2019-es üzleti év beszámolóit addig még nem publikálták a gazdálkodók. Itt is szeretnénk kiemelni, hogy a tartalomelemzést mind a 23 vizsgált cégre elvégeztük, a többváltozós modellnél azonban csak a reálszektor csoportját vetjük számításba. A pénzügyi szektorra vonatkozó tartalomelemzés eredményeit a 4.4.7. fejezetben mutatjuk be.

4.4.2 Alapvető megközelítés

Miután meghatároztuk a vizsgálni kívánt vállalkozások körét, összegyűjtöttük és letöltöttük azok beszámolóit és kapcsolódó jelentéseit. A legtöbb esetben – a szabályozásnak megfelelően – a vállalkozások honlapján megtalálhatóak voltak a keresett dokumentumok. Amennyiben ezek mégsem voltak a honlapon elérhetőek, abban az esetben a kormányzati portálról töltöttük le⁶². Mivel az irányelv nem határozza meg

⁶¹ Mérése eszközösszetételi mutatóval történik a vizsgálat során.

⁶² <https://e-beszamolo.im.gov.hu/oldal/kezdolap>

kötelező jelleggel a nem pénzügyi információk közzétételi dokumentumát, kiterjesztettük a keresést a kiegészítő mellékletekre és az üzleti jelentésekre, valamint az elemzésbe bevontunk minden egyéb, adott üzleti évre vonatkozó nem pénzügyi jelentést – mint például a CSR-jelentés vagy fenntarthatósági jelentés –, továbbá vizsgáltunk minden olyan kapcsolódó nyilvános dokumentumot, melyre a gazdálkodó hivatkozott az éves beszámolójában. Ez összhangban áll Dumay és Cai (2014) által leírt általános megközelítéssel.

A reálszektor vizsgált jelentéseivel kapcsolatban az alábbi megállapításokat tesszük (11. táblázat):

- A vizsgált időszak alatt a gazdálkodók közzétételi formája számottevően nem változott.
- A vizsgált 8 gazdálkodó közül csak egy volt, aki változtatta a jelentéstétel formáját. 2017-ben különálló CSR-jelentést adtak ki, majd visszatértek az integrált formára.
- A használt nem pénzügyi közzétételi standardok tekintetében elmondható, hogy mindösszesen három vállalat használt nem pénzügyi közzétételi standardot, ám mindhárman használták a GRI-t.
- Egy entitás használt jelentésének elkészítéséhez több standardot is.
- Annak ellenére, hogy a legtöbben integrált jelentést készítenek, ennek technikai megvalósításánál csak egyikük jelölte meg ehhez kapcsolódó nem pénzügyi közzétételi standard használatát, méghozzá az IIRC-t.
- Csak egy olyan vállalat van, amely a különálló fenntarthatósági jelentését is könyvvizsgálattal támasztotta alá.
- A jelentések könyvvizsgálatával kapcsolatban elmondható, hogy a nyolc jelentéstevő közül hét Big4 céget bízott meg az éves jelentésük könyvvizsgálatával.
- A nyolc jelentéstevő közül csak kettő jelenített meg ENSZ Fenntartható Fejlesztési Célokot a jelentésében.
- A 2018-ban újonnan megjelenő nem pénzügyi közzétételi standard az SASB egy, az Amerikai Egyesült Államokban széles körben használt standard, amelyet csak néhány magyar vállalkozás alkalmaz nem pénzügyi közzététel során.

11. TÁBLÁZAT A redlszektorba sorolt gazdálkodók vizsgált dokumentumainak jellemzői

Sorszám	Vizsgált jelentések			Feldolgozott oldalak száma			Használt standardok			Big4 könyvvizsgálta			ENSZ SDG		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1	Éves	Éves	Éves	55	62	64	nincs	nincs	nincs	nincs	igen	igen	nem	nem	nem
2	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	139	232	236	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	igen	igen	igen
3	Éves	Éves	Éves	30	23	30	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem
4	Éves	Éves	Éves	276	284	139	GRI, IIRC	GRI, IIRC	GRI, IIRC, SASB	igen	igen	igen	igen	igen	igen
5	Éves	Éves	Éves	62	78	37	nincs	nincs	nincs	nem	nem	nem	nem	nem	nem
6	Éves	Éves	Éves	25	25	29	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem
7	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	110	106	96	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	nem	nem	nem
8	Éves	Éves + CSR	Éves	5	85	92	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem

Forrás: Saját szerkesztés

A kutatás következő lépéseként a tartalomelemzés kódolási szakasza következett. A 3. fejezetben bemutatott nemzetközi kutatások alapján kvalitatív tartalomelemzést választottunk a nem pénzügyi információk számszerűsítése érdekében. A jelentések tartalmának elemzése kapcsán úgy döntöttünk, hogy a dokumentumokat a szoftveres megoldások helyett tételes olvasással vizsgáljuk meg és manuálisan kódoljuk azokat. Ennek a módszernek az az előnye, hogy a közzétett információk kutatók általi értelmezése lehetőséget ad kontextus megítélésére, illetve az explicit tartalmak értelmezésére. Hátránya a munka időigényessége, hiszen kis számú vizsgált vállalkozás esetében is nagy mennyiségű írásos anyag feldolgozását igényli (10. táblázat)⁶³.

4.4.3 A vizsgálat körébe tartozó gazdálkodók tulajdonságai

A vizsgálni kívánt vállalkozások meghatározásának lépéseit a 4.2. fejezetben írtuk le. Az alábbiakban néhány, a többváltozós modell szempontjából fontos tulajdonságukat mutatjuk be (12. táblázat). Az adatokból látható, hogy a vizsgált vállalkozások nagy részének beszámolóit valamelyik Big4 cég könyvvizsgálja, valamint, hogy az integrált jelentések vannak többségben mindhárom vizsgált évben. A vizsgált vállalatok negyede működik környezeti szempontból érzékeny iparágban. Továbbá megállapítható, hogy a GRI-standardot használók aránya nem változott a vizsgált periódusban.

12. TÁBLÁZAT A vizsgált vállalkozások összetétele

2016	Szám	Százalék
Vizsgált vállalkozások száma	8	100%
Környezeti szempontból érzékeny iparágban működik	2	25%
Big4 által könyvvizsgált vállalkozások	7	88%
GRI-standardot használó vállalkozások	3	38%
Részvényeit témaspecifikus indexbe bevélogatták	2	25%
Integrált beszámolót készít	6	75%
Különálló nem pénzügyi jelentést publikált	2	25%

2017	Szám	Százalék
Vizsgált vállalkozások száma	8	100%
Környezeti szempontból érzékeny iparágban működik	2	25%
Big4 által könyvvizsgált vállalkozások	7	88%
GRI-standardot használó vállalkozások	3	38%
Részvényeit témaspecifikus indexbe bevélogatták	2	25%
Integrált beszámolót készít	5	63%
Különálló nem pénzügyi jelentést publikált	3	38%

⁶³ Manuális kontra szoftveres kódolás, lásd. még 3.4. alfejezet.

2018	Szám	Százalék
Vizsgált vállalkozások száma	8	100%
Környezeti szempontból érzékeny iparágban működik	2	25%
Big4 által könyvvizsgált vállalkozások	7	88%
GRI-standardot használó vállalkozások	3	38%
Részvényeit témaspecifikus indexbe bevélogatták	2	25%
Integrált beszámolót készít	7	88%
Különálló nem pénzügyi jelentést publikált	1	13%

Forrás: Saját szerkesztés

4.4.4 A kódolás menete

A szakirodalom vizsgálata során több olyan kutatást találtunk, melyek a vállalkozások beszámolási gyakorlatát a 20014/95/EU irányelvhez viszonyítva vizsgálták, melyeket a 3. fejezetben ismertettünk. **A magyar nem pénzügyi beszámolási gyakorlat vizsgálatához a Dumitru et al. (2017) által kidolgozott módszertant választottuk.** Ennek okai az alábbiak. Egyrészt a tartalomelemzés során egy olyan átfogó tétellistát alkalmaztak, amelynek elemei megfeleltethetők az Európai Unió által kiadott módszertani útmutatóban⁶⁴ foglaltaknak⁶⁵. Másrészt kelet-közép-európai országokat vizsgáltak, így alapot adhatnak a magyar eredményekkel való összehasonlításra. Harmadrészt a tétellistához olyan súlyozási módszertant alkalmaztak, amely lehetőséget ad arra, hogy az eredmények ne csupán a közzététel nagyságát, hanem minőségét is tükrözzék⁶⁶.

A szerzők egy 20, nem pénzügyi tételt felölelő listát készítettek, amelyben négy kategóriát alakítottak ki (13. táblázat), majd a jelentésekben keresték meg a tételhez köthető, megfelelő információkat. A pontozási rendszert úgy alakították ki, hogy tükrözze a közzététel típusát is: 0 – az adott tétellel kapcsolatban nincs közzététel; 1 – az adott tételt szövegesen mutatják be; 2 – az adott tételt kulcsindikátorral, vagy más számszaki adattal támasztják alá; 3 (2+1) – az adott tételhez szöveges leírást és számszaki adatot is bemutatnak. Következésképpen a jelentésekre adható maximális pontszám 60 (20×3), valamint a magasabb pontszámok magasabb közzétételi intenzitást jelentenek.

⁶⁴ Lásd 2.3.2. alfejezet.

⁶⁵ Ennek fontossága és hatása a kutatás objektivitásának biztosítására lásd. 3.4. alfejezetet.

⁶⁶ Közzététel mennyisége és minősége közti összefüggés, lásd. 3.3. alfejezetet.

13. TÁBLÁZAT *Nem pénzügyi tételek az empirikus vizsgálathoz*

I. Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok
1. Üzleti modell – rövid leírás
2. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartása, korrupció és megvesztegetésellenes politikák
3. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartásához, korrupcióhoz és megvesztegetéshez kapcsolódó fő kockázati tényezők
4. Nem pénzügyi KPI-k
II. Környezeti ügyek/tényezők
1. Környezetre gyakorolt hatások
2. Egészségre és biztonságra gyakorolt hatások
3. Megújuló energia használata
4. Nem megújuló energia használata
5. Üvegházhatásúgáz-kibocsátás
6. Vízkivét
7. Légszennyezés
III. Társadalmi és munkavállalói ügyek
1. Nemek közti egyenlőségért tett intézkedések
2. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) alapvető egyezményeinek végrehajtása
3. Munkakörülmények
4. A munkavállalók információhoz és konzultációhoz való jogának tiszteletben tartása
5. Szakszervezethez kapcsolódó jogok tiszteletben tartása
6. Munkahelyi biztonság és egészség
7. Párbeszéd a helyi közösségekkel
8. A helyi közösségek fejlődése és védelme érdekében tett intézkedések
IV. Etikai ügyek
1. Emberi jogok megsértésének megelőzése, a korrupció és megvesztegetés elleni küzdelemhez szükséges eszközök

Forrás: Dumitru et al. (2017)

Dumitru et al. (2017) nyomán **négy indexet** számoltunk ki minden vizsgált vállalatra, mindhárom vizsgált üzleti évre vonatkozóan, a kategóriákhoz hozzárendelt tételek és a kategóriánkénti maximálisan elérhető pontszám alapján. Az indexeket az alábbiak szerint állítottuk elő:

$$I_1 = \left(\frac{P_1}{12}\right) * 100 ; I_2 = \left(\frac{P_2}{21}\right) * 100 ; I_3 = \left(\frac{P_3}{24}\right) * 100 ; I_4 = \left(\frac{P_4}{3}\right) * 100,$$

ahol P az adott kategóriákba tartozó tételekhez rendelt pontok száma.

A teljes nem pénzügyi közzétételi intenzitás értékeléséhez kiszámítottuk a következő kombinált indexet is:

$$I_{combined} = \frac{(I_1 + I_2 + I_3 + I_4)}{4}.$$

Mivel az áttanulmányozott szakirodalom körében más módszereket is találtunk a közzétételi intenzitás mérésére, azon belül is az információk bemutatási formáinak figyelembevételére, ezért a közzétételi intenzitás mérésére alkalmaztunk egy alternatív pontozási rendszert is. A cél az volt, hogy megvizsgáljuk, hogyan hat a kapott eredményekre, ha alternatív súlyozást használunk.

Li, Pike és Haniffa (2008) alapján is kiszámoltuk a pontszámokat az elvégzett kódoláskor, úgy, hogy a tételek közzétételének formáját vizsgálva nemcsak a szöveges és számszaki formát vettük figyelembe, hanem a grafikus interpretációkat is (beleértve a grafikonokat, megértést segítő ábrákat, de nem figyelembe véve az illusztratív fotókat, képeket). Ennek hatására a pontozás (amelyet $I_{combined,mod}$ megnevezéssel jelöltünk) az alábbiak szerint módosult: 0 – az adott tétellel kapcsolatban nincs közzététel; 1 – az adott tételt szövegesen mutatják be; 1 – az adott tételt kulcsindikátorral, vagy más számszaki adattal támasztják alá; 1 – az adott tétel bemutatáshoz grafikus ábrázolást használnak. A maximális pontszám ezek alapján szintén tételenként 3 pont és jelentésenként 60 pont ebben az alternatív pontozási módszerben is. A maximálisan elért 60 pont tehát azt jelentené, hogy a gazdálkodó mind a 20 vizsgált tételről közzétett szöveges, számszaki és grafikus elemet is.

4.4.5 A reálszektor közzétételi intenzitásának vizsgálata

Miután meghatároztuk a vizsgált gazdálkodók közzétételi intenzitásának eredményeit (14. táblázat), ugyanabba a négy közzétételi szint szerinti kategóriába soroltuk, mint amit Dumitru et al. (2017) meghatároztak: 0 – nincs nem pénzügyi közzététel; 1–30% – alacsony közzétételi szint; 31–70% – közepes közzétételi szint; 70–100% – magas közzétételi szint. A Kombinált Index növekedése alapján arra a következtetésre jutunk, hogy az irányelv mérsékelten, de hatással van a vizsgált vállalatok nem pénzügyi beszámolási gyakorlatára. A reálszektor átlagos Kombinált Indexe alacsony kategóriából közepes kategóriába került. A korábban már tárgyalt⁶⁷ irányelv előtti magyar számviteli szabályozás hatása is látható: a gazdálkodók a többi kategóriához képest több környezeti információt szolgáltatnak a jelentésekben az irányelv hatálybalépése előtt, és bár kisebb mértékű az előny, de megmarad a hatálybalépés utáni két évben is. Habár a társadalmi és munkavállalói ügyekkel kapcsolatos közzététel mutatja a legnagyobb növekedést az elmúlt három évben, ennek ellenére ez a kategória továbbra is csupán a közepes közzétételi szintbe sorolható.

⁶⁷ 2.3.4. alfejezet

14. TÁBLÁZAT A reál szektorba sorolt gazdálkodók nem pénzügyi közzétételének intenzitása

Index 2016	1	2	3	4	5	6	7	8	Átlag	Max	Min	Szórás
11. Üzleti m.	25	66,67	8,33	66,67	0	8,33	75	0	31,25	75	0	30,54766
12. Körny. ü.	14,29	100	4,76	100	0	19,05	100	0	42,26	100	0	45,14009
13. Társ. ü.	4,17	54,17	8,33	87,5	0	8,33	45,83	0	26,04	87,5	0	30,45873
14. Etikai ü.	0	33,33	0	100	0	0	0	0	16,67	100	0	33,33333
Kombinált I.	10,86	63,54	5,36	88,54	0	8,93	55,21	0	29,06	88,54	0	32,39981
Kategória	alacsony	közepes	alacsony	magas	nincs	alacsony	közepes	nincs	alacsony			
Index 2017	1	2	3	4	5	6	7	8	Átlag	Max	Min	Szórás
11. Üzleti m.	16,67	66,67	16,67	66,67	33,33	8,33	50	16,67	34,38	66,67	8,33	22,21951
12. Körny. ü.	14,29	100	19,05	100	0	23,81	100	28,57	48,21	100	0	40,85519
13. Társ. ü.	4,17	54,17	25	87,5	16,67	4,17	45,83	16,67	31,77	87,5	4,17	26,99806
14. Etikai ü.	0	33,33	0	100	0	0	0	0	16,67	100	0	33,33333
Kombinált I.	8,78	63,54	15,18	88,54	12,5	9,08	48,96	15,48	32,76	88,54	8,78	28,45108
Kategória	alacsony	közepes	alacsony	magas	alacsony	alacsony	közepes	alacsony	közepes			
Index 2018	1	2	3	4	5	6	7	8	Átlag	Max	Min	Szórás
11. Üzleti m.	16,67	66,67	16,67	66,67	50	8,33	33,33	16,67	34,38	66,67	8,33	22,21951
12. Körny. ü.	14,29	100	19,05	100	14,29	23,81	33,33	19,05	40,48	100	14,29	34,83033
13. Társ. ü.	4,17	58,33	25	87,5	16,67	4,17	79,17	16,67	36,46	87,5	4,17	31,44039
14. Etikai ü.	0	33,33	0	100	0	0	33,33	0	20,83	100	0	33,07189
Kombinált I.	8,78	64,58	15,18	88,54	20,24	9,08	44,79	13,1	33,04	88,54	8,78	27,96649
Kategória	alacsony	közepes	alacsony	magas	alacsony	alacsony	közepes	alacsony	közepes			

Forrás: Lippai-Makra et al. (2022) p. 8 alapján saját szerkesztés

A gazdálkodók közzétételi pontszámának szórása a vizsgált időszakban csökkent, ami azt mutatja, hogy a beszámolási gyakorlat homogénebb lett. A legmagasabb értékkel rendelkező kategória mindhárom vizsgált évben a környezeti ügyek/tényezők (II.) kategóriája, 40–48 körüli átlag értékekkel. Ez az eredmény különbözik attól, mint amit Dumitru et al. (2017) megállapítottak. Kutatásukban az Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok (I.) kategóriája kapta a legmagasabb átlagos közzétételi pontszámot mind a lengyel, mind a román minta esetében. Ennek magyarázata az a szabályozásnál már korábban kifejtett tény, hogy a magyar számviteli törvény már az irányelv hatálybalépése előtt is előírta a cégeknek, hogy tegyenek közzé egyes környezeti információkat⁶⁸. A legalacsonyabb értékekkel bíró kategória az etikai ügyek (IV.), ami összhangban van a lengyel és román eredményekkel (Dumitru et al. 2017). A magyarországi gazdálkodók közül sokan még a 2017–2018-as üzleti évben sem hoztak nyilvánosságra információkat az etikai ügyekről, annak ellenére, hogy ezt a szabályozás előírja. A másik két kategória [Üzleti (I.) és Társadalmi (III.) ügyek/tényezők] továbbra is közepes szinten marad, 31–34 és 26–36 értékek körül. A vizsgált időszakban a Társadalmi (III.) ügyek/tényezők kategóriája mutatja a legnagyobb (10% feletti) növekedést.

Az egyes gazdálkodók jelentéstételi gyakorlatát vizsgálva azt láthatjuk, hogy közülük kettő nem adott ki semmilyen információt a környezeti, társadalmi és etikai kérdésekről az irányelv hatálybalépése előtt, az új szabályozás hatására azonban megkezdtek a nem pénzügyi információk közzétételét. Az alacsony közzétételi szintű csoport három tagjának egyike jelentős növekedést (5,36-ról 15,18-ra) mutatott, míg a másik kettő gyakorlatilag ugyanazon a szinten, ugyanabban a kategóriában maradt. A közepes és magas közzétételi kategóriák tagjai szintén hasonló szinten maradtak a vizsgált periódusban, egyedül egy gazdálkodó esetében történt csökkenés. Ez utóbbi kategóriába tartozó vállalkozások beszámolási gyakorlata azért nem változott jelentősen az irányelv hatálybalépésével, mert ezek már korábban is tettek közzé önkéntesen nem pénzügyi információkat. **Ezekre a gazdálkodókra inkább az önkéntes ösztönzők hatottak, mint például az érintettek információigénye.** Ez az eredmény összhangban van az interjúk kutatás alapján vártakkal, valamint a nemzetközi szakirodalomban leírtakkal (Dumitru et al. 2017; Matuszak – Rózańska 2021).

Megvizsgáltuk a tartalomlemezésben szereplő 20 tételre vonatkozó közzétételek számát is, abból a célból, hogy lássuk, melyikről jelentett a legtöbb, és melyikről a legkevesebb vállalkozás. Vagyis az érintettek mely tételekről kaphatják a legtöbb, és melyekről a legkevesebb információt a vállalkozásoktól. Ezeket az eredményeket az 1. mellékletben mutatjuk be. **A négy leggyakrabban közzétett elem változatlan marad 2016 és 2018 között** (II/1. környezeti hatás; I/1. üzleti modell – rövid leírás; II/5. ÜHG-kibocsátás; III/8. a helyi közösségek védelme és fejlődése érdekében tett intézkedések). Az 5. és 6. helyet illetően azonban már történt változás. 2016-ban négy környezeti tényező állt az 5. helyen egyenlő pontszámmal. Ezzel szemben 2017-ben és 2018-ban is két társadalmi tényező került ezek-

⁶⁸ 2.3.4. alfejezet

re a helyekre (III/3. munkakörülmények; és III/6. egészségvédelem és a biztonság). A **legalacsonyabb pontszámú tételek** a három év során változnak, de kettő továbbra is a négy legkevésbé közölt információnak számított [IV/1. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) alapvető egyezményeinek végrehajtása, valamint a IV/1. Emberi jogok megsértésének megelőzése, a korrupció és megvesztegetés elleni küzdelemhez szükséges eszközök]. Látható, hogy a szabályozás hatására leginkább a „középmezőnyben” történt átrendeződés. A **III. Társadalmi és munkavállalói ügyek témájához kötődő tételek kapcsán nőtt a közzétételi intenzitás, azonban a IV. Etikai ügyek területén nem tudott érdemi változást hozni a szabályozás, továbbra is a legkisebb közzétételi intenzitást mutató téma.**

4.4.6 A regressziós modell bemutatása a reálszektor vizsgálatá kapcsán

Célváltozónk a közzététel intenzitása (Q_i), amelyet Dumitru et al. (2017) alapján előállított, illetve Li, Pike és Haniffa (2008) alapján előállított kombinált index szerint mérünk. A tartalomelemzésből kapott pontszámok alapján kísérletet tettünk arra, hogy ok-okozati összefüggést keressünk a közzétételre adott pontszámok [közzététel intenzitása (Q_i)], mint függő változó, és a következő független változók között:

- (1) A vállalati méretet (S_i) az alkalmazottak számával (no_i) és a mérlegfőösszeggel (BS_i) írtuk le: $S_i \in (no_i, BS_i)$ (Sierra-Garcia et al. 2018; Mion – Loza Adauí 2019).
- (2) A vállalatok eszközösszetételét (A_i) a befektetett eszközök értékével (FA_i), az immateriális javak értékével (IA_i) illetve az immateriális javak értékének a befektetett eszközök értékéhez viszonyított arányával (ILA_i) írtuk le: $A_i \in (FA_i, IA_i, ILA_i)$; (Ortas et al. 2015).
- (3) A vállalatok jövedelmezőségét (P_i) a nettó árbevétel (NI_i), az üzemi (üzleti) eredmény értékével (OP_i), illetve az adózás előtti eredmény értékével (PTP_i) írtuk le: $P_i \in (NI_i, OP_i, PTP_i)$; (Dalal – Thaker 2019).

A jelentéstétel-specifikus dummy változók az alábbiak:

- (4) *SI Index* (dI_i): Fenntarthatósági Index: 1 értéket adtunk, abban az esetben, ha a vállalat részvényeit beválogatták valamelyik témaspecifikus tőzsdeindexbe, mint például a *DJSI*, egyéb esetben 0 értéket (Dumitru et al. 2017).
- (5) *Érzékenység* (dS_i): 1 értéket adtunk abban az esetben, ha a vállalat környezeti szempontból érzékeny iparágban végzi tevékenységét, egyéb esetben 0 értéket (Barbu et al. 2011; Dumitru et al. 2017).
- (6) *Big4 könyvvizsgálat* ($d4_i$): 1 értéket adtunk abban az esetben, ha a vállalat beszámolójának könyvvizsgálatát úgynevezett Big4 cég végezte el, egyéb esetben 0 értéket (Dumitru et al. 2017).

Egy regresszió bemeneti adatainak hasonló skálázottsággal érdemes rendelkeznie, amelyet legegyszerűbben logaritmizálással lehet elérni. Az adatbázisban talál-

ható negatív előjelű adatok azonban ezt nem teszik lehetővé, így Z-score-ral standardizáltuk a éves változó-vektorokat (2)

$$ZV_{i,t} = \frac{v_{i,t} - E(v_{i,t})}{\sigma(v_{i,t})} \quad (2)$$

A hagyományos lineáris regresszió feltételezi, hogy a változók egy lineáris felületre illeszthetők és a paraméterek ez alapján válnak becsülhetővé. A legkisebb négyzetek módszere (2) az alábbi $\min_{\mu \in \mathbb{R}} \sum_{i=1}^n (y_i - \mu)^2$ modellt takarja minden véletlen y változóra, amelynek a feltétlen sokaság átlaga μ :

$$y = \text{const.} + \beta_1 x_1 + \dots + \beta_n x_n + \varepsilon \quad (3)$$

ahol a regresszió torzítatlanságához elvárjuk, hogy a (ε) hibatagja nem autokorrelált (a Dubrin–Watson-statisztika 1,8 és 2,2 közé esik) és normális az eloszlásuk (Jarque-Bera teszt p-értéke > 0.1)⁶⁹.

Greene (2003) nyomán megállapíthatjuk, hogy az egyéb, alternatív, nem torzított modellekhez képest a Gauss-Markov elmélet szerint a legkisebb négyzetek becslőfüggvénye rendelkezik a legalacsonyabb varianciával. Amennyiben azonban valamely ($X \in (x_p, \dots, x_n)$) magyarázó változók halmaza tökéletesen korrelált, ez a variancia végtelen lehet. Még csekélyebb együttmozgások mellett is előfordulhat azonban, hogy az adatok kisebb változásai is magas standard hibával társuló komoly hatást gyakorolnak a paraméterbecslésekre, vagy csupán az intuícióval ellentétes előjelű értékeket vesznek fel. A multikollinearitás e torzítása elsősorban kisméretű adatbázisoknál jelenik meg. A nagyobb információigény azonban nem feltétlenül társul nagyobb adatigénnyel, ehelyett inkább azon változók elhagyása lehet szükséges, amelyek hozzájárulnak a fenti torzítás megjelenéséhez. Ebben segít a Ridge-becslés, amely a legkisebb négyzetek módszere esetében használt $\hat{\beta}_{ls} = (X' X)^{-1} X' y$ paraméterbecslés helyett egy D diagonális mátrix segítségével biztosít egy minden esetben alacsonyabb kovariancia mátrixú becslést⁷⁰: $\hat{\beta}_r = (X' X + kD)^{-1} X' y$.

Az elméleti modellt Ridge-regresszióval teszteltük (15. táblázat), mindegyik modelleszoportot vizsgáltuk, és az eredményeinket a fent említett lóverseny-stratégián keresztül határoztuk meg. Ebben a részben a legrepresentatívabb modellek eredményeit tárgyaljuk, de a 2. melléklet bemutatja az OLS-regresszió hasonló eredményeit, ezzel is alátámasztva eredményeink robusztusságát. Bár az OLS-regresszió több szignifikáns eredményt hozott, azonban lehetséges, hogy az eredményekre torzítóan hatottak az alacsony mintanagyságból fakadó anomáliák – tekintettel arra, hogy minden koefficiens nagynek és intuícióval ellentétes előjelűnek bizonyult.

⁶⁹ A számításokat a MATLAB szoftver 2020a verziójának segítségével végeztük el. A scriptet a 3. melléklet tartalmazza.

⁷⁰ Ahol $1 > k > 0$; lásd. 3. melléklet.

15. TÁBLÁZAT A Ridge-regresszió eredményei

	2016			2017			2018					
	L_comb coeff.	I comb-mod coeff.	L_comb coeff.	I comb-mod coeff.	L_comb coeff.	I comb-mod coeff.	L_comb coeff.	I comb-mod coeff.				
const.	p -0,0746	p -0,0723	p 0,2521	p 0,0578	p 0,0496	p 0,118	p 0,3613	p 0,0401				
méret	No											
	BS	0,0317	0,1546	1,688	0,0013	1,0874	0,3286	0,3762	-0,675	0,2533		
	FA											
eszköz- igény	IA	0,6379	0,0004	0,6278	0,346	0,4871	0,6635	0,0133	1,2647	0,0042		
	ILA											
	NI						0,4336	0,2735	1,4155	0,0649		
jövedelme- zőség	OP											
	PTP	1,4928	0,008	0,3867	-0,9267	0,0066	-0,4289	0,1471				
	Index											
	Sens.	0,1992	0,0483	0,1949	0,1287	0,0235	-0,1325	0,1299	-0,451	0,2592	-1,4474	0,0298
dummy	BIG4											
	DW	2,1946		1,9907	2,0894		2,1711		2,2443		2,0457	
	R2	0,998		0,9951	0,9993		0,9978		0,992		0,9923	
diag.	normal		0,5		0,5			0,5		0,1267		0,1742

Forrás: Lippai-Makra et al. (2022) p. 10 alapján saját szerkesztés

Az $I_{combined}$ során alkalmazott megközelítés hasznosabbnak bizonyult a magas beszámolási szinttel rendelkezők főbb jellemzőinek leírására az első két évben, míg az $I_{combined,mod}$ során alkalmazott megközelítés a 2018-as adatok esetén nyújtott jobb eredményeket. Mindez azt jelzi, hogy a kódolás során használt, a közzététel formáját figyelembe vevő súlyozás olyan tényező, amely befolyásolja a statisztikai módszerek alkalmazhatóságát. A módszertant bemutató résznél⁷¹ már hangsúlyoztuk, hogy még nem alakult ki szakmai konszenzus ebben a kérdésben.

A részletekre összpontosítva elmondható, hogy a vállalati méret feltételezhetően kulcsfontosságú változó a közzététel intenzitásának meghatározásában, de 2016-ban intuícióval ellentétes eredményt szült, illetve 2018-ban már nem volt szignifikáns hatása. Ez azt jelenti, hogy az irányelv hatálybalépését követően a vállalati méret már nem magyarázza a közzétételi intenzitást.

Mindazonáltal az olyan kulcsfontosságú eszközök, az immateriális javak, amelyek hozzájárulhatnak a vállalat hozzáadott értékéhez, mindig pozitív szignifikáns hatást mutattak, függetlenül a szabályozás bevezetésétől. Az eszközösszetételt leíró mutatókból modellünk minden esetben az immateriális javak könyv szerinti értékét választotta ki, amely összhangban van korábbi kutatási eredményeinkkel (Lippai-Makra et al. 2019). Mindez azt jelenti, hogy az immateriális javakra érdemes kitüntetett figyelmet fordítani a vállalkozások nem pénzügyi közzétételének vizsgálatakor. A pontos ok-okozati összefüggések feltárására azonban további vizsgálatokra lenne szükség.

A jövedelmezőség nem rendelkezett stabil előjellel, azonban a legnagyobb koeficienssel bíró változóként jelent meg. Mindezt az üzleti évek ciklikusságának egyfajta sajátos következményeként értelmezhetjük, amelynek tisztázására egy hosszabb idősort feltáró vizsgálatra lenne szükségünk.

A környezeti szempontból érzékeny iparágban való működés vagy a fenntarthatósági témaspecifikus részvényindexben való szereplés megfelelőnek bizonyult a vállalatspecifikus hatások kezelésében, de a minta nagysága nem teszi lehetővé számunkra, hogy további következtéseket vonjunk le, mivel ezeket a dummy változókat csak nem autokorrelált és normál eloszlású hibtagok elérésére használtuk.

⁷¹ 3.3. és 3.4. alfejezet

4.4.7 A pénzügyi szektor közzétételi gyakorlata

A pénzügyi szektorba sorolt vállalkozások⁷² közzétételét is a már bemutatott tartalomelemzési módszertannal vizsgáltuk. A pénzügyi szektor szereplőit az alábbiak szerint csoportosítottuk:

- magyar bankok: 4 entitás
- külföldi bankok (külföldi anyavállalattal rendelkező, Magyarországon működő bank): 7 entitás
- külföldi biztosítók (külföldi anyavállalattal rendelkező, Magyarországon működő biztosító): 4 entitás

A pénzügyi szektorba sorolt vállalkozások vizsgált jelentései (16. táblázat) kapcsán elmondható, hogy:

- Az üzleti jelentést minden szereplő közzétette a pénzügyi beszámoló részeként vagy mellékleteként.
- A magyar bankok közül csak egy adott ki (mind a 3 vizsgált évre) különálló, fenntarthatósági jelentést, amelyben a GRI-standardot használta, valamint bemutatta az ENSZ SDG-khez való kapcsolódását. Különálló jelentését is könyvvizsgálattal támasztotta alá.
- Mind a négy magyar bank beszámolóit Big4 cég auditálta. A külföldi bankok és biztosítók köréről ugyanez már nem mondható el.
- A külföldi bankok körében a GRI standard használata a legelterjedtebb, a 7 külföldi bank közül csak 2 használta a GRI-n felül egyéb standardokat is.
- A külföldi biztosítóknak csak a fele használta a jelentése összeállításakor. Az egyik alany mind a 3 vizsgált évben a GRI-t használta. A másik alany minden évben más formában, más standard szerint állította össze jelentését.

---

⁷² A 4.2. alfejezetben részletesen bemutattuk, hogy milyen módon azonosítottuk a nem pénzügyi közzétételre kötelezetteket. Megállapítottuk, hogy nincs olyan magyar biztosító, amely a szabályozás hatálya alá esne a vizsgált időszakban.

16. TÁBLÁZAT A pénzügyi szektorba sorolt gazdálkodók vizsgált dokumentumainak jellemzői

Sorszám	Vizsgált jelentések			Feldolgozott oldalak száma			Használt standardok			Big4 könyvvizsgálta			ENSZ SDG		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
9	Éves +Fennt.	Éves +Fennt.	Éves +Fennt.	116	108	111	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	igen	igen	igen
	Éves	Éves	Éves	38	34	36	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem
	Éves	Éves	Éves	99	103	109	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem
	Éves	Éves	Éves	67	82	128	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem
13	Fennt.	Fennt.	Fennt.	41	153	149	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	igen	igen	igen
	Fennt.	Fennt.	Fennt.	107	145	201	GRI, CDP	GRI, CDP, TCFD	GRI, CDP, TCFD	nem	nem	nem	igen	igen	igen
	Éves	Fennt.	Fennt.	167	23	21	nem	GRI	GRI	nem	igen	igen	nem	igen	igen
	Fennt.	Fennt.	Fennt.	44	50	51	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	nem	nem	igen
17	Fennt.	Fennt.	Fennt.	190	166	174	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	igen	igen	igen
	Éves	Éves	Éves	304	198	212	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	nem	igen	nem
	Éves	Éves	Éves	175	138	145	GRI, IR	GRI, IR	GRI, IR	igen	igen	igen	igen	igen	igen
	Fennt.	Fennt.	Éves	63	52	448	nem	TCFD	GRI, IR	nem	nem	igen	igen	igen	igen
21	Fennt.	Fennt.	Fennt.	79	90	176	nem	nem	nem	nem	nem	nem	igen	igen	igen
	Fennt.	Éves	Éves	102	358	360	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	igen	igen	igen
23	Éves	Éves	Éves	34	32	32	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem

Forrás: Saját szerkesztés

A vizsgált bankok jellemzőivel kapcsolatban megállapítható (17. táblázat), hogy a Big4 által végzett könyvvizsgálat, a GRI-standard használata, valamint az integrált beszámolás alkalmazása is növekvő trendet mutat. Ezek az eredmények összhangban vannak a nemzetközi szakirodalomban feltártakkal. Az iparág környezeti szempontból nem sorolható az érzékeny iparágak közé.

17. TÁBLÁZAT A pénzügyi szektorba sorolt vizsgált szervezetek jellemzői

	2016		2017		2018	
	Szám	Százalék	Szám	Százalék	Szám	Százalék
Vizsgált vállalkozások száma	15	100%	15	100%	15	100%
Környezeti szempontból érzékeny iparágban működik	0	0%	0	0%	0	0%
Big4 által könyvvizsgált vállalkozások	6	40%	7	47%	8	53%
GRI-standardot használó vállalkozások	8	53%	9	60%	10	66%
Integrált beszámolót készítők	7	46%	8	53%	9	60%
Különálló nem pénzügyi jelentést publikálók	8	53%	7	46%	6	40%

Forrás: Saját szerkesztés

A magyar bankok nem pénzügyi közzétételi intenzitását vizsgálva az alábbi megállapításokat tesszük (18. táblázat):

- A 9. sorszámú bank a teljes vizsgált időszakban magas közzétételi intenzitást mutatott. Az irányelv előírásainak már annak hatálybalépése előtt is megfelelt. A szabályozás megjelenése nem befolyásolta a nem pénzügyi közzétételét.
- A 10. sorszámú bank egyik évben sem tett közzé környezeti, társadalmi, illetve etikai információt, annak ellenére sem, hogy 2017-ben és 2018-ban a szabályozás már kötelezte erre.
- A 11. sorszámú bank nem pénzügyi közzétételi intenzitása folyamatosan nőtt a vizsgált periódusban, ennek ellenére a közepes intenzitási kategóriában maradt. Nagyobb mértékű változást a 2018-as eredményei mutatnak. Ebben az évben már nemcsak az üzleti modellel és a társadalmi tényezőkkel kapcsolatosan közölt információkat, hanem megjelentek a környezeti ügyek és az etikai tényezők is. Továbbá a 2018-as üzleti jelentésén belül nevesíti is az egyik bekezdést nem pénzügyi jelentésként, valamint a szövegezésben megjelennek a számviteli törvény vonatkozó paragrafusának kifejezései is. Ennél a szereplőnél tehát egyértelmű a szabályozás hatása, azonban ez csak a hatálybalépést követő 2. évben mutatkozik meg egyértelműen.
- A 12. sorszámú bank nem pénzügyi közzétételi intenzitása folyamatosan nőtt a vizsgált periódusban. A nem jelentő kategóriából először az alacsony, a következő

évben pedig a közepes közzétételi intenzitású csoportba sorolható. Ennél a szereplőnél is egyértelműen tetten érhető a szabályozás hatása, az előző szereplővel szemben már a szabályozás hatálybalépésének évétől. Mind a négy vizsgált kategóriával kapcsolatban megkezdte az információk közzétételét.

A szereplők összesített eredményével kapcsolatban az alábbi megállapításokat tesszük. **A magyar bankok közzétételi intenzitása alacsony kategóriából 2018-ra a közepes kategóriába került, hasonlóan a reálszektor eredményeihez.** A vizsgált időszak alatt a legnagyobb növekedést az etikai ügyek kategóriája mutatott, bár továbbra is itt a legmagasabb a szórás. Az első két évben a legalacsonyabb átlagos indexszel a környezeti tényezők kategóriája rendelkezett, az utolsó évben azonban minimálisan felülmúlta a társadalmi tényezők kategóriáját. A kapott eredmények szektorspecifikusak, hiszen a bankok környezeti terhelése a tevékenységükből adódóan kevésbé hangsúlyos a reálszektorhoz képest, azonban esetükben az etikai ügyek (korrupció, pénzmosás elleni küzdelem) értelemszerűen hangsúlyosabbak. **Ezen szektorspecifikus eredmények alátámasztják a két szektor elkülönült vizsgálatának létjogosultságát.** A kapott eredményeket megvizsgálva továbbá elmondható, hogy a Kombinált Index szórása csökkent a vizsgált periódusban, hasonlóan a reálszekternél látottakhoz.

18. TÁBLÁZAT A magyar bankok közzétételi intenzitása

Index 2016	9	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
11. Üzleti m.	100,00	0,00	8,33	0,00	27,08	100,00	0,00	42,24
12. Körny. ü.	71,43	0,00	0,00	0,00	17,86	71,43	0,00	30,93
13. Társ. ü.	70,83	0,00	12,50	0,00	20,83	70,83	0,00	29,32
14. Etikai ü.	100,00	0,00	0,00	0,00	25,00	100,00	0,00	43,30
Kombinált I.	85,57	0,00	5,21	0,00	22,69	85,57	0,00	36,36
Kategória	magas	nincs	alacsony	nincs	alacsony			
Index 2017	9	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
11. Üzleti m.	100,00	0,00	8,33	25,00	33,33	100,00	0,00	39,53
12. Körny. ü.	71,43	0,00	0,00	4,76	19,05	71,43	0,00	30,30
13. Társ. ü.	70,83	0,00	16,67	29,17	29,17	70,83	0,00	26,19
14. Etikai ü.	100,00	0,00	0,00	33,33	33,33	100,00	0,00	40,82
Kombinált I.	85,57	0,00	6,25	23,07	28,72	85,57	0,00	33,89
Kategória	magas	nincs	alacsony	alacsony	alacsony			
Index 2018	9	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
11. Üzleti m.	100,00	0,00	16,67	41,67	39,58	100,00	0,00	37,90
12. Körny. ü.	71,43	0,00	42,86	4,76	29,76	71,43	0,00	29,23
13. Társ. ü.	70,83	0,00	16,67	29,17	29,17	70,83	0,00	26,19
14. Etikai ü.	100,00	0,00	33,33	100,00	58,33	100,00	0,00	43,30
Kombinált I.	85,57	0,00	27,38	43,90	39,21	85,57	0,00	31,02
Kategória	magas	nincs	alacsony	közepes	közepes			

Forrás: Saját szerkesztés

Ha a magyar bankok adatait összevetjük a külföldi bankok adataival (18. táblázat; 19. táblázat), akkor a legszembetűnőbb különbség az, hogy a külföldiek közül egy olyan alany sem volt, amely nem tett közzé nem pénzügyi információkat a vizsgált időszakban, még a szabályozás bevezetését megelőzően sem. A 7 entitásból csupán 2 közzétételi intenzitása esett alacsony kategóriába 2016-ban, azonban a következő két évben már a közepes közzétételi kategóriába kerültek. A magyar bankok közzétételi intenzitásának szórása a teljes vizsgált időszakban magasabb, mint a külföldi bankoké, valamint kisebb mértékben csökkent a szabályozás hatására. Megállapítható, hogy a külföldi bankok nem pénzügyi közzététele egységesebb képet mutat, mint a magyaroké, és hogy a fejlettebb tőkepiacok miatt már az irányelv hatálybalépése előtt is intenzívebb volt a nem pénzügyi közzétételük. Valamint, hogy a teljes vizsgált időszakban minden alindex és az összesített index is magasabb. Mivel az összes vizsgált külföldi bank anyavállalata nyugat-európai, ezért ezek az eredmények összhangban vannak a szakirodalomban feltártakkal (Albu et al. 2017; KPMG International 2017).

Az egyes kategóriákat vizsgálva itt is elmondható, hogy az etikai tényezők kategóriája nőtt a legnagyobb mértékben, továbbá az időszak végére ez lett a legintenzívebben jelentett kategória.

19. TÁBLÁZAT A külföldi bankok közzétételi intenzitása

Index 2016	13	14	15	16	17	18	19	Átlag	Max	Min	Szórás
11. Üzleti m.	16,67	66,67	25,00	25,00	100,00	33,33	58,33	46,43	100,00	16,67	27,77
12. Körny. ü.	57,14	71,43	0,00	42,86	85,71	28,57	61,90	49,66	85,71	0,00	26,56
13. Társ. ü.	29,17	79,17	0,00	37,50	91,67	58,33	79,17	53,57	91,67	0,00	30,49
14. Etikai ü.	33,33	100,00	0,00	0,00	100,00	33,33	100,00	52,38	100,00	0,00	43,12
Kombinált I.	34,08	79,32	6,25	26,34	94,35	38,39	74,85	50,51	94,35	6,25	30,01
Kategória	közepes	magas	alacsony	alacsony	magas	közepes	magas	közepes			
Index 2017	13	14	15	16	17	18	19	Átlag	Max	Min	Szórás
11. Üzleti m.	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	50,00	100,00	16,67	25,59
12. Körny. ü.	57,14	71,43	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	54,42	90,48	28,57	21,12
13. Társ. ü.	29,17	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	63,69	91,67	29,17	20,38
14. Etikai ü.	33,33	100,00	33,33	33,33	100,00	33,33	100,00	61,90	100,00	33,33	32,99
Kombinált I.	34,08	79,32	39,43	39,88	95,54	38,39	75,89	57,50	95,54	34,08	23,33
Kategória	közepes	magas	közepes	közepes	magas	közepes	magas	közepes			
Index 2018	13	14	15	16	17	18	19	Átlag	Max	Min	Szórás
11. Üzleti m.	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	50,00	100,00	16,67	25,59
12. Körny. ü.	57,14	100,00	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	58,50	100,00	28,57	26,17
13. Társ. ü.	29,17	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	63,69	91,67	29,17	20,38
14. Etikai ü.	33,33	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	100,00	71,43	100,00	33,33	32,99
Kombinált I.	34,08	86,46	39,43	56,55	95,54	38,39	75,89	60,91	95,54	34,08	23,25
Kategória	közepes	magas	közepes	közepes	magas	közepes	magas	közepes			

Forrás: Saját szerkesztés

A külföldi biztosítók közzétételét vizsgálva (20. táblázat) megállapítható, hogy a közzétételi intenzitás bár végig a közepes kategóriába esik, de növekedést mutat a vizsgált időszakban. A kombinált közzétételi index szórása a három év alatt végig csökkenést mutat, ami azt jelzi, hogy a biztosítók nem pénzügyi közzététele egyre egységesebb. Egy alindex, az etikai tényezők indexének szórása azonban nőtt, az átlagos pontszámok jelentős növekedése mellett. Ez az eredmény abból ered, hogy egy biztosító egyáltalán nem tett közzé a kategóriába sorolható információt, ezzel szemben két szereplőnek is nagy mértékben nőtt a pontszáma. A külföldi bankok eredményeivel összevetve érdekes különbséget mutat a környezeti tényezők kategóriája, ugyanis a biztosítók esetében ez a kategória mutatja a legnagyobb intenzitást, ami nem következik az iparág sajátosságaiból. Érdekes kutatási terület lehet, hogy mi okoz ilyen jellegű különbséget a bankok és biztosítók közzétételében.

20. TÁBLÁZAT A külföldi biztosítók közzétételi intenzitása

Index 2016	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
1. Üzleti m.	25,00	66,67	50,00	8,33	37,50	66,67	8,33	22,44
12. Körny. ü.	19,05	100,00	100,00	28,57	61,90	100,00	19,05	38,24
13. Társ. ü.	12,50	79,17	87,50	25,00	51,04	87,50	12,50	32,73
14. Etikai ü.	0,00	33,33	33,33	0,00	16,67	33,33	0,00	16,67
Kombinált I.	14,14	69,79	67,71	15,48	41,78	69,79	14,14	26,99
Kategória	alacsony	közepes	közepes	alacsony	közepes			
Index 2017	20,00	21,00	22,00	23,00	Átlag	Max	Min	Szórás
1. Üzleti m.	25,00	66,67	66,67	25,00	45,83	66,67	25,00	20,83
12. Körny. ü.	33,33	100,00	100,00	47,62	70,24	100,00	33,33	30,19
13. Társ. ü.	16,67	79,17	87,50	45,83	57,29	87,50	16,67	28,16
14. Etikai ü.	0,00	33,33	33,33	0,00	16,67	33,33	0,00	16,67
Kombinált I.	18,75	69,79	71,88	29,61	47,51	71,88	18,75	23,65
Kategória	alacsony	közepes	magas	alacsony	közepes			
Index 2018	20,00	21,00	22,00	23,00	Átlag	Max	Min	Szórás
1. Üzleti m.	41,67	66,67	66,67	25,00	50,00	66,67	25,00	17,68
12. Körny. ü.	47,62	100,00	100,00	47,62	73,81	100,00	47,62	26,19
13. Társ. ü.	62,50	79,17	87,50	45,83	68,75	87,50	45,83	16,00
14. Etikai ü.	100,00	33,33	33,33	0,00	41,67	100,00	0,00	36,32
Kombinált I.	62,95	69,79	71,88	29,61	58,56	71,88	29,61	17,03
Kategória	közepes	közepes	magas	alacsony	közepes			

Forrás: Saját szerkesztés

A pénzügyi szektor közzétételi intenzitásáról összességében elmondható **(21. táblázat)**, hogy a vizsgált időszakban mind a 4 kategóriában nőtt a közzétételi intenzitás, valamint csökkent a szórás. Azaz a szabályozás hatása nemcsak az átlagos közzétételi intenzitásban okozott növekedést, hanem a különbségeket is csökkentette. Az összesített eredményekben az egyes kategóriák változását és sorrendjét véleményünk szerint nem érdemes vizsgálni, a fentiekben kifejtett magyar–külföldi és bank–biztosító csoportok közti különbségek miatt.

A kapott eredményekből látható, hogy a szabályozás nemcsak a hatálybalépés évében fejtette ki a hatását, hanem még a 2018-as évben is hatott a beszámolási gyakorlat alakulására. Ezen eredmény összhangban van Korca – Costa (2021) megállapításával, mely szerint a szabályozás hatását érdemes a hatálybalépést követően több éven keresztül vizsgálni.

21. TÁBLÁZAT A Pénzügyi szektor nem pénzügyi közzétételi intenzitása

Index 2016	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
1. Üzleti m.	100,00	0,00	8,33	0,00	16,67	66,67	25,00	25,00	100,00	33,33	58,33	25,00	66,67	50,00	8,33	38,89	100,00	0,00	32,16
2. Körny. ü.	71,43	0,00	0,00	0,00	5714	71,43	0,00	42,86	85,71	28,57	61,90	19,05	100,00	100,00	28,57	44,44	100,00	0,00	35,45
3. Társ. ü.	70,83	0,00	12,50	0,00	2917	7917	0,00	37,50	91,67	58,33	7917	12,50	7917	87,50	25,00	44,17	91,67	0,00	33,88
4. Etikai ü.	100,00	0,00	0,00	0,00	33,33	100,00	0,00	0,00	100,00	33,33	100,00	0,00	33,33	33,33	0,00	35,56	100,00	0,00	41,22
Kombinált I.	85,57	0,00	5,21	0,00	34,08	79,32	6,25	26,34	94,35	38,39	74,85	14,14	69,79	6,771	15,48	40,76	94,35	0,00	33,15
Kategória	magas	nincs	ala-csony	nincs	közepes	magas	ala-csony	ala-csony	magas	közepes	magas	ala-csony	közepes	közepes	ala-csony	közepes			
Index 2017	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
1. Üzleti m.	100,00	0,00	8,33	25,00	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	25,00	66,67	66,67	25,00	44,44	100,00	0,00	29,76
2. Körny. ü.	71,43	0,00	0,00	4,76	5714	71,43	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	33,33	100,00	100,00	47,62	49,21	100,00	0,00	32,70
3. Társ. ü.	70,83	0,00	16,67	2917	2917	7917	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	16,67	7917	87,50	45,83	52,78	91,67	0,00	28,25
4. Etikai ü.	100,00	0,00	0,00	33,33	33,33	100,00	33,33	33,33	100,00	33,33	100,00	0,00	33,33	33,33	0,00	42,22	100,00	0,00	37,45
Kombinált I.	85,57	0,00	6,25	23,07	34,08	79,32	39,43	39,88	95,54	38,39	75,89	18,75	69,79	71,88	29,61	47,16	95,54	0,00	29,16
Kategória	magas	nincs	ala-csony	ala-csony	közepes	magas	közepes	közepes	magas	közepes	magas	ala-csony	közepes	magas	ala-csony	közepes			
Index 2018	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
1. Üzleti m.	100,00	0,00	16,67	41,67	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	41,67	66,67	66,67	25,00	47,22	100,00	0,00	28,16
2. Körny. ü.	71,43	0,00	42,86	4,76	5714	100,00	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	47,62	100,00	100,00	47,62	54,92	100,00	0,00	31,63
3. Társ. ü.	70,83	0,00	16,67	2917	2917	7917	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	62,50	7917	87,50	45,83	55,83	91,67	0,00	26,61
4. Etikai ü.	100,00	0,00	33,33	100,00	33,33	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	33,33	0,00	60,00	100,00	0,00	38,87
Kombinált I.	85,57	0,00	27,38	43,90	34,08	86,46	39,43	56,55	95,54	38,39	75,89	62,95	69,79	71,88	29,61	54,49	95,54	0,00	25,92
Kategória	magas	nincs	ala-csony	közepes	közepes	magas	közepes	közepes	magas	közepes	magas	közepes	közepes	magas	ala-csony	közepes			

Forrás: Saját szerkesztés

4.4.8 A közzétételi gyakorlat vizsgálatának összefoglalása

Összegezve mind a 23 vállalkozás nem pénzügyi közzétételének intenzitását az alábbi megállapításokat tesszük (22. táblázat). **A vizsgált időszakban a közzétételi intenzitás átlagos pontszáma nőtt, tehát az irányelv hatására a vállalkozások nem pénzügyi közzététele intenzívebbé vált. Az indexek szórása pedig csökkent, ami a vállalatok közzétételi gyakorlatának egységesedését mutatja.**

Megállapítható, hogy a magyar vállalkozások összesített közzétételi intenzitása 2017-ben még alacsonynak volt mondható, a következő két évben viszont már a közepes kategóriába sorolható (23. táblázat). Elmondható továbbá, hogy **a környezeti tényezők közzétételi intenzitása marad mindvégig a legmagasabb, bár előnye évről évre csökkent.** Ennek hátterében a magyar számviteli szabályozás áll. Ahogyan azt a 2.3.4. fejezetben kifejtettük, a magyar szabályozás már az irányelv hatálybalépése előtt is előírta egyes környezeti tényezők bemutatását a kiegészítő mellékletben és az üzleti jelentésben. Azaz a magyar tőzsdén jegyzett vállalkozásoknak ezen a területen már volt korábban kialakult közzétételi gyakorlata. **Ezen eredmények alapján el kell vetnünk a 3. hipotézisünket, mert az irányelv környezet-társadalom-etika hármasszemponrendszer nem érvényesül a vizsgált vállalatok közzétételi gyakorlatában.** A magyar vállalkozások fele még a 2018-as üzleti évre vonatkozóan sem jelentett az etikai ügyekről. A magyar bankok csoportjáról elmondható, hogy azon szereplők, amelyek eleget tesznek jelentéstételi kötelezettségüknek, azok mind a négy vizsgált kategóriával kapcsolatban közölnek információt az érintettekkel a 2018-as üzleti évre vonatkozóan. Ugyanez már nem mondható el a magyar reálszféráról. Bár a nyolc vállalkozás mindegyike tesz közzé nem pénzügyi információkat 2018-ra vonatkozóan, azonban van öt olyan vállalkozás, amely az etikai ügyek tekintetében nem közöl információt.

22. TÁBLÁZAT Az összes vizsgált vállalat nem pénzügyi közzétételi intenzitása

	Reálszektor								Pénzügyi szektor			
									Bankok			
									Magyar bankok			
Index 2016	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
11. Üzleti m.	25,00	66,67	8,33	66,67	0,00	8,33	75,00	0,00	100,00	0,00	8,33	0,00
12. Körny. ü.	14,29	100,00	4,76	100,00	0,00	19,05	100,00	0,00	71,43	0,00	0,00	0,00
13. Társ. ü.	4,17	54,17	8,33	87,50	0,00	8,33	45,83	0,00	70,83	0,00	12,50	0,00
14. Etikai ü.	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00
Kombinált I.	10,86	63,54	5,36	88,54	0,00	8,93	55,21	0,00	85,57	0,00	5,21	0,00
Kategória	al	kp	alacs	ms	n	al	kp	n	ms	n	al	n
Index 2017	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	9	10	11	12
11. Üzleti m.	16,67	66,67	16,67	66,67	33,33	8,33	50,00	16,67	100,00	0,00	8,33	25,00
12. Körny. ü.	14,29	100,00	19,05	100,00	0,00	23,81	100,00	28,57	71,43	0,00	0,00	4,76
13. Társ. ü.	4,17	54,17	25,00	87,50	16,67	4,17	45,83	16,67	70,83	0,00	16,67	29,17
14. Etikai ü.	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	33,33
Kombinált I.	8,78	63,54	15,18	88,54	12,50	9,08	48,96	15,48	85,57	0,00	6,25	23,07
Kategória	al	kp	alacs	ms	al	al	kp	al	ms	n	al	al
Index 2018	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	9	10	11	12
11. Üzleti m.	16,67	66,67	16,67	66,67	50,00	8,33	33,33	16,67	100,00	0,00	16,67	41,67
12. Körny. ü.	14,29	100,00	19,05	100,00	14,29	23,81	33,33	19,05	71,43	0,00	42,86	4,76
13. Társ. ü.	4,17	58,33	25,00	87,50	16,67	4,17	79,17	16,67	70,83	0,00	16,67	29,17
14. Etikai ü.	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	33,33	100,00
Kombinált I.	8,78	64,58	15,18	88,54	20,24	9,08	44,79	13,10	85,57	0,00	27,38	43,90
Kategória	al	kp	al	ms	al	al	kp	al	ms	n	al	kp

Forrás: Saját szerkesztés

Pénzügyi szektor														
Bankok							Biztosítók							
Külföldi bankok							Külföldi biztosítók							
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
16,67	66,67	25,00	25,00	100,00	33,33	58,33	25,00	66,67	50,00	8,33	36,23	100,00	0,00	31,81
57,14	71,43	0,00	42,86	85,71	28,57	61,90	19,05	100,00	100,00	28,57	43,69	100,00	0,00	39,11
29,17	79,17	0,00	37,50	91,67	58,33	79,17	12,50	79,17	87,50	25,00	37,86	91,67	0,00	33,85
33,33	100,00	0,00	0,00	100,00	33,33	100,00	0,00	33,33	33,33	0,00	28,99	100,00	0,00	39,69
34,08	79,32	6,25	26,34	94,35	38,39	74,85	14,14	69,79	67,71	15,48	36,69	94,35	0,00	33,36
kp	ms	al	al	ms	kp	ms	al	kp	kp	al	kp			
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	25,00	66,67	66,67	25,00	40,94	100,00	0,00	27,79
57,14	71,43	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	33,33	100,00	100,00	47,62	48,86	100,00	0,00	35,75
29,17	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	16,67	79,17	87,50	45,83	45,47	91,67	0,00	29,56
33,33	100,00	33,33	33,33	100,00	33,33	100,00	0,00	33,33	33,33	0,00	33,33	100,00	0,00	38,07
34,08	79,32	39,43	39,88	95,54	38,39	75,89	18,75	69,79	71,88	29,61	42,15	95,54	0,00	29,72
kp	ms	köze- pes	köze- pes	ms	kp	ms	al	kp	ms	al	kp			
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	41,67	66,67	66,67	25,00	42,75	100,00	0,00	26,95
57,14	100,00	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	47,62	100,00	100,00	47,62	49,90	100,00	0,00	33,49
29,17	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	62,50	79,17	87,50	45,83	49,09	91,67	0,00	29,84
33,33	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	33,33	0,00	46,38	100,00	0,00	41,40
34,08	86,46	39,43	56,55	95,54	38,39	75,89	62,95	69,79	71,88	29,61	47,03	95,54	0,00	28,54
kp	ms	kp	kp	ms	kp	ms	kp	kp	ms	al	kp			

23. TÁBLÁZAT A magyar vállalatok nem pénzügyi közzétételi intenzitása

	Reálszektor (tőzsdén jegyzett, magyar)												Pénzügyi szektor					
	magyar						magyar						magyar					
	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	9	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás		
Index 2016	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	100,00	0,00	8,33	0,00	29,86	100,00	0,00	34,94		
11. Üzleti m.	25,00	66,67	8,33	66,67	0,00	8,33	75,00	0,00	100,00	0,00	8,33	0,00	29,86	100,00	0,00	34,94		
12. Körny. ü.	14,29	100,00	4,76	100,00	0,00	19,05	100,00	0,00	71,43	0,00	0,00	0,00	34,13	100,00	0,00	42,54		
13. Társ. ü.	4,17	54,17	8,33	87,50	0,00	8,33	45,83	0,00	70,83	0,00	12,50	0,00	24,31	87,50	0,00	30,18		
14. Etikai ü.	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	19,44	100,00	0,00	37,16		
Kombinált I.	10,86	63,54	5,36	88,54	0,00	8,93	55,21	0,00	85,57	0,00	5,21	0,00	26,93	88,54	0,00	33,90		
Kategória	alacsony	közepes	alacsony	magas	nincs	alacsony	közepes	nincs	magas	nincs	alacsony	nincs	alacsony					
Index 2017	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	100,00	0,00	8,33	25,00	34,03	100,00	0,00	29,16		
11. Üzleti m.	16,67	66,67	16,67	66,67	33,33	8,33	50,00	16,67	100,00	0,00	8,33	25,00	34,03	100,00	0,00	29,16		
12. Körny. ü.	14,29	100,00	19,05	100,00	0,00	23,81	100,00	28,57	71,43	0,00	0,00	4,76	38,49	100,00	0,00	40,10		
13. Társ. ü.	4,17	54,17	25,00	87,50	16,67	4,17	45,83	16,67	70,83	0,00	16,67	29,17	30,90	87,50	0,00	26,76		
14. Etikai ü.	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	33,33	22,22	100,00	0,00	36,85		
Kombinált I.	8,78	63,54	15,18	88,54	12,50	9,08	48,96	15,48	85,57	0,00	6,25	23,07	31,41	88,54	0,00	30,43		
Kategória	alacsony	közepes	alacsony	magas	alacsony	alacsony	közepes	alacsony	magas	nincs	alacsony	alacsony	közepes					
Index 2018	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	100,00	0,00	16,67	41,67	36,11	100,00	0,00	28,53		
11. Üzleti m.	16,67	66,67	16,67	66,67	50,00	8,33	33,33	16,67	100,00	0,00	16,67	41,67	36,11	100,00	0,00	28,53		
12. Körny. ü.	14,29	100,00	19,05	100,00	14,29	23,81	33,33	19,05	71,43	0,00	42,86	4,76	36,91	100,00	0,00	33,45		
13. Társ. ü.	4,17	58,33	25,00	87,50	16,67	4,17	79,17	16,67	70,83	0,00	16,67	29,17	34,03	87,50	0,00	29,99		
14. Etikai ü.	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	33,33	100,00	33,33	100,00	0,00	40,82		
Kombinált I.	8,78	64,58	15,18	88,54	20,24	9,08	44,79	13,10	85,57	0,00	27,38	43,90	35,09	88,54	0,00	29,16		
Kategória	alacsony	közepes	alacsony	magas	alacsony	alacsony	közepes	alacsony	magas	nincs	alacsony	közepes	közepes					

Forrás: Saját szerkesztés

24. TÁBLÁZAT A külföldi anyavállalattal rendelkező vállalatok nem pénzügyi közzétételi intenzitása

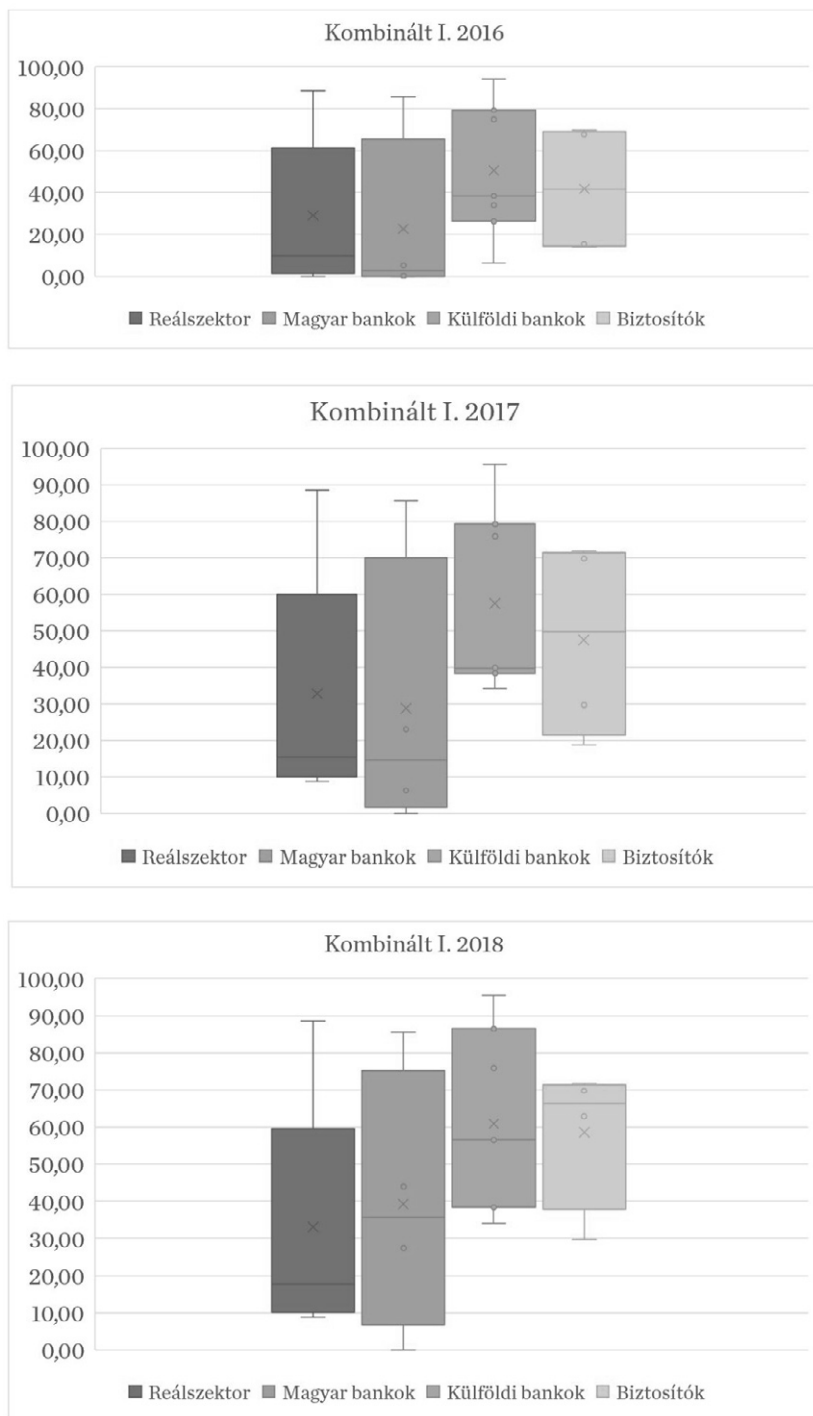
Index 2016	Külföldi bankok													Külföldi biztosítók					Átlag	Max	Min	Szórás
	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	23	23									
11. Üzleti m.	16,67	66,67	25,00	25,00	100,00	33,33	58,33	25,00	66,67	50,00	8,33	43,18	100,00	8,33	26,31							
12. Körny. ü.	5714	71,43	0,00	42,86	85,71	28,57	61,90	19,05	100,00	100,00	28,57	54,11	100,00	0,00	31,86							
13. Társ. ü.	2917	79,17	0,00	37,50	91,67	58,33	79,17	12,50	79,17	87,50	25,00	52,65	91,67	0,00	31,35							
14. Etikai ü.	33,33	100,00	0,00	0,00	100,00	33,33	100,00	0,00	33,33	33,33	0,00	39,39	100,00	0,00	39,74							
Kombinált I.	34,08	79,32	6,25	26,34	94,35	38,39	74,85	14,14	69,79	67,71	15,48	47,33	94,35	6,25	29,25							
Kategória	közepes	magas	alacsony	alacsony	magas	közepes	magas	alacsony	közepes	közepes	közepes	alacsony	közepes	alacsony	közepes							
Index 2017	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás							
11. Üzleti m.	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	25,00	66,67	66,67	25,00	48,48	100,00	16,67	24,05							
12. Körny. ü.	5714	71,43	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	33,33	100,00	100,00	47,62	60,17	100,00	28,57	25,95							
13. Társ. ü.	2917	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	16,67	79,17	87,50	45,83	61,36	91,67	16,67	23,71							
14. Etikai ü.	33,33	100,00	33,33	33,33	100,00	33,33	100,00	0,00	33,33	33,33	0,00	45,45	100,00	0,00	35,60							
Kombinált I.	34,08	79,32	39,43	39,88	95,54	38,39	75,89	18,75	69,79	71,88	29,61	53,87	95,54	18,75	23,94							
Kategória	közepes	magas	közepes	közepes	magas	közepes	magas	alacsony	közepes	magas	alacsony	közepes	közepes	alacsony	közepes							
Index 2018	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás							
11. Üzleti m.	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	41,67	66,67	66,67	25,00	50,00	100,00	16,67	23,03							
12. Körny. ü.	5714	100,00	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	47,62	100,00	100,00	47,62	64,07	100,00	28,57	27,19							
13. Társ. ü.	2917	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	62,50	79,17	87,50	45,83	65,53	91,67	29,17	19,06							
14. Etikai ü.	33,33	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	33,33	0,00	60,61	100,00	0,00	37,11							
Kombinált I.	34,08	86,46	39,43	56,55	95,54	38,39	75,89	62,95	69,79	71,88	29,61	60,05	95,54	29,61	21,23							
Kategória	közepes	magas	közepes	közepes	magas	közepes	magas	közepes	közepes	magas	alacsony	közepes	közepes	alacsony	közepes							

Forrás: Saját szerkesztés

Összevetve a magyar (23. táblázat) és a külföldi (24. táblázat) anyavállalattal rendelkező vállalatok nem pénzügyi közzétételi intenzitását megállapítjuk, utóbbiak átlagos pontszáma a teljes vizsgált időszakban magasabb. A kombinált index szórása pedig a teljes vizsgált időszakban alacsonyabb, azaz a külföldi anyavállalattal rendelkező vállalatok beszámolási gyakorlata homogénebb, mint a magyaroké. Továbbá megállapítható, hogy a külföldi vállalatok átlagos közzétételi intenzitása nagyobb mértékben nőtt, mint a magyaroké, azaz a külföldi vállalatok beszámolási gyakorlatára jobban hatott az irányelv hatálybalépése, mint a magyarokéra. Az eredményekből látható, hogy nem volt olyan külföldi vállalat, amely egyáltalán nem tett közzé nem pénzügyi információkat, ezzel szemben a magyar vállalatok között az irányelv hatálybalépése előtt négy, azt követően pedig egy ilyen volt. Mindkét csoportban közös az, hogy az etikai ügyek indexének a legnagyobb a szórása 2018-ban, azaz ezen a területen a legkülönbözőbbek a közzétételi gyakorlatok.

A fentiekből látszik, hogy önmagában az összesített eredményekből (22. táblázat) a magyar beszámolási gyakorlatra általános következtetéseket nem lehet levonni. Érdemes a különböző jellemzőkkel bíró csoportot külön vizsgálni. A 3. ábra jól szemlélteti az egyes csoportok nem pénzügyi közzétételi intenzitásában bekövetkező változásokat, amelyeket fent kifejtettünk.

3. ÁBRA A Kombinált Indexek alakulása 2016-2018

Forrás: Saját szerkesztés

A fenti eredményeket összefoglalva az alábbi megállapításokat tesszük. Látható, hogy a **nem pénzügyi közzétételi intenzitás növekedésének mértéke eltérő volt az egyes gazdasági szektorok szerint, valamint a magyar–külföldi csoportosítás szerint is.** Továbbá az eredmények azt is mutatják, hogy az **irányelv hatálybalépését követően egyre homogénebb a vállalatok nem pénzügyi közzététele.**

A 2.3.4. fejezetben bemutattuk, hogy az irányelv tartalmi előírásait a nem pénzügyi jelentésekre maradéktalanul emelték át a magyar szabályozásba. Tehát szabályozásra visszavezethető akadályja nem volt annak, hogy a környezet–társadalom–etika hármasszempontrendszerére érvényesülésre jusson a magyar közzétételi gyakorlatban. Ennek ellenére empirikus eredményeink azt mutatták (4.4.6. és 4.4.8. fejezet), hogy a **reálszektorban a környezeti tényezők közzétételi intenzitása marad mindvégig a legmagasabb, bár előnye évről évre csökkent, továbbá a vizsgált vállalkozások egy része még az utolsó vizsgált évben sem jelent etikai tényezőiről.**

Az eredmények azt mutatják, hogy azonosítható olyan ismérv, melynek megléte alapján előre jelezhető, **hogy mely vállalkozásokra hatnak inkább a kötelező ösztönzők, és melyekre az önkéntesek.** Ez az ismérv pedig az, hogy szerepelnek-e az adott vállalkozások részvényei valamely fenntarthatósági tematikus indexben⁷³. Azért jelentős ezen indexekben való szereplés, mert az intézményi befektetők befektetési politikájában sokszor szerepel kitételként, hogy olyan vállalatokba fektetnek be, melyek ilyen tematikus indexekben szerepelnek. Az ilyen típusú indexekbe való bekerülésnek pedig elengedhetetlen feltétele a magas nem pénzügyi intenzitás, valamint a közepes vagy magas piaci kapitalizáció. Ha a vizsgált magyar vállalatokat az alapján csoportosítjuk, hogy már az irányelv hatálybalépése előtt is legalább közepes intenzitással tettek közzé nem pénzügyi információkat, akkor az alábbi eredményeket kapjuk (25. és 26. táblázat). Az első csoportban (25. táblázat) azokat a vállalatokat láthatjuk, amelyek már a hatálybalépés előtt is, az önkéntes ösztönzők hatására, kialakult nem pénzügyi közzétételi gyakorlattal rendelkeztek. E csoport esetében az új szabályozás nem gyakorolt érzékelhető hatást a nem pénzügyi közzétételi intenzitására. Három vizsgált vállalatnak gyakorlatilag nem változott sem a nem pénzügyi közzétételi gyakorlata, sem annak intenzitása. Egy gazdálkodó pedig enyhe csökkenést mutatott a vizsgált időszakban.

⁷³ Például a DJSI-ben, valamely ESG-specifikus MSCI-indexben, vagy a bécsi értéktőzsde Felelős Befektetési Indexében.

25. TÁBLÁZAT 2016-ban is legalább közepes nem pénzügyi közzétételi intenzitással rendelkező vállalatok

Index 2016	2	4	7	9	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	66,67	66,67	75	100	77,09	100	66,67	13,66
I2. Körny. ü.	100	100	100	71,43	92,86	100	71,43	12,37
I3. Társ. ü.	54,17	87,5	45,83	70,83	64,58	87,5	45,83	16
I4. Etikai ü.	33,33	100	0	100	58,33	100	0	43,3
Kombinált I.	63,54	88,54	55,21	85,57	73,21	88,54	55,21	14,19
Kategória	közepes	magas	közepes	magas	közepes			
Index 2017	2	4	7	9	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	66,67	66,67	50	100	70,84	100	50	18,16
I2. Körny. ü.	100	100	100	71,43	92,86	100	71,43	12,37
I3. Társ. ü.	54,17	87,5	45,83	70,83	64,58	87,5	45,83	16
I4. Etikai ü.	33,33	100	0	100	58,33	100	0	43,3
Kombinált I.	63,54	88,54	48,96	85,57	71,65	88,54	48,96	16,28
Kategória	közepes	magas	közepes	magas	közepes			
Index 2018	2	4	7	9	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	66,67	66,67	33,33	100	66,67	100	33,33	23,57
I2. Körny. ü.	100	100	33,33	71,43	76,19	100	33,33	27,36
I3. Társ. ü.	58,33	87,5	79,17	70,83	73,96	87,5	58,33	10,78
I4. Etikai ü.	33,33	100	33,33	100	66,67	100	33,33	33,34
Kombinált I.	64,58	88,54	44,79	85,57	70,87	88,54	44,79	17,66
Kategória	közepes	magas	közepes	magas	közepes			

Forrás: Saját szerkesztés

A második csoport az előző komplementere. Azokat a magyar vállalkozásokat láthatjuk (26. táblázat), amelyekre inkább a kötelező ösztönzők hatnak. Az előző csoporttal ellentétesen ezen vállalkozások nagy részénél tetten érhető a szabályozás hatása. Egyes esetekben változott a közzététel formája, például különálló CSR-jelentést is közzétettek. A négy, irányelv előtt nem pénzügyi közzétételt egyáltalán nem alkalmazó közül három a szabályozás hatására elkezdte azt. Kiemeljük a 12. sorszámú szervezetet, amely 0 százalékos nem pénzügyi közzétételi intenzitást mutatott 2016-ban, 2018-ban azonban e kategória legintenzívebben jelentő tagjává vált 43,9 százalékos Kombinált Indexszel.

26. TÁBLÁZAT 2016-ban legfeljebb alacsony nem pénzügyi közzétételi intenzitással rendelkező vállalatok

Index 2016	1	3	5	6	8	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
11. Üzleti m.	25	8,33	0	8,33	0	0	8,33	0	6,25	25	0	8,07
12. Körny. ü.	14,29	4,76	0	19,05	0	0	0	0	4,76	19,05	0	7,14
13. Társ. ü.	4,17	8,33	0	8,33	0	0	12,5	0	4,17	12,5	0	4,66
14. Etikai ü.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kombinált I.	10,86	5,36	0	8,93	0	0	5,21	0	3,79	10,86	0	4,16
Kategória	al	al	n	al	n	n	al	n	al			
Index 2017	1	3	5	6	8	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
11. Üzleti m.	16,67	16,67	33,33	8,33	16,67	0	8,33	25	15,63	33,33	0	9,72
12. Körny. ü.	14,29	19,05	0	23,81	28,57	0	0	4,76	11,31	28,57	0	10,89
13. Társ. ü.	4,17	25	16,67	4,17	16,67	0	16,67	29,17	14,06	29,17	0	9,76
14. Etikai ü.	0	0	0	0	0	0	0	33,33	4,17	33,33	0	11,02
Kombinált I.	8,78	15,18	12,5	9,08	15,48	0	6,25	23,07	11,29	23,07	0	6,49
Kategória	al	al	al	al	al	n	al	al	al			
Index 2018	1	3	5	6	8	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
11. Üzleti m.	16,67	16,67	50	8,33	16,67	0	16,67	41,67	20,83	50	0	15,59
12. Körny. ü.	14,29	19,05	14,29	23,81	19,05	0	42,86	4,76	17,26	42,86	0	12,13
13. Társ. ü.	4,17	25	16,67	4,17	16,67	0	16,67	29,17	14,06	29,17	0	9,76
14. Etikai ü.	0	0	0	0	0	0	33,33	100	16,67	100	0	33,33
Kombinált I.	8,78	15,18	20,24	9,08	13,1	0	27,38	43,9	17,21	43,9	0	12,65
Kategória	al	al	al	al	al	n	al	kp	al			

Forrás: Saját szerkesztés

A fenntarthatósági témaspecifikus tőzsdeindexben való szereplés tehát egy olyan ismérv, mely alapján előre jelezhető, hogy az adott vállalatra inkább az önkéntes ösztönzők hatnak. Ez az állítás összhangban van a szakirodalomban taglalt érintetti információigények, kiemelten a befektetők igényeinek közzétételt befolyásoló hatásával, valamint nemzetközi kutatási eredményekkel (Dumitru et al. 2017; Matuszak – Rózańska 2021).

A többváltozós modell eredményei⁷⁴ alapján látható, hogy a nem pénzügyi közzététel intenzitása és különböző vállalatspecifikus jellemzők között van kapcsolat. Ugyanakkor nem minden vizsgált jellemző mutatott mindhárom vizsgált évben szignifikáns kapcsolatot, illetve – feltehetően a szabályozás életbelépésének hatására – egyes jellemzőknél megváltozott a kapcsolat iránya. Az eredményeink azt mutatják, hogy az immateriális javak könyv szerinti értékének különleges szerepe van, mivel meghatározók a nem pénzügyi beszámolási gyakorlat során, és minden évben pozitív szignifikáns hatást mutattak.

⁷⁴ 4.4.6. fejezet

5. Összegzés

Először a jogi szabályozás vizsgálatának eredményét összegezzük. A 2.3. fejezetben részletesen bemutattuk a nem pénzügyi közzétételre vonatkozó jogi környezetet, mind a tartalmi vonatkozást, mind a személyi hatályt meghatározó bekezdéseit, valamint ezek lehetséges jogértelmezéseit. A 2014/95/EU irányelv a magyar jogrendben a számviteli törvény 95/C. § pontjában jelent meg. Mivel ellentétes jogértelmezéseket találtunk, ezért megvizsgáltuk a jogértelmezés általános elveit, és az alapján elemeztük az adott jogszabályi szakaszokat. Megállapítottuk, hogy a számviteli törvényben megadott tartalmi követelmények lefedték az irányelvben megadott tartalmi előírásokat. A személyi hatályt illetően azonban az irányelvben foglaltakkal ellentétesen méretkritériumokkal szűkítették a nem pénzügyi közzétételre kötelezettek körét. Véleményünk szerint ez ellentétes az Európai Bizottság szabályozásával. A vizsgálat alanyainak meghatározásakor azt találtuk, hogy a 2019-es üzleti évre vonatkozóan volt egy olyan BÉT-en jegyzett vállalkozás, amely az irányelv hatálya alá esik, azonban a számviteli törvény nem kötelezte nem pénzügyi közzétételre. Ez az anomália megszűnt a CSRD számviteli törvénybe való implementálásával. Ugyanis a fenntarthatósági jelentésre kötelezettek körét a CSRD által előírt méretkritériumokkal összhangban határozták meg a számviteli törvény 2023. decemberi módosításában.

5.1 Az empirikus vizsgálat eredményeinek összefoglalása

A bemutatott empirikus vizsgálat során a nem pénzügyi közzétételre kötelezett közérdeklődésre számot tartó magyar vállalkozások nem pénzügyi közzétételi gyakorlatát vizsgáltuk a 2014/95/EU irányelv tükrében, három üzleti évre vonatkozóan (2016–2018). A kutatás egy, a nemzetközi szakirodalomban széles körben használt módszertan és tétellista alapján történt. A tartalomelemzés során meghatározott Kombinált Indexet függő változóként használtuk egy többváltozós statisztikai modell felállításához. Annak érdekében, hogy a nem pénzügyi közzététel folyamatának minden lépéséről képet kapjunk, kutatásunkat kiegészítettünk egy interjúval. Az elvégzett kutatás alapján az alábbi állításokat fogalmaztuk meg:

A vállalatok közzétételi intenzitását a Kombinált Indexszel mértük. A reálszektorban és a magyar bankok esetében is az átlagos közzétételi intenzitás alacsony szintről közepes szintre emelkedett a vizsgált időszak végére. A külföldi bankok és a külföldi biztosítók esetében az átlagos közzétételi intenzitás szintén nőtt. A kapott eredmények összhangban vannak a szakirodalomban feltártakkal (Venturelli et al. 2020; Matuszak – Rózańska 2021). Ezek alapján kijelenthető, hogy a **2014/95/EU irányelv hatására nőtt a gazdálkodók átlagos nem pénzügyi közzétételi intenzitása.**

Az irányelv hatálybalépését követően egyre homogénebb a vállalatok nem pénzügyi közzététele. A gazdálkodók közzétételi pontszámának szórása a vizsgált időszakban minden vizsgált szektorban csökkent, ami azt mutatja, hogy a beszámolási gyakorlat homogénebb lett. A kapott eredmények összhangban vannak a szakirodalomban feltártakkal (Matuszak – Rózańska 2021). Kijelenthető tehát, hogy a **2014/95/EU irányelv hatására csökkent a különbség a gazdálkodók nem pénzügyi közzétételi intenzitása között.**

A vizsgált időszakban nem igazolható az irányelv környezet–társadalom–etika hármasszemponrendszerének kiegyensúlyozott megjelenése a vizsgált vállalati kör közzétételi gyakorlatában. Azonban a környezeti tényezők vezető szerepe igazolható a kapott eredményekkel, melynek az a magyarázata, hogy a magyar számviteli törvény már az irányelv hatálybalépése előtt előírta bizonyos környezeti tényezők bemutatását a kiegészítő mellékletben és az üzleti jelentésben⁷⁵. Ezek az eredmények összhangban vannak Dumitru et al. (2017) megállapításával, mely szerint a román gazdálkodók nem pénzügyi közzétételét befolyásolta a nemzeti törvénykezés korábbi gyakorlata⁷⁶. A szerzők ezt a hatást a kényszerítő izomorfiz-

⁷⁵ Ahogyan azt már a 2.3.4. alfejezetben bemutattuk.

⁷⁶ A román gazdálkodók között azonban nem a környezeti tényezők, hanem az „I: Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok” alindexe volt a legintenzívebben közzétett, mert a román jogszabályok ezeket a tényezőket írták már korábban elő a tőzsdén jegyzett vállalatoknak.

musként azonosították. Tehát kijelenthető, hogy **a magyar számviteli szabályozás előzményeinek hatására a környezeti tényezők közzététele a leghangsúlyosabb a magyar gazdálkodók körében.**

Az elvégzett tartalomelemzés eredményeinek összevetése alátámasztja, hogy azon vállalatok, amelyek részvényei bekerültek valamely fenntarthatósági tematikus indexbe, már az irányelv hatálybalépése előtt is legalább közepes nem pénzügyi közzétételi intenzitást mutattak, valamint a szabályozás hatására nem változtattak addigi közzétételi gyakorlatukon. Ez az eredmény összhangban van Dumitru et al. (2017) és Matuszak – Rózańska (2021) megállapításaival. Megállapítható, hogy **azon vállalatokra, amelyek részvényei szerepelnek fenntarthatósági témaspecifikus tőzsdeindexben, inkább az önkéntes ösztönzők hatnak, mint a kötelező ösztönzők.**

A felállított statisztikai modell eredményei alapján megállapítható, hogy az immateriális javak értéke pozitív szignifikáns hatást mutatott mindhárom vizsgált évben. Ez az eredmény összhangban van egy korábbi kutatásunk során feltártakkal (Lippai-Makra et al. 2019). A vállalati méret, valamint a jövedelmezőség azonban nem hozott ilyen kiegyensúlyozott eredményt, amelynek oka lehet az időszakban hatályba lépő szabályozás hatása a nem pénzügyi közzétételi gyakorlatra, amely megváltoztatta ezen vállalatspecifikus jellemzők hatását. A vállalati méret az utolsó vizsgált évben már nem mutatott szignifikáns hatást. A szabályozás ezen jellemzőkre gyakorolt hatásának vizsgálatához hosszabb idősor elemzésére lenne szükség az irányelv előtti és utáni időszakból is. Eszerint megállapítható, hogy **az immateriális javak értéke a reálszektorban szabályozástól függetlenül magyarázza a nem pénzügyi közzétételi intenzitást.**

A következőkben az elvégzett kutatás korlátait ismertetjük.

5.2 A kutatás korlátairól

A kutatás korlátját jelenti a vizsgált vállalkozások száma. A kutatás elvégzésekor azonban a nem pénzügyi közzétételre kötelezett magyar vállalkozások száma csekély volt, és vizsgálatunk alá vontuk az összes nem pénzügyi közzétételre kötelezett gazdálkodót. Véleményünk szerint jelen kutatásunk alkalmas a tendenciák és a főbb jellemzők bemutatására azzal, hogy a kapott eredményeket a vizsgált vállalkozások (közzétételre kötelezettek) körére tartjuk érvényesnek, azokat nem általánosítjuk. Úgy gondoljuk azonban, hogy a téma, és ezen vállalkozások nem pénzügyi jelentéstételi gyakorlatának vizsgálata fontos lépés a magyar vállalkozások beszámolási gyakorlatának megismeréséhez. Továbbá jó módszertani alapot adnak az újonnan megjelenő jogszabályok hatásának vizsgálatára.

Kutatásunk másik korlátja az alkalmazott módszertanhoz, a kvalitatív tartalomelemzéshez és azon belül a manuális kódoláshoz kapcsolódik. A kutatói ér-

telmezés szubjektivitása az információk besorolása során azonban csökkenthető egy jól definiálható tétellistával. Jelen kutatásban az objektivitást úgy erősítettük, hogy olyan tétellistát választottunk a tartalomelemzéshez, amelynek tételei beazonosíthatók az Európai Unió által kiadott módszertani útmutatóban (Európai Bizottság 2017), így azok értelmezése egyértelművé válik. A kvalitatív tartalomelemzés természetéből adódóan szintén kezelni kell az információ megjelenési formájának figyelembevételét és súlyozását a kialakított indexben. Ahogyan azt már korábban is említettük, ezzel a kérdéssel kapcsolatban még nem alakult ki tudományos konszenzus. Ezt a problémát ebben a kutatásban úgy próbáltuk kezelni, hogy az indexek összeállítását a reálszektor esetében két eltérő súlyozással is elvégeztük.

Továbbá fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy a nem pénzügyi információk természetéből adódóan azok mérhetővé tétele és összehasonlítása nagyfokú egyszerűsítést von maga után. A kvalitatív információk mutatószámra történő sűrítése következtében a közzététel intenzitására vonatkozóan egy egyszerűsített megközelítést kell alkalmazni. Jelen kutatásunk során ezért is tartottuk fontosnak, hogy a tartalomelemzési módszertant interjúkutatással is kiegészítsük.

A használt módszertan időigényessége miatt sokszor a kutatási eredmények több évvel az empirikus elemzést követően jelennek meg. A szakirodalomban körülbelül 3–4 éves csúszással jelennek meg az eredmények a vizsgálat lefolytatását követően, amelynek két oka van. A manuális kódolást alkalmazó tartalomelemzés időigényes, illetve a folyóiratoknál a publikálási folyamat hosszúra nyúlhat, akár egy-két évig is eltarthat.⁷⁷ Ezen az időtávon rövidíthet a jövőben a mesterséges intelligenciára épülő nyelvi modellek használata a kutatások során.

5.3 Javaslato

Az empirikus kutatás elvégzése óta eltelt időben több Európai Unió és hazai jogszabály is hatályba lépett a vállalatok fenntarthatósági közzétételi kötelezettségére vonatkozóan. Jelen könyvnek nem célja ezen új jogszabályok ismertetése. Azonban a kutatás alapján megfogalmazható javaslatok kapcsán szeretnénk kiemelni, hogy melyek azok, amelyek megvalósításra kerültek az utód jogszabályokban. Az elvégzett kutatás alapján megfogalmazható javaslatainkat két csoportra osztjuk, a szabályozóknak szóló, valamint a jelentésteveőknek szóló javaslatokra.

⁷⁷ Jelen kutatás esetében a tartalomelemzés kódolási szakaszát 2019 tavaszán kezdtük meg. Az első kapcsolódó publikáció „pre-print” változatának megjelenése 2022. január.

5.3.1 Javaslato a nem pénzügyi közzététel szabályozói számára

A 2.3. fejezetben bemutatott szabályozás nem foglalt állást egyetlen nem pénzügyi közzétételi standard használata mellett sem, illetve megadta a lehetőséget arra, hogy a vállalkozás saját maga által kialakított, egyéni tartalmi és formai rendszer szerint állítsa össze a nem pénzügyi jelentését. Véleményünk szerint ez a gyakorlat nehezítette a jelentések összeállítóinak és a jelentés célközönségének helyzetét is. A jelentéstevőknek többletterhet jelent a standardok felmérése, azok megismerése és a közülük való választás, vagy a saját nem pénzügyi közzétételi gyakorlat kialakítása. Az érintetteknek pedig nehezíti az egyes jelentések összehasonlítását, akár abban az esetben, ha ugyanazon vállalat, különböző években közzétett jelentését szeretné vizsgálni, akár, ha különböző vállalatok nem pénzügyi közzétételét szeretné összevetni. **Azáltal, hogy a szabályozás az alkalmazható keretrendszerekkel kapcsolatban ilyen megengedő volt, pont az irányelv egyik alapelve ellen vétett, hiszen ezzel megnehezítették az érintettek számára az egyes vállalkozások jelentéseinek összehasonlítását.**

Ezt a problémát felismerve, az utód irányelv (CSRD) már kötelezően írja elő az Európai Fenntarthatósági Közzétételi Standardok (ESRS) használatát. A kötelezően használandó új standard kétségkívül elősegíti majd a közzétételek összehasonlíthatóságát, azonban egyelőre rendkívül nagy terhet jelent a közzétételre kötelezettek számára. Mi sem támasztja alá jobban ezt az állítást, mint az, hogy 2024 novemberében Ursula Von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke, arról beszélt, hogy fontolgatják egyes fenntarthatósági közzétételhez kapcsolódó jogszabály egyszerűsítését, esetleg egy ún. omnibus jogszabályba való összefoglalását, mely könnyíthet a vállalkozások kötelezettségein⁷⁸.

A közzétételi kötelezettség tartalmát előíró jogszabályi passzusok kapcsán tett javaslatunk a könyv kéziratának lezárásakor⁷⁹ is érvényes. A törvényi szövegekben közérthetőbb lenne a „szociális” szó helyett a „társadalmi” kifejezést használni. Bár a magyar nyelvben e két kifejezés szinonima, a szaknyelvben inkább a „társadalmi” kifejezés terjedt el⁸⁰. Ráadásul például a 2023. évi CVIII. törvényben olvasható „*társadalmi és szociális szempontok*” kifejezés is megtalálható, ugyanakkor az ezen melléknevek közti különbséget nem definiálja a jogszabály.

Szintén továbbra is érvényes az a javaslatunk, hogy a szabályozók éljenek a 2013/34/EU irányelvben megfogalmazott lehetőséggel, mely szerint az egyes

⁷⁸ URL.:<https://real-economy-progress.com/eu-to-re-open-and-merge-csrd-cs3d-and-taxonomy/> és <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/eu-ministers-to-discuss-rule-simplification-after-von-der-leyen-promises-swift-competitiveness-measures/>
Letöltve: 2024.11.30.

⁷⁹ A kézirat lezárásának dátuma: 2024.11.30.

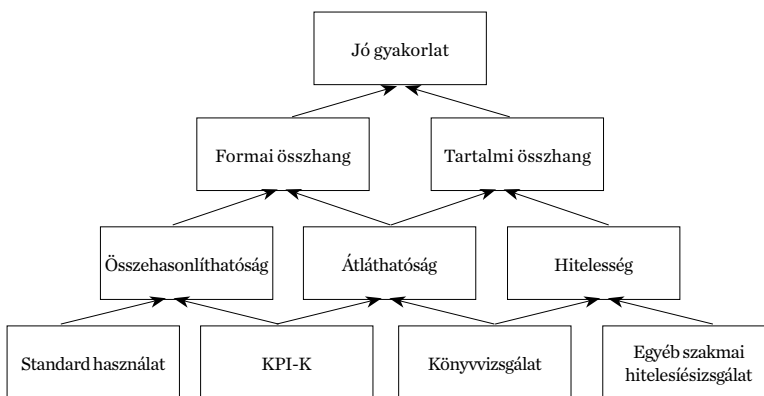
⁸⁰ Pl. CSR: vállalatok társadalmi felelősségvállalása, Triple Bottom Line elmélet: Gazdaság-Társadalom-Környezet stb.

tagállamok iparági vagy méretkritérium alapján bővíthetik a nem pénzügyi közzétételre kötelezettek körét. Hiszen egyrészt sok olyan nagyvállalat működik hazánkban, melyek fenntarthatósági hatásai, teljesítménye stb. közérdeklődés tárgyát képezheti, pontosan a vállalati méretből adódóan, és ez alapján a hatásaik nagyságrendjét tekintve. Másrészt vannak olyan környezeti szempontból érzékeny iparágak (Barbu et al. 2011; Dumitru et al. 2017), amelyek környezeti hatásai mérettől függetlenül jelentősek lehetnek, ezért az érintettek informálása ezen hatásokról közérdek.

5.3.2 Javaslatok a nem pénzügyi jelentést készítő szervezeteknek

Javaslatainkat a jelentést tevő, vagy a jövőben tenni kívánó gazdálkodóknak a nem pénzügyi közzététel jó gyakorlatának meghatározásában összegeztük (4. ábra).

4. ÁBRA A kutatás alapján megfogalmazható jó gyakorlat a vállalatok nem pénzügyi közzétételéhez

Forrás: Saját szerkesztés

Javasoltuk, hogy a nem pénzügyi jelentés összeállításához **használjanak nem pénzügyi közzétételi standardot**, valamint a közzétett információkat ne csak szövegesen, általános megállapítások megfogalmazásával támasszák alá, hanem **indikátorok (KPI-k) bemutatásával** is. Továbbá javasoltuk, hogy jelentésük **valószerűségét** támasszák alá könyvvizsgálattal, valamint, éljenek **egyéb szakmai hitelesítési lehetőségekkel**. Ha például megfogalmazásra kerülnek különböző környezetterhelést csökkentő célkitűzések, akkor azokat támasszák alá megfelelő hitelesítéssel⁸¹. Ezen négy tényező figyelembevételével érhető el, hogy a jelentés megfeleljen

⁸¹ pl. SBTI

az összehasonlíthatóság, átláthatóság és hitelesség elveinek, melyek megteremtik a jelentés tartalmi és formai összhangját. Így érhető el a nem pénzügyi közzététel jó gyakorlata. A fenti négy közül a CSRD hatálybalépésével gyakorlatilag három, a standard használat, a KPI-ok használata, valamint a könyvvizsgálat kötelező elemmé vált (Lippai-Makra et al. 2024). Így gyakorlatilag csak az egyéb szakmai hitelesítés az, mely önkéntes elem maradt a közzététel gyakorlata kapcsán. Ebből is látható, hogy mennyivel szigorúbb előírásokat tartalmaz a CSRD az NFRD-hez képest.

5.4 Kitekintés

Véleményünk szerint önálló kutatási terület lehet pusztán a fenntarthatósághoz kapcsolódó jogszabályok számbavétele, az azok közti kapcsolatok, átfedések, ellentmondások feltárása is. Ugyanakkor kapcsolódó kutatási területek esetén is elengedhetetlen a vonatkozó nemzeti és nemzetek feletti jogszabályok pontos ismerete, azok elemzése, értelmezése, értékelése. Sokszor nemcsak a kutatóknak, hanem a jogszabályok alkalmazóinak is kihívást jelent egy-egy jogszabály személyi hatályának meghatározása, valamint az alapján a kötelezett vállalatok listájának felállítása.

A folyamatosan bővülő szabályozás miatt nehéz egy konkrét jogszabály közzétételi gyakorlatra tett hatásának kimutatása. Pusztán a jelentések tartalomelemzése véleményünk szerint nem elegendő. Mindenképpen javasoljuk a hatások elkülönítése érdekében kérdőíves vagy interjúval alátámasztani a tartalomelemzés eredményét. Ugyanakkor a közzétételi gyakorlat vizsgálata kapcsán a jogszabályok hatásán kívül még rengeteg releváns kutatási kérdés fogalmazható meg, melyek akár pusztán tartalomelemzéssel is megválaszolhatók. Ilyenek lehetnek a jelentések, illetve információk elérhetőségével, minőségével, hitelességével vagy összehasonlíthatóságával foglalkozó kutatási kérdések. Továbbá vizsgálható a jelentésekben található információk halmazának szélessége és mélysége, mely során a közzétett témákat (szélesség) és a közzététel részletezettségét (mélységét) lehet számba venni (Lippai-Makra 2021).

Felhasznált irodalom

- Ağca, A. and Önder, S., 2007. Voluntary disclosure in Turkey: a study on firms listed in Istanbul stock exchange (ISE). *Problems and Perspectives in Management*, 5 (3), 241–286.
- Akerlof, G., 1976. The Economics of Caste and of the Rat Race and Other Woe-ful Tales. *The Quarterly Journal of Economics*, 90 (4), 599–617. <https://doi.org/10.2307/1885324>
- Albu, N., Albu, C. N. and Filip, A., 2017. Corporate Reporting in Central and Eastern Europe: Issues, Challenges and Research Opportunities. *Accounting in Europe*, 14 (3), 249–260. <https://doi.org/10.1080/17449480.2017.1385819>
- An, Y., Davey, H. and Eggleton, I. R. C., 2011. Towards a comprehensive theoretical framework for voluntary IC disclosure. *Journal of Intellectual Capital*, 12 (4), 571–585. <https://doi.org/10.1108/14691931111181733>
- Babbie E., 2008. *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Balassi K.
- Barako, D. G., 2007. Determinants of voluntary disclosures in Kenyan companies annual reports. *African Journal of Business Management*, 1 (5), 113–128.
- Barbu, E., Dumontier, P., Feleagă, N. and Feleagă, L., 2011. Mandatory environmental disclosures by companies complying with IAS/IFRS: The case of France, Germany and the UK. [online]. Available from: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00658734> [Accessed 30 Jul 2020].
- Baricz, R., 1994. *Mérlegtan*. Aula Kiadó.
- Beattie, V., 2014. Accounting narratives and the narrative turn in accounting research: Issues, theory, methodology, methods and a research framework. *The British Accounting Review*, 46 (2), 111–134. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2014.05.001>
- Beattie, V. and Thomson, S. J., 2007. Lifting the lid on the use of content analysis to investigate intellectual capital disclosures. *Accounting Forum*, 31 (2), 129–163.
- Bellora, L. and Guenther, T. W., 2013. Drivers of innovation capital disclosure in intellectual capital statements: Evidence from Europe. *The British Accounting Review*, 45 (4), 255–270. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2013.06.002>
- Berthelot, S., Coulmont, M. and Serret, V., 2012. Do Investors Value Sustainability Reports? A Canadian Study. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 19 (6), 355–363. <https://doi.org/10.1002/csr.285>
- Böcskei, E., 2015. Üzleti jelentés versus társadalmi felelősség - I. rész. *SZÁMVITEL ADÓ KÖNYVVIZSGÁLAT: SZAKMA*, (2015/4), 179–181.
- Bodó, P., 1996. Az ügynökprobléma néhány aspektusa az átmeneti gazdaságban. *Közgazdasági Szemle*, 43 (4), 321–362.
- Boučková, M., 2015. Management Accounting and Agency Theory. *Procedia Economics and Finance*, 25, 5–13. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00707-8](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00707-8)

- Buallay, A., 2019. Is sustainability reporting (ESG) associated with performance? Evidence from the European banking sector. *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 30 (1), 98–115. <https://doi.org/10.1108/MEQ-12-2017-0149>
- Burke, J. J. and Clark, C. E., 2016. The business case for integrated reporting: Insights from leading practitioners, regulators, and academics. *Business Horizons*, 59 (3), 273–283. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2016.01.001>
- Campbell, D., Shrides, P. and Bohmbach-Saager, H., 2001. Voluntary Disclosure of Mission Statements in Corporate Annual Reports: Signaling What and To Whom? *Business and Society Review*, 106 (1), 65–87. <https://doi.org/10.1111/0045-3609.00102>
- Castilla-Polo, F. and Ruiz-Rodríguez, C., 2017. Content analysis within intangible assets disclosure: a structured literature review. *Journal of Intellectual Capital*, 18 (3), 506–543. <https://doi.org/10.1108/JIC-11-2016-0123>
- Cormier, D. and Gordon, I. M., 2001. An examination of social and environmental reporting strategies. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 14 (5), 587–617. <https://doi.org/10.1108/EUM00000000006264>
- Dalal, K. K. and Thaker, N., 2019. ESG and Corporate Financial Performance: A Panel Study of Indian Companies. *IUP Journal of Corporate Governance*, 18 (1), 44–59.
- Deegan, C. and Gordon, B., 1996. A Study of the Environmental Disclosure Practices of Australian Corporations. *Accounting and Business Research*, 26 (3), 187–199. <https://doi.org/10.1080/00014788.1996.9729510>
- DiCicco-Bloom, B. and Crabtree, B. F., 2006. The qualitative research interview. *Medical Education*, 40 (4), 314–321. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2929.2006.02418.x>
- DiMaggio, P. J. and Powell, W. W., 1983. The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, 48 (2), 147–160. <https://doi.org/10.2307/2095101>
- Dumay, J. and Cai, L., 2014. A review and critique of content analysis as a methodology for inquiring into IC disclosure. *Journal of Intellectual Capital*, 15 (2), 264–290. <https://doi.org/10.1108/JIC-01-2014-0010>
- Dumitru, M., Dyduch, J., Gușe, R.-G. and Krasodomska, J., 2017a. Corporate Reporting Practices in Poland and Romania – An Ex-ante Study to the New Non-financial Reporting European Directive. *Accounting in Europe*, 14 (3), 279–304. <https://doi.org/10.1080/17449480.2017.1378427>
- Dumitru, M., Dyduch, J., Gușe, R.-G. and Krasodomska, J., 2017b. Corporate Reporting Practices in Poland and Romania – An Ex-ante Study to the New Non-financial Reporting European Directive. *Accounting in Europe*, 14 (3), 279–304.
- Elo, S. and Kyngäs, H., 2008. The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62 (1), 107–115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>

- Európai Bizottság, 2017. *A Bizottság közleménye – Iránymutatás a nem pénzügyi beszámolókhöz (a nem pénzügyi információkkal kapcsolatos beszámolás módszertana)* [online]. Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=OJ:C:2017:215:TOC> [Accessed 15 Oct 2020].
- Európai Parlament és Tanács, 2013. Az Európai Parlament és a Tanács 2013/34/EU Irányelve (2013. június 26.) a meghatározott típusú vállalkozások éves pénzügyi kimutatásairól, összevont (konszolidált) éves pénzügyi kimutatásairól és a kapcsolódó beszámolókról, a 2006/43/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 78/660/EGK és a 83/349/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről EGT-vonatkozású szöveg. [online]. Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013L0034>.
- Európai Parlament és Tanács, 2014. Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU irányelve (2014. október 22.) a 2013/34/EU irányelvnek a nem pénzügyi és a sokszínűséggel kapcsolatos információknak bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok általi közzététele tekintetében történő módosításáról. [online]. Available from: <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj/hun> [Accessed 10 Jan 2020].
- Flammer, C., 2012. Corporate Social Responsibility and Shareholder Reaction: The Environmental Awareness of Investors. *Academy of Management Journal*, 56 (3), 758–781. <https://doi.org/10.5465/amj.2011.0744>
- Freeman, R. E., 2010. *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139192675>
- García-meca, E., Parra, I., Larrán, M. and Martínez, I., 2005. The explanatory factors of intellectual capital disclosure to financial analysts. *European Accounting Review*, 14 (1), 63–94. <https://doi.org/10.1080/0963818042000279713>
- Haller, A., Link, M. and Groß, T., 2017. The Term ‘Non-financial Information’ – A Semantic Analysis of a Key Feature of Current and Future Corporate Reporting. *Accounting in Europe*, 14 (3), 407–429. <https://doi.org/10.1080/17449480.2017.1374548>
- Hassan, O. A. G. and Marston, C., 2010. *Disclosure Measurement in the Empirical Accounting Literature - A Review Article*. [online]. Rochester, NY: Social Science Research Network. SSRN Scholarly Paper No. ID 1640598. Available from: <https://papers.ssrn.com/abstract=1640598> [Accessed 11 Jan 2021]. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1640598>
- Healy, P. M. and Palepu, K. G., 2001. Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature. *Journal of Accounting and Economics*, 31 (1), 405–440. [https://doi.org/10.1016/S0165-4101\(01\)00018-0](https://doi.org/10.1016/S0165-4101(01)00018-0)
- Ho, H., Chau, K. and Cheung, P., 2012. Intellectual Capital Disclosure and Initial Public Offerings: Evidence from Hong Kong, 14.

- Hooghiemstra, R., 2021. *Corporate Communication and Impression Management – New Perspectives Why Companies Engage in Corporate Social Reporting* | SpringerLink [online]. Available from: <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1006400707757> [Accessed 11 Jan 2021].
- INTOSAI WGEA, 2013. *Sustainability Reporting: Concepts, Frameworks and the Role of Supreme Audit Institutions* [online]. 2013th ed. Available from: https://www.environmental-auditing.org/media/2935/2013_wgea_sustainability-reporting.pdf.
- Jensen, M. C. and Meckling, W. H., 1976. Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3 (4), 305–360. [https://doi.org/10.1016/0304-405X\(76\)90026-X](https://doi.org/10.1016/0304-405X(76)90026-X)
- Junior, D. M. B., 2019. Relatório de sustentabilidade e desempenho das firmas brasileiras de capital aberto. *REVISTA CATARINENSE DA CIÊNCIA CONTÁBIL*, 18 (0), 2779. <https://doi.org/10.16930/2237-766220192779>
- Kaliczka N. and Naffa H., 2010. Természetes jelzések a megbízó-ügynök koalíció fejlődésének hitelesítésében. *Vezetéstudomány - Budapest Management Review*, 41 (4), 45–54. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2010.04.05>
- Kallio, H., Pietilä, A.-M., Johnson, M. and Kangasniemi, M., 2016. Systematic methodological review: developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. *Journal of Advanced Nursing*, 72 (12), 2954–2965. <https://doi.org/10.1111/jan.13031>
- Korca, B. and Costa, E., 2021. Directive 2014/95/EU: building a research agenda. *Journal of Applied Accounting Research*, 22 (3), 401–422. <https://doi.org/10.1108/JAAR-05-2020-0085>
- Kovács, Z. I., 2016. Immateriális erőforrások a pénzügyi kimutatásokban. In: [online]. Available from: <https://doktori.hu/index.php?menuid=193&lang=HU&vid=16555> [Accessed 15 Jan 2021].
- Kovács Z. I., 2024. *Az immateriális vagyon közzététele a vállalati jelentésekben* [online]. Saldo Zrt. Available from: https://tudastar.saldokiado.hu/konyv/az-immaterialis_vagyon_kozzetetele_a_vallalati_jelentesekben/ [Accessed 29 Jun 2024]. <https://doi.org/10.62133/SALDO.NELX4876>
- KPMG International, 2017. *The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017* [online]. Available from: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf>.
- Krippendorff, K., 1980. *A tartalomelemzés módszertanának alapjai*. Sage Publications.
- Lakatos, L. P., 2009. A számvitel szabályozása, és a pénzügyi kimutatások hasznosságának megítélése. In: .
- Lakatos L. P., 2013. A számviteli érdekhordozói elméletek evolúciója és a szabályozás. *Vezetéstudomány - Budapest Management Review*, XLIV (5), 13.

- Lambert, R. A., 2001. Contracting theory and accounting. *Journal of Accounting and Economics*, 32 (1), 3–87. [https://doi.org/10.1016/S0165-4101\(01\)00037-4](https://doi.org/10.1016/S0165-4101(01)00037-4)
- Li, J. G., 2008. A longitudinal study of corporate social disclosure in Chinese listed companies' annual reports: 2002 to 2006. Thesis. [online]. Auckland University of Technology. Available from: <https://openrepository.aut.ac.nz/handle/10292/493> [Accessed 11 Jan 2021].
- Li, J., Pike, R. and Haniffa, R., 2008. Intellectual capital disclosure and corporate governance structure in UK firms. *Accounting and Business Research*, 38 (2), 137–159. <https://doi.org/10.1080/00014788.2008.9663326>
- Lippai-Makra, E., 2021. A nem pénzügyi közzététel jó gyakorlata a változó szabályozás tükrében. *SZÁMVITEL ADÓ KÖNYVVIZSGÁLAT: SZAKMA*, 63 (9), 51.
- Lippai-Makra E. and Kovács Z. I., 2021. Motivációk a nem pénzügyi információk közzététele mögött – interjú kutatás a közérdeklődésre számot tartó szervezetek kommunikációjáról. *Marketing & Menedzsment*, 55 (1), 55–65. <https://doi.org/10.15170/MM.2021.55.01.05>
- Lippai-Makra E., Kovács Z. I. and Bodó R., 2024. A magyar vállalatok fenntarthatósági közzétételének vizsgálata tartalomelemzéssel, a változó szabályozás tükrében. *Vezetéstudomány / Budapest Management Review*, 55, 5–16. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2024.KSZ.01>
- Lippai-Makra, E., Kovács, Z. I. and Kiss, G. D., 2022. The non-financial reporting practices of Hungarian listed public interest entities considering the 2014/95/EU Directive. *Journal of Applied Accounting Research* [online], ahead-of-print (ahead-of-print). Available from: <https://doi.org/10.1108/JAAR-04-2021-0086> [Accessed 7 Jan 2022]. <https://doi.org/10.1108/JAAR-04-2021-0086>
- Lippai-Makra, E., Rádóczi, Z. and Kovács, Z. I., 2019. Intellectual capital disclosure of Hungarian and Czech Listed firms. *European Financial and Accounting Journal*, 14 (3), 43–59. <https://doi.org/10.18267/j.efaj.229>
- Magness, V., 2006. Strategic posture, financial performance and environmental disclosure: An empirical test of legitimacy theory. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 19 (4), 540–563. <https://doi.org/10.1108/09513570610679128>
- Manes-Rossi, F., Tiron-Tudor, A., Nicolò, G. and Zanellato, G., 2018. Ensuring More Sustainable Reporting in Europe Using Non-Financial Disclosure—De Facto and De Jure Evidence. *Sustainability*, 10 (4), 1162. <https://doi.org/10.3390/su10041162>
- Matuszak, Ł. and Róžańska, E., 2017. CSR Disclosure in Polish-Listed Companies in the Light of Directive 2014/95/EU Requirements: Empirical Evidence. *Sustainability*, 9 (12), 2304. <https://doi.org/10.3390/su9122304>
- Matuszak, Ł. and Róžańska, E., 2021. Towards 2014/95/EU directive compliance: the case of Poland. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 12 (5), 1052–1076. <https://doi.org/10.1108/SAMPJ-02-2020-0042>

- McLachlan, J. and Gardner, J., 2004. A Comparison of Socially Responsible and Conventional Investors. *Journal of Business Ethics*, 52 (1), 11–25. <https://doi.org/10.1023/B:BUSI.0000033104.28219.92>
- Mervelskemper, L. and Streit, D., 2017. Enhancing Market Valuation of ESG Performance: Is Integrated Reporting Keeping its Promise? *Business Strategy and the Environment*, 26 (4), 536–549. <https://doi.org/10.1002/bse.1935>
- Mion, G. and Loza Adauí, C. R., 2019. Mandatory Nonfinancial Disclosure and Its Consequences on the Sustainability Reporting Quality of Italian and German Companies. *Sustainability*, 11 (17), 4612. <https://doi.org/10.3390/su11174612>
- Mohl G., 2013. A kockázat szerepe a könyvvizsgálatban = The role of risk in external audits. *Vezetéstudomány - Budapest Management Review*, 44 (10), 50–62. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2013.10.05>
- Ortas, E., Gallego-Alvarez, I. and Etxeberría, I. Á., 2015. Financial Factors Influencing the Quality of Corporate Social Responsibility and Environmental Management Disclosure: A Quantile Regression Approach. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 22 (6), 362–380. <https://doi.org/10.1002/csr.1351>
- Ottenstein, P., Erben, S., Jost, S., Weuster, C. W. and Zülch, H., 2021. From voluntarism to regulation: effects of Directive 2014/95/EU on sustainability reporting in the EU. *Journal of Applied Accounting Research* [online], ahead-of-print (ahead-of-print). Available from: <https://doi.org/10.1108/JAAR-03-2021-0075> [Accessed 21 Jul 2021]. <https://doi.org/10.1108/JAAR-03-2021-0075>
- Owusu-Ansah, S., 1998. The impact of corporate attributes on the extent of mandatory disclosure and reporting by listed companies in Zimbabwe. *The International Journal of Accounting*, 33 (5), 605–631. [https://doi.org/10.1016/S0020-7063\(98\)90015-2](https://doi.org/10.1016/S0020-7063(98)90015-2)
- Pereira Eugénio, T., Costa Lourenço, I. and Morais, A. I., 2013. Sustainability strategies of the company TimorL: extending the applicability of legitimacy theory. *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 24 (5), 570–582. <https://doi.org/10.1108/MEQ-03-2011-0017>
- Pistoni, A., Songini, L. and Perrone, O., 2016. The how and why of a firm's approach to CSR and sustainability: a case study of a large European company. *Journal of Management & Governance*, 20 (3), 655–685. <https://doi.org/10.1007/s10997-015-9316-2>
- Pizzi, S., Principale, S., Fasiello, R. and Imperiale, F., 2023. The institutionalisation of social and environmental accounting practices in Europe. *Journal of Applied Accounting Research* [online]. Available from: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JAAR-07-2022-0190/full/html> [Accessed 1 Mar 2023]. <https://doi.org/10.1108/JAAR-07-2022-0190>

- Ragini, 2012. *Corporate Disclosure of Intangibles: A Comparative Study of Practices among Indian, US, and Japanese Companies*. *Vikalpa*, 37 (3), 51–72. <https://doi.org/10.1177/0256090920120305>
- Robb, S. W. G., Single, L. E. and Zareski, M. T., 2001. Nonfinancial disclosures across Anglo-American countries. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 10 (1), 71–83. [https://doi.org/10.1016/S1061-9518\(01\)00036-2](https://doi.org/10.1016/S1061-9518(01)00036-2)
- Roberts, R. W., 1992. Determinants of corporate social responsibility disclosure: An application of stakeholder theory. *Accounting, Organizations and Society*, 17 (6), 595–612. [https://doi.org/10.1016/0361-3682\(92\)90015-K](https://doi.org/10.1016/0361-3682(92)90015-K)
- Ross, S. A., 1977. The Determination of Financial Structure: The Incentive-Signalling Approach. *The Bell Journal of Economics*, 8 (1), 23–40. <https://doi.org/10.2307/3003485>
- Rowe, D. C., 2015. Periodic Reporting in a Continuous World: The Correlating Evolution of Technology and Financial Reporting. *Duke Law & Technology Review*, 14 (1), 248–266.
- Shehata, N. F., 2014. Theories and Determinants of Voluntary Disclosure. *Accounting and Finance Research* [online], 3 (1). Available from: <http://www.sciedu.ca/journal/index.php/afr/article/view/3837> [Accessed 30 Apr 2019]. <https://doi.org/10.5430/afr.v3n1p18>
- Sierra-Garcia, L., Garcia-Benau, M. A. and Bollas-Araya, H. M., 2018. Empirical Analysis of Non-Financial Reporting by Spanish Companies. *Administrative Sciences*, 8 (3), 29. <https://doi.org/10.3390/admsci8030029>
- Singh, I. and Zahn, J.-L. W. M. V. der, 2008. Determinants of intellectual capital disclosure in prospectuses of initial public offerings. *Accounting and Business Research*, 38 (5), 409–431. <https://doi.org/10.1080/00014788.2008.9665774>
- Songini, L. and Pistoni, A., eds. 2015. *Sustainability Disclosure: State of the Art and New Directions*. Emerald Group Publishing. <https://doi.org/10.1108/S1479-351220150000030018>
- Spence, M., 1973. Job Market Signaling. *The Quarterly Journal of Economics*, 87 (3), 355–374. <https://doi.org/10.2307/1882010>
- Stefanescu, C. A., 2022. Linking sustainability and non-financial reporting directive 2014/95/EU through isomorphism lens. *Meditari Accountancy Research*, 30 (6), 1680–1704.
- Stolowy, H. and Paugam, L., 2018. The expansion of non-financial reporting: an exploratory study. *Accounting and Business Research*, 48 (5), 525–548. <https://doi.org/10.1080/00014788.2018.1470141>
- Suchman, M. C., 1995. Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches. *Academy of Management Review*, 20 (3), 571–610. <https://doi.org/10.5465/amr.1995.9508080331>

- Szabó, D. G. and Sørensen, K. E., 2017. Non-financial reporting, CSR frameworks and groups of undertakings: application and consequences. *Journal of Corporate Law Studies*, 17 (1), 137–165. <https://doi.org/10.1080/14735970.2016.1254449>
- Szántó Z., 2009. Kontraszelekció és erkölcsi kockázat a politikában. Vázlat az információs aszimmetria közgazdaságtani fogalmainak politikatudományi alkalmazhatóságáról (Negative selection and moral risk in politics. An outline of the usefulness to political science of the economic concept of information asymmetry). *Közgazdasági Szemle*, 56 (6), 563–571.
- Szennay Á. and Szigeti C., 2019. A fenntartható fejlődési célok és a GRI szerinti jelentéstétel kapcsolatának elemzése. *Vezetéstudomány - Budapest Management Review*, 50 (4), 33–43. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2019.04.04>
- Tiron-Tudor, A., Nistor, C. S., Ștefănescu, C. A. and Zanellato, G., 2019. Encompassing Non-Financial Reporting in A Coercive Framework for Enhancing Social Responsibility: Romanian Listed Companies' Case. *Amfiteatru Economic*, 21 (52), 590–606. <https://doi.org/10.24818/EA/2019/52/590>
- Tommaso, C. D. and Thornton, J., 2020. Do ESG scores effect bank risk taking and value? Evidence from European banks. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27 (5), 2286–2298. <https://doi.org/10.1002/csr.1964>
- Tóth B. and Lippai-Makra E., 2024. Az intézményi izomorfizmusok megjelenése a számviteli innovációkban: A köz- és a magánszféra tapasztalatai. *Gazdaság és Pénzügy*, 11 (3), 322–344. <https://doi.org/10.33926/GP.2024.3.4>
- Trócsányi L. and Schanda B., 2014. *Bevezetés az alkotmányjogba; Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei* [online]. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Available from: https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_548_Alkotmanyjog/ch04s04.html?fbclid=IwAR0pV8cqjgk7Kqb4skl3wNvIUqw470YWW6ygMyxfnH9QCisRgCSgxlHex8o [Accessed 23 Jan 2021].
- Turner, D., 2010. Qualitative Interview Design: A Practical Guide for Novice Investigators. *The Qualitative Report*, 15 (3), 754–760.
- Venturelli, A., Caputo, F., Leopizzi, R. and Pizzi, S., 2019. The state of art of corporate social disclosure before the introduction of non-financial reporting directive: a cross country analysis. *Social Responsibility Journal*, 15 (4), 409–423. <https://doi.org/10.1108/SRJ-12-2017-0275>
- Venturelli, A., Pizzi, S., Caputo, F. and Principale, S., 2020. The revision of non-financial reporting directive: A critical lens on the comparability principle. *Business Strategy and the Environment*, 29 (8), 3584–3597. <https://doi.org/10.1002/bse.2598>
- Watson, A., Shrives, P. and Marston, C., 2002. VOLUNTARY DISCLOSURE OF ACCOUNTING RATIOS IN THE UK. *The British Accounting Review*, 34 (4), 289–313. <https://doi.org/10.1006/bare.2002.0213>

- White, G., Lee, A. and Tower, G., 2007. Drivers of voluntary intellectual capital disclosure in listed biotechnology companies. *Journal of Intellectual Capital*, 8 (3), 517–537. <https://doi.org/10.1108/14691930710774894>
- Xia, B. S., 2016. *Strategic implications of voluntary disclosure and the application of the legitimacy theory* [online]. undefined. Available from: /paper/Strategic-implications-of-voluntary-disclosure-and-Xia/ae07818f49cef8bc6d-31c1e3362e184a377dac4d [Accessed 11 Jan 2021].
- Zahorodnya, T. S.-N., 2016. The Fourth Industrial Revolution: The Present and Future of Accounting and the Accounting Profession. *Polgári Szemle* [online], 12 (4-6.). Available from: <https://polgariszemle.hu/archivum/136-2016-december-12-efolyam-4-6-szam/nemzetkozi-kitekintes/868-the-fourth-industrial-revolution-the-present-and-future-of-accounting-and-the-accounting-profession> [Accessed 16 Jan 2020].
- Zsóka, Á. and Vajkai, É., 2018. Corporate sustainability reporting: Scrutinising the requirements of comparability, transparency and reflection of sustainability performance. *Society and Economy*, 40 (1), 19–44. <https://doi.org/10.1556/204.2018.40.1.3>

Mellékletek

1. melléklet Tételek közzétételi intenzitása a reálszektorban

2016	0	1	2	3	Össz.
I. Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok					
1. Üzleti modell – rövid leírás	3	1	0	4	13
2. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartása, korrupció és megvesztegetés ellenes politikák	5	3	0	0	3
3. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartásához, korrupcióhoz és megvesztegetéshez kapcsolódó fő kockázati tényezők	6	2	0	0	2
4. Nem pénzügyi KPI-k	6	0	0	2	6
II. Környezeti ügyek/tényezők					
1. Környezeti hatások	2	1	0	5	16
2. Egészségre és biztonságra gyakorolt hatások	5	0	0	3	9
3. Megújuló energia használata	5	0	0	3	9
4. Nem megújuló energia használata	5	0	0	3	9
5. Üvegházhatású-g kibocsátás	4	1	0	3	10
6. Víz kivét	5	0	0	3	9
7. Légszennyezés	5	0	0	3	9
III. Társadalmi és munkavállalói ügyek					
1. Nemek közti egyenlőségért tett intézkedések	5	0	0	3	9
2. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) alapvető egyezményeinek végrehajtása	8	0	0	0	0
3. Munkakörülmények	4	3	0	1	6
4. A munkavállalók információhoz és konzultációhoz való jogának tiszteletben tartása	4	3	0	1	6
5. Szakszervezethez kapcsolódó jogok tiszteletben tartása	5	2	0	1	5
6. Munkahelyi biztonság és egészség	5	1	0	2	7
7. Párbeszéd a helyi közösségekkel	5	1	0	2	7
8. A helyi közösségek fejlődése és védelme érdekében tett intézkedések	4	1	0	3	10
IV. Etikai ügyek					
1. Emberi jogok megsértésének megelőzése, a korrupció és megvesztegetés elleni küzdelemhez szükséges eszközök	6	1	0	1	4

2017	0	1	2	3	Össz.
I. Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok					
1. Üzleti modell – rövid leírás	1	4	0	3	13
2. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartása, korrupció és megvesztegetés ellenes politikák	1	6	0	1	9
3. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartásához, korrupcióhoz és megvesztegetéshez kapcsolódó fő kockázati tényezők	5	3	0	0	3
4. Nem pénzügyi KPI-k	5	0	1	2	8
II. Környezeti ügyek/tényezők					
1. Környezeti hatások	1	0	0	6	18
2. Egészségre és biztonságra gyakorolt hatások	5	0	0	3	9
3. Megújuló energia használata	5	0	0	3	9
4. Nem megújuló energia használata	5	0	0	3	9
5. Üvegházhatásúgáz-kibocsátás	2	2	0	4	14
6. Víz kivét	5	0	0	3	9
7. Légszennyezés	5	0	0	3	9
III. Társadalmi és munkavállalói ügyek					
1. Nemek közti egyenlőségért tett intézkedések	5	0	0	3	9
2. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) alapvető egyezményeinek végrehajtása	8	0	0	0	0
3. Munkakörülmények	0	7	0	1	10
4. A munkavállalók információhoz és konzultációhoz való jogának tiszteletben tartása	4	3	0	1	6
5. Szakszervezethez kapcsolódó jogok tiszteletben tartása	5	2	0	1	5
6. Munkahelyi biztonság és egészség	3	2	0	3	11
7. Párbeszéd a helyi közösségekkel	3	3	0	2	9
8. A helyi közösségek fejlődése és védelme érdekében tett intézkedések	3	1	0	4	13
IV. Etikai ügyek					
1. Emberi jogok megsértésének megelőzése, a korrupció és megvesztegetés elleni küzdelemhez szükséges eszközök	6	1	0	1	4

2018	0	1	2	3	Össz.
I. Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok					
1. Üzleti modell – rövid leírás	2	3	0	3	12
2. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartása, korrupció és megvesztegetés ellenes politikák	7	0	0	1	3
3. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartásához, korrupcióhoz és megvesztegetéshez kapcsolódó fő kockázati tényezők	5	0	0	3	9
4. Nem pénzügyi KPI-k	5	0	1	2	8
II. Környezeti ügyek/tényezők					
1. Környezeti hatások	0	0	0	8	24
2. Egészségre és biztonságra gyakorolt hatások	5	1	0	2	7
3. Megújuló energia használata	6	0	0	2	6
4. Nem megújuló energia használata	6	0	0	2	6
5. Üvegházhatásúgáz-kibocsátás	2	3	0	3	12
6. Víz kivét	6	0	0	2	6
7. Légszennyezés	5	1	0	2	7
III. Társadalmi és munkavállalói ügyek					
1. Nemek közti egyenlőségért tett intézkedések	5	0	0	3	9
2. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) alapvető egyezményeinek végrehajtása	8	0	0	0	0
3. Munkakörülmények	0	6	0	2	12
4. A munkavállalók információhoz és konzultációhoz való jogának tiszteletben tartása	4	2	0	2	8
5. Szakszervezethez kapcsolódó jogok tiszteletben tartása	5	1	0	2	7
6. Munkahelyi biztonság és egészség	3	2	0	3	11
7. Párbeszéd a helyi közösségekkel	3	3	0	2	9
8. A helyi közösségek fejlődése és védelme érdekében tett intézkedések	3	1	0	4	13
IV. Etikai ügyek					
1. Emberi jogok megsértésének megelőzése, a korrupció és megvesztegetés elleni küzdelemhez szükséges eszközök	6	1	0	1	4

Forrás: Lippai-Makra et al. (2022) p. 16 alapján saját szerkesztés

2. melléklet OLS regresszió eredménye

	2016						2017						2018					
	L_comb		I comb-mod		L_comb		I comb-mod		L_comb		I comb-mod		L_comb		I comb-mod			
	coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p		
const.																		
méret																		
No																		
BS																		
FA																		
összetétel																		
IA																		
ILA																		
ILA																		
NI																		
NI																		
OP																		
OP																		
PTP																		
PTP																		
Index																		
Index																		
Sens.																		
Sens.																		
BIG4																		
BIG4																		
DW																		
DW																		
R2																		
R2																		
normal																		
normal																		

Forrás: Lippai-Makra et al. (2022) p. 18 alapján saját szerkesztés

3. melléklet A 14. táblázatban bemutatott Ridge-regresszió MATLAB 2020a szoftverben futtatott scriptje

A Ridge-regresszió becslőfüggvényét az alábbi módon írhatjuk fel⁸²:

$$\hat{\beta}(\lambda) = (X^T X + \lambda I_{pp})^{-1} X^T Y$$

Ebből látható, hogy a $\lambda \in [0, \infty)$ büntető paraméter különböző értékeire különböző ridge-regressziós becsléseket kapunk, amelynek az alábbi módon írhatjuk fel a veszteségfüggvényét:

$$\mathcal{L}_{ridge}(\beta; \lambda) = \sum_{i=1}^n (Y_i - X_{i*} \beta)^2 + \lambda \sum_{j=1}^p \beta_j^2$$

Amennyiben egy β paraméter minimalizálja az $\mathcal{L}_{ridge}(\beta; \lambda)$ veszteségfüggvényt, az kiegyensúlyozza a fenti négyzetösszeget és a büntetést – ennek a minimumnak a megkapásához a második parciális derivált Hesse-mátrixnak pozitív definitnek kell lennie, és akkor meghatározható a stacionárius pontja is, ahol a $\frac{\partial^2}{\partial \beta \partial \beta^T} \mathcal{L}_{ridge}(\beta; \lambda) = 0$.

```
clear
%0. loader
cd,C:\Users\Documents\EViews User Objects'
% data{1}=xlsread('Edi_szamolas_nembankok','input_2016');
% data{2}=xlsread('Edi_szamolas_nembankok','input_2017');
% data{3}=xlsread('Edi_szamolas_nembankok','input_2018');
data{1}=xlsread('edi_empiria3.0.xlsx','input_2016');
data{2}=xlsread('edi_empiria3.0.xlsx','input_2017');
data{3}=xlsread('edi_empiria3.0.xlsx','input_2018');
cd,C:\Users\Documents\MATLAB\JPL'
%1. for ciklus
tic
for ev=1:3
for a_meret=1:2
for a_eszkoz=1:3
for a_ek=1:3
for a_dummy=1:3
for a_y=1:2
```

⁸² Hoerl, A. E. – Kennard, R. W. (1970). Ridge regression: biased estimation for nonorthogonal problems. *Technometrics*, 12(1), 55–67. alapján <https://arxiv.org/pdf/1509.09169.pdf> Letöltve: 2020. 01.06.

```

%2. input
y=data{ev}{:,13+a_y);
x=[ones(8,1) data{ev}{:,a_meret) data{ev}{(:,2+a_eszkoz) data{ev}{(:,5+a_ek) data{ev}{
(:,8+a_dummy)}];
%3. OLS
%results = ridge(y,x);
results=ols(y,x);
%4. output
    %4.1. diag
    Diag_dw{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)=results.dw;
    Diag_r_2{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)=results.rsqr;
[h Diag_norm_d{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)] = jbstest(results.resid,0.05);
    %4.2. beta es szign
    Outp_beta{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,1:5)=results.beta;
    Outp_tstat{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,1:5)=results.tstat;
    %Outp_bint{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,1:5,1:2)=results.bint;
Outp_pertek{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,1:5)= tdis_prb(results.
tstat,results.nobs-results.nvar);
end
end
end
end
end
end
end
end
toc
2*3*3*3*2
%5. optimális kimenetek
for ev=1:3
for a_meret=1:2
for a_eszkoz=1:3
for a_ek=1:3
for a_dummy=1:3
for a_y=1:2
    if Diag_dw{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)>1.8 & Diag_dw{ev}(a_y,a
meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)<2.2 & Diag_norm_d{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a
ek,a_dummy)>0.1
        YO_diag{ev}(a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,a_y,1:5)=[a_meret a_eszkoz a_ek
a_dummy a_y];
        YO_pertek{ev}(a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,a_y)=sum(Outp_pertek{ev}
(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,1:5)<0.1);

```

```
end
end
end
end
end
end
end
end
%6. a YO p-érték minden évébe belépünk és manuálisan megkeressük azt a
%mátrixot, ahol 5 (vagy 5-höz közeli legmagasabb, ha nincs 5) a szign.
%esetek száma, majd ennek a koordinátáit bemásoljuk ide:
ev=3
a_meret=2
a_eszkoz=1
a_ek=2
a_dummy=3
YO{ev}=zeros(8,4);
for a_y=1:2
YO{ev}(1:5,a_y*2-1)=Outp_beta{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,1:5)
YO{ev}(1:5,a_y*2)=Outp_pertek{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,1:5)
YO{ev}(6,a_y*2-1)=Diag_dw{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)
YO{ev}(7,a_y*2-1)=Diag_r_2{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)
YO{ev}(8,a_y*2)=Diag_norm_d{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)
end
```

4. melléklet A 4.4.6. fejezetben bemutatott vizsgálat során elvetett eredmények (Ridge-regresszió)

		Dimi_I_comb		Haniff_I_comb	
		béta	p-érték	béta	p-érték
	konstans	0,3419	0,0719	0,1794	0,2011
	z_letszam	-0,4681	0,2246	-0,4109	-
	z_IJ	1,0653	0,0122	0,9402	0,0119
	z_NAB	1,3726	0,0337	1,1078	0,0411
	dummy_Index_SI	-1,3706	0,0590	-0,7196	0,1729
diagn.	DW	2,1304		2,4124	
	R2	0,9916		0,9933	
	normális		0,5000		0,5000
		Dimi_I_comb		Haniff_I_comb	
		béta	p-érték	béta	p-érték
	konstans	0,0578	0,0604	0,0496	0,2498
	z_MFO	1,6880	0,0013	1,0874	0,0175
	z_IJ	0,3460	0,0006	0,4871	0,0011
	z_UTE	-0,9267	0,0066	-0,4289	0,1471
	dummy_Sensitive	-0,1541	0,0235	-0,1325	0,1299
diagn.	DW	2,0894		2,1711	
	R2	0,9993		0,9978	
	normális		0,5000		0,5000
		Dimi_I_comb		Haniff_I_comb	
		béta	p-érték	béta	p-érték
	konstans	0,0969	0,3679	0,3268	0,0514
	z_MFO	0,3441	0,2964	-0,4413	0,3696
	z_IJ	0,5993	0,0104	1,0670	0,0031
	z_UTE	0,4210	0,2391	1,2088	0,0737
	dummy_Index_SI	-0,3927	0,3001	-1,3103	0,0372
diagn.	DW	2,3145		2,0988	
	R2	0,9917		0,9915	
	normális		0,1329		0,3028
		Dimi_I_comb		Haniff_I_comb	
		béta	p-érték	béta	p-érték
	konstans	-0,7476	0,0398	-1,0688	0,0595
	z_MFO	9,6436	0,0638	13,7127	0,0919
	z_BefE	-8,2561	0,0868	-12,4763	0,1077
	z_UTE	-1,6088	0,1291	-2,0680	0,2159
	dummy_Index_SI	2,9909	0,0326	4,2757	0,0488
diagn.	DW	1,9257		1,7536	
	R2	0,9772		0,9323	
	normális		0,5000		0,2340

Forrás: Saját szerkesztés